

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Tractatus III. De Gratia Et Merito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

TRACTATUS III. DE GRATIA, ET MERITO.

Tria Capita hic Tractatus dividetur. In primo agam de Gratia Habituali, tanquam forma Iustificante à peccato Mortali: cui quidem subiungendum esset aliud caput, de Gratia actuali, ejusque principali membro, Gratia Efficaci; sed quia ab hac materia abstinendum est, ideo secundum Caput erit, de Necessitate Gratiae tam actualis quam habitualis ad declinandum à Malo, & faciendum Bonum. Tertium, de Merito.

CAPVT I. DE GRATIA HABITUALI. CONTROVERSIA I.

Virum detur Gratia, quæ sit Donum Supernaturale, physice inherens Naturæ Intellectuali, & absque operatione permanens.

598. **D**icendum est, hominem denominari Iustum à qualitate physice informante & inherente, ac permanente, realiter distincta ab actibus virtutum. Conclusio probatur auctoritate imprimis, deinde etiam ratione. Ut autem testimonia tum Scripturæ, tum Patrum, tum denique Conciliorum, reddantur prudenter innegabilia (cùm spectato præcisè verborum cortice possent eludi) sciendum est, & obiter advertendum, quænam prædicata attribuantur huic Qualitati de qua disputamus.

599. Ex Fide constat, nos esse Elevatos, & Ordinatos à Deo ad finem & felicitatem Supernaturalem obtinendam, & quidem per Media proportionata ad huiusmodi finem; inter quæ Media sunt actus virtutum: ipse verò finis consistit in Visione & Amore Dei. Cùm ergo hi actus superent vires naturæ, consequens est, ut potentia & virtus illos producendi, sit etiam supra debitum Naturæ: sicut ergo Natura rationalis per sua prædicata naturalia intrinseca, debet

esse instructa ad eliciendos actus naturales, qui essent apti ad consequendum finem naturalem, ita videtur ex terminis prudenter innegabile, quòd debeat esse possibile aliquod Donum indubitum, quod instar Naturæ se habeat ad operationes excedentes ipsam Naturam rationalem. Supposita autem possibilitate huiusmodi Doni, est connaturalius, illud defacto dari, quam non dari: quia actus intentionales ex genere suo volunt esse à principio intrinseco, & à Natura intrinsece ordinata ad tales actus: Deus autem præsumitur semper observare id quod connaturalius est, nisi ex revelatione vel evidenti experientia constet de miraculo.

600. Nunc autem quod attinet ad consensum Doctorum, qui semper fuit in Ecclesiis, testatur Suarez lib. 6. c. 3. se nullum invenisse Theologum antiquum, qui hanc qualitatem etiam in adultis negasset, neque de aliquo vtro Catholico ait se id relatnm invenire. Docuit quidem Magister sent. non dari Habitum Charitatis, sed Charitatem esse ipsum Spiritum S. creatum

terum non negavit alios habitus infusos : quin etiam quoad habitum Charitatis ejus opinio fuit ita à Theologis , qui ei successerunt , reprobata.

601. Dices. Multi Theologi censent , ante Concilium Viennense , fuisse rem omnino dubiam , & utrinque probabilem judicatam. Nam Innocentius III. (vt aliqui referunt) in cap. *Majores de Baptismo* , tractans hoc punctum , adducit contrarias opiniones Theologorum , & nihil inter eas decernit. 2. Auctoritatem Innocentij non satis fideliter referri. Non enim asserit Pontifex , fuisse contrarias opiniones Theologorum circa questionem absolute propositam , an dentur habitus infusi , respectu omnium hominum etiam adultorum , sed solum : an infundantur parvulis in Baptismo : & cum eadem restrictione loquitur Concilium Viennense , eligens opinionem affirmantem , quod etiam parvulis infundantur Habitibus , tanquam probabiliorum , & SS. Patribus conformiorem , opposita hoc de parvulis ideo negante , quia illi habitus forent otiosi. De adultis autem satis indicat , ab omnibus fuisse semper judicatum eos infundi , asserendo rationem suæ opinionis. Nos , inquit , attendentes generalem efficaciam mortis Christi , quæ per baptismum pariter omnibus applicatur &c.

602. Stante hoc consensu DD. est pruden-ter incredibile , potuisse Deum permittere , vt in Ecclesia sua Doctores in re tam gravi errarent , errorumque suæ auctoritate adeo munirent , vt sine temeritate ab illis recedi non posset. Vnde Vega , Bellarminus , Valentia , Suarez , & non pauci alij , existimant Conclusionem esse de fide certam , definitam à Tridentino sess. 6. c. 7. *Charitas inquit , Dei diffunditur in cordibus eorum , qui baptizantur , atque ipsis inheret. Vnde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per JESVM CHRISTVM ; Fidem , Spem , & Charitatem.* Loquitur autem de Habitibus ; nam si de Actibus loqueretur , id non verificaretur in parvulis , & tamen in illis vult verificari , quia & parvulos vult baptizandos in remissionem peccati originalis per Gratiam Christi , quæ per baptismum confertur. Porro hanc fuisse mentem Tridentini , multum confirmat Auctoritas Catechismi Romani , jussu Pip. V. editi , vbi in materia de Baptismo hæc habentur. *Est autem Gratia , quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendum pœnâ anathematis proposita decrevit , non solum per quam peccatorum sit remissio , sed divina qualitas in anima inherens.*

603. Sunt insuper plura S. Scripturæ testimonia quibus innixum est Tridentinum Concilium , & in quibus se fundavit semper constans DD. sensus , vnde sit vt non nisi temerè possint in alium sensum detorqueri. Ad Rom. 5. *Charitas diffusa est in cordibus nostris , per Spiritum sanctum , qui datus est nobis.* & cap. 8. *Vivificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem Spiritum*

ejus in vobis. Ad Titum 3. *Quem effudit in nos abunde per JESVM CHRISTVM Salvatorem nostrum , vt justificati gratiâ ipsius &c.* ad Cor. 1. *Qui vixit non Deus , quo & signavit nos , & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Denique huc magnopere faciunt illa loca , quibus dicimur effici Filij Dei. 1. Jo. 3. *Videte , qualem charitatem dedit nobis Pater , vt filij Dei nominemur & simus.* Vnde sic argumentari licet. Vt quis sit filius alterius , sive naturalis , sive adoptivus , debet participare naturam patris. Natura autem est principium motus & quietis , & natura debet esse intrinseca : ergo natura per quam specialiter efficiuntur filij Dei in ordine ad hæreditatem supernaturalem (de qua loquitur S. Joannes) debet esse principium operativum operationum quæ sint propriæ filij Dei , habentis jus ad hæreditatem : hujusmodi operationes sunt operationes supernaturales , ac denique Visio & Amor beatificus : ergo à primo ad ultimum , vt dicamur esse filij Dei , debemus in nobis accipere aliquid , quod sit instar Naturæ per ordinem ad tales operationes , & hoc est Gratia sanctificans , quæ est participatio Naturæ divinæ , vt infra declarabitur.

604. Obijcies 1. Sicut homo fit filius adoptivus alterius , præcisè per adoptionem seu destinationem extrinsecam adoptantis ad hæreditatem , ita potest intelligi homo fieri filius Dei adoptivus , absque eo quod aliquid intrinsecum accipiat , per quod ordinetur ad hæreditatem : sufficere enim extrinseca destinatio. 2. Negando paritatem : imprimis enim etiam ad adoptionem civilem requiritur naturæ capacitas ad hæreditatem : & licet eam non accipiat ab adoptante , debet tamen eam habere : quod autem eam aliunde habeat , suppletur fictione Juris. At verò homo per sola naturalia , non habet naturam Dei speciali modo , quo modo eam non habet inimicus Dei : ergo cum per justificationem fiat specialiter filius Dei , & acquirat jus ad hæreditatem , debet specialiter accipere naturam divinam , nec hoc potest vllâ fictione suppleri , sicut non potest in humanis suppleri , vt canis adoptetur in filium hominis.

605. Deinde , ex adoptione humana potius confirmatur Conclusio , vt etiam observavit Pallav. Quia eatenus potest adoptio humana fieri per favorem extrinsecum , quatenus homo optat aliquem esse filium , vel rogat vt velit esse filius , vnde adoptivi & arrogati dicuntur : optat autem , quia non habet in sua potestate facere , vt ex se natus sit , vel habeat Naturam à se : vnde Jura fingunt esse filium , qui verè non est filius : hoc est , decernunt illi effectus filiationis in ordine ad Bona fortunæ constituta sub dominio tum adoptantis , tum legislatoris. Quod si Pater posset dare cognationem filialem intrinsecam , ratione cujus haberet Jus Naturale ad talia bona ; eamque dare nollit , non censeretur adoptare in filium , sed in hæredem extraneum. Atqui Deus potest dare aliquam qualitatē , ra-

tione cuius creatura habeat specialem similitudinem cum ipso Deo, & Jus ad divitias divini patrimonij: ergo quando Deus adoptat in filium, necesse est, ut tribuat ejusmodi qualitatem. Agens enim Omnipotens & Sapientissimum, nihil optat, quod non potest facere, & reipsa faciat, exceptis illis quæ pendent ab aliena voluntate.

606. Objicies 2. Potest homo habere peccatum Originale sine aliquo physico intrinseco, solum per alienum peccatum, quod moraliter fit nostrum: ergo etiam posset quis reddi Gratus & Justus per Gratiâ physicè quidem inexistentem Christo, nobis autem tantum intrinsecam moraliter; &, hanc paritatem videtur tradidisse Apostolus ad Rom. 5. *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic etiam per unius Justitiam in omnes homines in Justificationem vitæ: sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituuntur multi, ita & per unius obediendum iusti constituuntur multi.*

607. Respondet P. Esparza, posteris Adami esse quidem extrinsecum peccatum ejusdem actualis, secundum suam entitatem, peccatum tamen Originale inde derivatum, esse cuivis intrinsecum, & eatenus esse Bonam paritatem inter Gratiâ & peccatum originale. Adest tamen, inquit, nihilominus hoc discrimen, quod peccatum formaliter consistit in privatione formæ intrinsecè perficiens, Justitia verò est eadem illa forma positiva intrinsecè perficiens: quapropter peccatum originale & Justificatio impij eodem modo proveniunt quoad hoc ex peccato Adæ, & Meritis Christi, quod peccatum Adæ est causa nostri peccati originalis, & merita Christi sunt causa nostræ Justificationis: & rursus, quod intrinsecè afficiat unum sicut alterum, peccatum privativè, justificatio positivè. Hæc ille. Non vtor hac responsione. cum enim Objectio facta sit ab hæreticis, videtur esse solvenda absque præjudicio gravium Doctorum, docentium Gratiâ posse divinitus stare cum peccato, & ideo privationem Gratiæ ne quidem esse parziale constitutivum peccati Originalis. Deinde hanc responsionem non recipient illi, qui privationem Gratiæ identificant cum Decreto Dei, unde iterum apparet, hunc auctorem non admodum favere huic sententiæ, ut etiam supra notavi.

608. Aliter ergo respondeo ad objectionem, negando paritatem: disparitas facile redditur ex ipsa probatione Conclusionis. Ostendimus enim, quod forma justificans ordinet hominem per modum naturæ & radicis ad operationes proprias filij Dei, quibus & meremur vitam æternam, & denique fruimur Deo: sicut ergo non possumus frui Deo, aut esse beati, per meram moralem imputationem fruitionis alienæ, sed per physicam productionem Visionis & Amoris Dei, ita principium horum actuum & vita in actu primo, debet esse physicè inhærens animæ, quam elevat ad tales operationes. Nihil hujusmodi invenitur in peccato originali, ac proinde

non est eadem necessitas constituendi peccatum originale in aliquo physico inhærente; nam ad peccandum sufficit sibi natura ipsa suis viribus relicta, nec opus habet aliquâ aliâ intrinsecâ elevatione & ordinatione ad hujusmodi operationes. Ad locum S. Pauli jam supra in simili objectione responsum est.

609. Objic: 3. Non tenemur in alio sensu defendere Justificationem & formam justificantem, quam quo accipitur in sacris litteris: sed in his accipitur frequentur pro forma mera extrinseca, nempe pro actu, quo quis declaratur & prædicatur iustus, qui est vitæ extrinsecus. Minor probatur ex Luca 10. *Veni justificare seipsum. Itaque. Vae! qui justificat in principium pro muneribus. Prov. 17. Qui justificat in principium, & qui condemnat iustum, utique abominabilis est.* R. 1. Hac objectione potius confirmatur Conclusio. nam esto approbatio & declaratio iusti sit iusto extrinseca, hæc tamen declaratio non est forma faciens iustum, sed potius hanc supponit, tanquam verificativum illius declarationis. Porro in sacris litteris longè sapius accipitur Justificatio pro forma faciente iustum, ut patet ex testimonij supra allatis: item ad Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius.*

610. Objic: 4. Justificari formaliter, nihil est aliud, quam peccatum commissum remitti: sed remitti peccatum non dicit formam immanentem ipsi peccatori, sed potius illi qui remittit, sicut econtra hoc, quod est offendi, non dicit formam intrinsecam offenso, sed offendentis: ergo justificatio non est forma intrinseca iustificationis. R. Distinguendo Majorem. Justificari formaliter, quatenus præcisè dicit: ex peccatore fieri non peccatorem, & ex reo non reum, aliud non est, quam peccatum remitti, transeat: Justificari formaliter, hoc est, ita ut ex peccatore fiat angelus & filius adoptivus in ordine ad hæreditatem salutis, aliud formaliter non est, quam peccatum remitti, nego Majorem: & eodem modo distinguo minorem: Remitti peccatum sanctificationis & adoptando in filium, non dicit formam extrinsecam, nego minorem: Remitti peccatum quacunque condonatione possibili, transeat minor: & eodem sensu negatur vel conceditur consequentia. Distinctionem hanc expresse Concilium Tridentinum sess. 6. c. 7. *Justificatio, inquit, non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per infusionem Gratiæ & donorum.*

CONTROVERSIA II.

An Gratiâ Habitualis sit Forma Justificans solum ex acceptatione arbitrarie, an ex intrinseco prædicato.

611. Sententia Nominalium fuit, Qualitatem Islam, quam Deus iustis infundit, & per eam ab impio

ab iniustis intrinsecè secernit, non ex natura sua, & prædicato intrinseco physico habere, vt faciat Deo gratum & amicum; sed esse duntaxat signum ad placitum, seu signaculum quoddam morale, sicut in quibusdam locis solent signari, qui deputantur ad cursum; vel sicut se habet signum impressum monetæ, ad dandum valorem ex principis arbitrio. Vnde Durandus docet, hanc qualitatem denominari Gratiam extrinsecè, quatenus inest illis hominibus, quos Deus amat: & ideo ait, non esse bonam hanc causalem, loquendo de causalitate formali: ideo homo est Deo gratus, quia habet gratiam, sed potius econtra, ideo homo habet Gratiam, quia est Deo charus.

612. Dicendum est, Qualitatem supernaturalem, quæ vocatur Gratia habitualis, ex intrinseco & physico prædicato esse formam iustificantem, saltem radicaliter, connaturaliter, & essentialiter. Vtrum autem sit forma adæquata, & etiam diuinitus inconiungibilis cum peccato, est alia questio, inferius tractanda.

Probat 1. Si hæc qualitas esset tantummodo signum ad placitum iustificationis factæ, tunc forma iustificans esset adæquatè distincta ab hac qualitate, vt pote tanquam à signo ad quod præsupponeretur: atqui hoc repugnat Tridentino, alludenti, vnicam causam formalem nostræ iustificationis esse Gratiam. Ergo &c.

Probat 2. Hi omnes effectus formales: *esse amicum Dei, esse iustum, esse sanctum, esse filium adoptivum, esse heredem vitæ æternæ*, proveniunt ab eadem forma, sunt enim convertibiles, & inseparabiles: sed forma constituens filium adoptivum, & heredem vitæ æternæ, est Gratia habitualis, & quidem per prædicatum intrinsecum, vt patet ex præcedente controversia, & patet ex sequentibus. Ergo & reliquorum effectuum formalium forma erit, per prædicatum intrinsecum. Major est per se clara, colligiturque ex Trid. dicente: *unde ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus, vt sit heres secundum spem vitæ æternæ*.

613. Obijc: 1. Si Gratia constitueret filium adoptivum ex natura sua, & non merè ex placito, sequeretur, quod vel non daretur in Christo (quod est contra communem Theologorum) vel constitueret Christum etiam Filium adoptivum: non potest enim forma existere in subiecto, & non tribuere suum effectum formalem: consequens est erroneum. Ergo. R. Negando sequelam: forma enim non facit effectum formalem, nisi in subiecto apto: effectus formalis autem filij adoptivi, requirit subiectum, quod sit Persona extranea, & non filius naturalis (de qua dictum est, quod illi effectus sint inseparabiles) Christus autem est filius naturalis. Sed de hoc plura in tract. de Incarnat.

614. Obijc: 2. Si hoc quod est: *esse iustum & amicum Dei*, proveniret ab intrinseco prædicato Gratia habitualis, hoc ideo esset, quia hæc prædicata fundantur tanquàm proprietates, vel quasi proprie-

tates in prædicato Participationis *Naturæ divinæ*: quod tanquam primum & primum prædicatum Gratia assignatur à Theologis: sed hoc est falsum. Major est certa. Minor probatur. Participatio ejusdem Naturæ non infert necessitatem condonandi injuriam, & ineundi amicitiam illi, cuius naturam participat, qui offendit, aut qui non est amicus: manet enim alter omnino liber, & est in illius arbitrio positum, vtrum velit condonare offensam, vel inire amicitiam, vt patet inter Angelos & homines, qui alterius naturam longè magis participant, quàm homo participet naturam Dei.

R. Negando paritatem. Neque enim quæcunque participatio Naturæ, sufficit ad inferendam amicitiam, sed quæ confertur ex amore benefico, ordinante ad communicationem omnium bonorum, & ad operationes soli filio proportionatas &c. qualis est participatio Naturæ divinæ per Gratiam, vt ex dicendis constabit.

615. Obijc: 3. Effectus formalis physicus, & effectus formalis intentionalis, non possunt esse ab eadem forma: sed effectus formalis amici & filij adoptivi sunt effectus formales intentionales seu morales, provenientes ab actu voluntatis alterius: effectus verò formalis Participationis *naturam alterius*, est effectus formalis physicus. Ergo hic solus potest esse à qualitate intrinseca. R. Distinguendo minorem quoad primum membrum: effectus formalis Amici & filij adoptivi, sunt intentionales, prout reperiuntur inter homines, concedo min. prout reperiuntur inter Deum & hominem, subdistinguo: loquendo de amicitia & adoptione passiva, nego minorem: loquendo de amicitia & adoptione activa, concedo minorem. Ratio est, quia amicitia passiva consistit in intrinseca ordinatione ad tales operationes, per quas homo possidet bona Dei & ipsum Deum, & pariter adoptio passiva consistit in intrinseca ordinatione ad operationes convenientes filio, & deducens ad hereditatis consecutionem.

CONTROVERSIA III.

Quo sensu Gratia habitualis sit speciali modo Participatio Naturæ divinæ.

616. Constans est Theologorum sensus, modusque loquendi, Gratiam esse participationem Naturæ divinæ, vi cuius participationis, redditur capax amicitia divinæ, & heres ac filius Dei adoptivus. Fundamentum habetur ex 2. Petri. 1. *Maxima & pretiosa nobis promissa donavit, vt per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*. Idipsum eleganter expressit antiquissimus Theologus Dionysius Areopagita de Eccles. Hierarch. c. 2. *Nemo, inquit, potest operari divina, qui divinum statum non sit consecutus, quia unusquisque ea solum agit, quæ substantia, statusque sui sunt.*

617. Re-

617. Restat explicandum, in quonam hæc participatio consistat, seu, quodnam sit illud prædicatum, quod homo per Gratiā consequitur, quod Deo sit connaturale & proprium: quodcunque enim prædicatum Deo & creaturæ cuiusque possibili commune, non est sufficiens, ut illius participatio sit participatio Naturæ divinæ quā talis, esset enim participatio alicujus generis ad Deum & creaturam. Pro resolutione,

618. Sciendum est, nomen *Natura*, habere apud Philosophos triplicem præcipuè sensum. Primus est, quo *Natura* accipitur pro Essentia cuiusque rei, seu pro primo prædicato, per quod unaquæque res differt ab alijs rebus. Hoc sensu dixi libro 1. Essentiam Dei consistere in *Asseitate*, seu in hoc quod est: *Esse à se*. Hic sensus non attenditur in præfati Controv. certum enim est, quod creatura non possit hoc prædicatum ita participare per gratiā, ut dicatur per Gratiā esse à se. Secundus sensus est, quo *Natura* accipitur pro prædicato operativo primo operationum propriarum alicujus substantiæ; & sic dicitur *Natura* esse principium motus vel quasi motus: quo sensu dixi in eodem loco, *Naturam* Divinam consistere in essentiali intellectiōne, quā Deus se cognoscit. Tertius sensus, & parum vltutus, est potius Ethicus quàm physicus, quo *Natura* sumitur pro dispositione & inclinatione ad operationes morales. In hoc sensu existimat P. Esparza accipi nomen *Natura*, in recitato loco S. Petri, quod colligit ex toto contextu: & est valde consentanea acceptio illi, quod Christus dixit Matth. 5. *Estote perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est*, & quod habetur Joh. 2. *Omnis qui facit iustitiam, ex ipso* (id est Deo) *natus est*. His positis

619. DICO 1. In sensu morali homo participat Naturam divinam per Gratiā habitualem. Probat. Gratiā est radix operationum supernaturalium honestarum, conducentium ad æternam felicitatem, & est inconiungibilis cum actu quocunque, habente pro ultimo fine aliquid creatum, & obiectum supernaturalium operationum semper est Deus ejusque beneplacitum, vel ut motivum, vel ut Regula: Motivum quidem respectu actuum Charitatis, Regula verò respectu ceterarum virtutum: atqui soli Deo proprium est, esse substantiam Intellectualem, non capacem nisi operationum Sanctarum, habentium Deum pro ultimo fine: vno verbo: *Natura* divina est *Natura* essentialiter Bona, & hoc nulli Naturæ creatæ convenit, quia omnis *Natura* Intellectuallis pura, est peccabilis, adeoque coniungibilis cum malo simpliciter in genere moris, ut in 1. lib. dictum est, per Gratiā verò fit *Natura* ita Bona, ut in genere moris excludat malum simpliciter, quod est peccatum Mortale.

620. Hæc participatio Naturæ divinæ sufficiens esset, quia nec Scriptura, nec Patres ad aliam assignandam cogunt. Quia tamen alij DD.

vix huius meminerunt, sed aliam in secundo sensu superius indicato inquirunt, ideo

DICO 2. Gratiā est participatio Naturæ divinæ etiam acceptæ in sensu Metaphysico. Probat. Gratiā habitualis est semen & radix Gloriæ, hoc est Visionis Dei: Deo autem est essentialiter, videre se; & in hoc consistit illius *Natura*: ergo per Gratiā participatur aliquid prædicatum, quod constituit Naturam divinam. Per Gratiā itaque participamus potestatem videndi Deum, quæ potestas convenit Deo essentialiter & per naturam, nobis verò per favorem.

621. Ex hoc principio intuli in 1. p. non posse dari substantiam creatam, cui sit connaturaliter debita Gratiā sanctificans: si enim esset possibilis huiusmodi creatura, jam non esset amplius Gratiā specialis participatio Naturæ divinæ, sed solum esset participatio illius gradus generici, in quo Deus & creatura illa convenirent, nempe: *connaturaliter videre Deum*: Nam licet ad inter Deum & Creaturam illam esset discriminum, quod Deus essentialiter se videat, illa verò Creatura tantum connaturaliter & per actum distinctum, Gratiā tamen non esset specialis participatio nisi huius prædicati: *habere suam ad videndum Deum*: hoc autem prædicatum esset connaturale illi creaturæ: ergo non magis participarem naturam divinam, quàm illius creaturæ.

CONTROVERSIA IV.

Virum Gratiā Habituaalis distinguatur realiter à Charitatis habitu.

622. Negant antiqui, & tota Schola Scotistarum, quos sequitur Bellarminus, Arriaga, & Esparza: De hoc ultimo id mirum esse non debet, ita enim tenere cogitur principio quodam suo, quod tradit de potentia Obedientiali, ex quo etiam docet, Habitum Fidei & Luminis Gloriæ, esse species impressas; quod principium loco rejicietur.

Affirmat S. Thomas cum sua Schola: de qua Sententia negans non habet argumenta convincentia, ob reverentiam Angelico Doctori specialiter debitam, magis placet sententia affirmativa.

623. Probat. congruentiā satis bonæ Gratiā distinguitur ab Habitu Fidei & Spei: ergo etiam à Charitatis habitu. Antecedens patet, nam Fides & Spes manent in peccatore etiam sine Gratiā. Consequentia probatur à pari. Si enim realiter distingueretur ab Intellectu, & ab eo separari posset, dicendum consequenter esset eam etiam distingui à voluntate, etiam si ab hac nunquam separaretur. atqui Gratiā est quasi voluntas in ordine rerum supernaturalium, & Habitatus sunt ejus potentie, inter quos Fides est quasi Intellectus, & Charitas est quasi voluntas: ergo si Gratiā realiter distinguitur à Fide, recte etiam

dicitur distingui à Charitate, & quidem à fortiori, quia ut bene notat Lugo & Oviedo, potentia appetitiva videntur supponere cognoscitivas, & consequenter magis remotè oriuntur ab essentia.

624. Objic. ex Tridentino sess. 6. c. 7. ubi dicitur, nos formaliter justificari, dum per Spiritum S. Charitas Dei diffunditur in cordibus nostris. R. Mihi certum esse, Patres Concilij non cogitasse definire quidquam circa præsentem controversiam, utpote cujus definiendæ nec causam dederunt hæretici, nec est res alicujus momenti, & doctrina S. Thomæ in maxima veneratione fuit. Solùm ergo definire voluerunt formam justificantem esse aliquid inhærens & semper connexum cum Charitate. Pari modo facilis est responso ad textus Scripturæ: sicut enim anima sæpè Voluntatis nomine compellatur, nec tamen inde probaretur efficaciter identitas animæ cum Voluntate, ita etiam si Scriptura sæpè Gratiā Charitatis nomine comprehendat, non rectè inde inferatur identitas. Respondendum ergo cum D. Thoma q. 110. a. 3. ad 1. Scripturam loqui accommodatè ad hominum instructionem, & tribuere Charitati, tanquam signo Gratiæ, effectus formales proprios Gratiæ.

CONTROVERSIA V.

Utrum sine infusione Gratiæ alteriusve Doni, impossibilis cum peccato, possit Remitti Peccatum Mortale.

625. Negant Cajetanus, Richardus, Valentia, Petrus Sotus, Vasquez, Esparza. Affirmant Scotus, Bonaventura, Ferrariensis, Ledesma, Halensis, Gabr. Gregor. Okam, Medina, Angelus, Vega, Suarez, Granadus, Tanner, Lugo, Ariaza, Oviedo, Comptonus, & RR. communis.

Supponendum autem est, non esse questionem de statu elevationis prout substat præsentis Decreti divino. Certum enim est, quod Deus defacto decreverit, non remittere peccatum mortale sine infusione Gratiæ: certum itidem est, quod defacto Deus nullum hominem constituat in statu medio inter peccatum mortale & gratiam, ita ut neutrum habeat, ad minimum enim habebit peccatum originale si Gratiā non habet. Cæterum, non videtur negari posse, quin Deus potuisset habere aliud decretum elevationis, quo hominem ordinaret ad finem supernaturalem consequendum per operationes supernaturales, ita tamen ut per totum Infantia tempus non conferret vllum donum supernaturale, utpote otiosum (propter quam rationem multi olim tenuerunt, parvulis in Baptismo non infundi habitus supernaturales) sed expectaret dispositionem de congruo, ut fecit cum primis parentibus. Immo Thomistæ cum S. Thoma existimant, quod defacto elician-

tur aliqui actus meritorij ab hominibus justis, quibus tamen non statim infundatur correspondens augmentum Gratiæ, sed differatur vsque ad mortem.

626. Quæritur ergo, an eodem modo potuerit Deus ita instituire statum elevationis, ut licet tandem nemo salvaretur, qui non haberet Gratiā, non statim tamen eam acciperet, quando illi remittitur peccatum. Supponitur autem, in hoc nullam fore indecentiam moralem, aut miraculum contra exigentiam Gratiæ incompen-sabile: nullum enim hujusmodi inconveniens obijciunt auctores Sententiæ negantis, & esset alia prorsus controversia. Tota igitur quæstio est, an ex intrinsecis principijs, & modo tendendi divino, repugnet actus condonativus peccati, qui non sit voluntas practica, conferens actu aliquod donum intrinsecum impossibile cum peccato. Vnde, licet hæc quæstio clariùs procederet de statu puræ Naturæ, Auctores tamen moderni eam tractant de statu elevationis, ita tamen, ut non faciant vim specialem in ipsa elevatione: & qui tenent sententiam negantem, utuntur argumentis vrgentibus etiam pro statu puræ Naturæ.

DICO, probabilius esse, hujusmodi condonationem extrinsecam non repugnare. Probatio Conclusionis sufficientissima foret solutio Argumentorum. Cum enim affirmantibus implicantiā, incumbat onus probandi, & ostendendi implicantiā, si in probatione deficiant, causâ ceciderunt, quia probationem attentârunt. Cæterum Doctores pro nostra sententia citati, afferunt insuper positivas probationes, non quidem à priori, sed à pari, easque paucis verbis quasi evidentes proponunt, & sunt hæc.

627. Potest, inquit, Deus in statu puræ naturæ condonare peccatum, absque vlla mutatione intrinseca peccatoris, per formam impossibilem cum peccato. Potest item in statu elevationis remittere peccatum Veniale, sine hujusmodi forma impossibili cum Veniali. Potest denique homo remittere offensam sine mutatione offendentis: quidni ergo & Deus? Verum, quia Moderni his argumentis varias solutiones adhibuerunt, necesse est, eas diligentius ponderare.

§. I.

Prima probatio desumpta ex statu Puræ Naturæ.

628. Potest in statu Puræ Naturæ peccatum mortale remitti salvo illo statu, adeoque sine infusione Gratiæ supernaturalis: atqui nulla qualitas naturalis est excogitabilis, quæ prudenter dicatur esse impossibilis cum peccato habituali, & quam Deus tanquam causâ particularis produceret ad dimissionem peccati: ergo tenet Conclusio.

K k

Prima

Prima Responsio est Vasquez, Medina, & Cajetani, negando maiorem, quæ est etiam Sententia S. Thomæ q. 113. a. 2. ad. 2. Verum contraria sententia, hoc est, posse in statu puræ Naturæ remitti mortale sine infusione doni supernaturalis, est totius Scholæ Scotistarum, atque etiam nobilium Thomistarum, Victoris, Zumel, & Lorca. probationes communes videri possunt apud Suarez. Quidam Romanus Professor, magni ingenij, exhibet novas probationes, quas breviter referam, quia ob ingenium quod sapiunt, merentur referri.

629. Probat ergo 1. Homo est naturaliter mobilis à Bono in Malum: ergo etiam à Malo in Bonum. Probaturs Conseq. Natura humana est Bona: ergo quod possit moveri de Bono in malum, non habet, quia est mala, sed quia est mobilis ut sic. Ratio ulterior. Quia homo simul est ex Nihilo, & simul ex Deo: in quantum est ex Nihilo, habet, ut non adhæreat immobiliter bono: ergo in quantum est ex Deo, habebit ut non adhæreat immobiliter malo. Ulterius, quod potest naturaliter moveri versus aliquem terminum, potest ad eum naturaliter pertingere: atqui potest homo naturaliter moveri à malo ad bonum, puta per penitentiam: ergo & naturaliter potest pertingere. Ita ille.

630. Hæc argumentatio, nisi cavus sim, ferit suum auctorem. Procedit enim mutatis terminis tota quanta etiam de Angelis, nam & isti sunt ex Nihilo, & ex Deo, & sunt naturaliter mobiles de Bono in Malum, ut patet in damnatis. Et tamen hic auctor de Angelis omnia alia tradit. *Angeli, inquit, eo ipso quod peccarunt, tempus vite terminarunt, quia eorum Natura immobilis existit, & quocunque per deliberationem cadit, ibi manet.* Quomodo ergo est bona consequentia huius auctoris: *Homo est à Deo: ergo non adhæret immobiliter malo.* cum non sit bona hæc illi similima: *Angelus est ex Deo: ergo non adhæret immobiliter malo.*

631. Secunda ejusdem & melior probatio. Homo tenetur lege naturæ penitere post peccatum, ut probat S. Augustinus lib. de duab. animab. c. 14. dicens, à nulla barbarie negari posse, quod sit utile penitere, & penitendum post peccatum: sed penitentia est naturale medium ad indulgentiam: natura autem non ordinat media ad finem, quem non potest naturaliter consequi.

632. Tertia Probatio. Desperatio est via ad liberè peccandum: sed non potest esse proprietas naturæ id quod duceret in baratrum vitiorum ipsam naturam: huiusmodi esset desperatio venia, si hæc naturaliter repugnaret. Non assequor efficaciam huius probationis. Sicut enim raritas & levitas non est proprietas aquæ, tamen illi naturaliter advenire possit ex superveniente calefactione contraria aquæ, ita Desperatio non erit proprietas hominis, licet illi ex superveniente peccato contrario naturæ posset naturaliter adesse.

Quarta & melior probatio. Mors non consequitur naturaliter statim post peccatum, unde homines in pura natura non statim ac peccatum morerentur, & tamen jam non essent viatores sed damnati, quippe immobiliter malo adherentes, ac proinde humana societas consisteret ex viatoribus & ex damnatis, unde gravissima incriminatio sequeretur.

633. Quinta & bona ratio. Etiam in statu puræ Naturæ deberet apparere sicut Justitia, sic & Misericordia Dei: ad hanc autem in ordine aliquo spectat, quod Deus sublevare possit à Misericordia: unica autem & vera miseria est peccatum.

Supposita ergo Sententiâ, quod in statu puræ naturæ, posset remitti mortale sine dono supernaturali,

634. Responderunt ad argumentum factum aliqui innominati Theologi apud Suarez, & dixerunt, posse Deum efficere qualitatem, quæ quidem non eleveret hominem ultra finem naturalem, ita tamen perficiat naturam in suo ordine, ut sit omnino impossibilis cum peccato, & cum statu peccati avertentis à fine naturali adduntque, sine infusione talis qualitatis non potuisse Deum remittere peccatum in illo statu. Contra hanc qualitatem insurgit P. Suarez, ceteroquin in ferendis censuris moderatissimus, aitque, eam sine Auctoritate & Ratione constam, imperceptibilem, improbabilem esse.

635. Post Suarezij tempora alij DD. quædam recordor) huius qualitatis non meminimus, donec eam denuo spectabilem fecit jam ante laudatus Romanus Professor, qui cum & ipse negaret possibilem condonationem extrinsecam, neque tamen ex argumento jam proposito elucari aliter posset, ad consuetum RR. quorundam alijum confugit, id est, ad decantatissimam Pulchritudinem Universi, ex qua sicut Modum Relationis Prædicamentalis deduxerunt, ita nunc ille hanc Qualitatem deduxit. audiamus illum. Cum, inquit, Natura rationalis sit indifferens ad habendam Gratiâ, debet, quando caret Gratiâ, habere loco ejus Pulchritudinem quandam naturalem, quam consequenter inclinationes debite ad finem naturæ. atque hæc Pulchritudo debet distingui à substantia naturali, cum sit impediibilis per Gratiâ, sicut substantia creata distinguitur à Natura, quia est impediibilis per divinam: hæc Pulchritudo est quædam qualitas, se habens in rationalibus eo pacto, quo figura, color, & ejusmodi se habent in corporalibus, quæ pulchritudinem earum confirmant: per exclusionem igitur huius qualitatis homo fieret peccator, justus per restitutionem ejusdem, per quam reordinarentur omnes ejus affectiones in ordine naturæ, sicut fit per proportionalem qualitatem in ordine Gratiæ.

Quia verò facile poterat auctor suspicari, hanc suam Pulchritudinem non habituram multos amatores, ideo subiungit aliam responsionem, his verbis: *Quodsi alicui displiceat hæc qualitas, (quid dubitat? cum displicuerit pridem Suarezij dicat, quod homo fieret justus in ordine naturæ per de-*

habituem Naturalem Dei, excitabilem post peccatum ab objectis Naturalibus, quam etiam consequeretur habitus proportionalis: per hanc enim homo constitueretur in proportionali dispositione ad finem naturalem, quam habuisset ante peccatum. Ita ille.

Quod attinet ad primam 2. Displicet quidem hanc Pulchritudo alijs, quod asseratur reputante iudicio communi: cui enim, obsecro, incidat hanc cogitatio, quod homo peccando perdat aliquam pulchritudinem physicam, & naturaliter debitam animæ, sicut perdit iu corpore, quando ex albo fit niger? An non omnes apprehendunt peccatum, tanquam maculam moralem, in ordine ad penam, & aversionem eorum qui sciunt eum peccasse, etiam si pro certo scirent aut supponerent, nihil physicum & naturale deperditum esse? Verum, quia hoc argumentum est merum per locum extrinsecum, & responderi posset, licet vulgo aliter videatur, ita tamen videri doctis, ideo magis ab intrinseco

636. Argumentor primò. Si huiusmodi qualitas est pulchritudo animæ sicut color & figura est pulchritudo corporis, dicitur alius pari iure, quod, ut per peccatum fiat deformis, non satis sit perdere hanc qualitatem, sed acquirat insuper aliam qualitatem deturpativam physicè ipsius animæ: talis enim dicenda erit turpitudine animæ, qualis est proportionaliter turpitudine corporis: acqui hæc non consistit in carentia figuræ & coloris, sed in figura distorta & colore inamano &c. unde denique nullo iure ab his ipsis auctoribus explorata fuit qualitas illa deformativa animæ, in qua superius diximus aliquos collocasse peccatum originale; sic enim melius salvabitur paritas inter pulchritudinem & deformitatem corporis & animæ.

637. Argumentor 2. Si in statu puræ naturæ ordinarentur omnes affectiones hominis per huiusmodi qualitatem in ordine naturæ, sicut per Gratiam sanctificantem ordinantur omnes affectiones hominis in ordine Gratia, sequitur, quod sicut Gratia sanctificans est radix habituum infusorum distinctorum, qui sunt velut potentia ad eliciendos actus supernaturales, ita illa qualitas sit radix potentiarum ad eliciendos actus naturales: adeoque potentia (demus esse distinctas) non radicabuntur immediate in anima, sed in hac pulchritudine animæ, quis hæc unquam asseruit? Hinc autem

638. Sequitur primò, quod tot debentur admitti Potentia naturales, realiter inter se distinctæ, quot admittendi sunt habitus supernaturales radicati in Gratia: hoc autem est hæcenus inauditum.

Sequitur 2. Quod sicut per peccatum mortale perditur non solum Gratia, sed omnes alij habitus supernaturales, excepta Fide & Spe, ita in statu puræ naturæ, per peccatum Mortale perderetur non solum illa pulchritudo naturalis, sed perderentur etiam potentia animæ naturales, exceptis duabus, quæ responderent Fidei & Spei:

quia amissa radice amittitur connaturaliter id, quod in illa radiceatur. Et hinc

Sequitur 3. Quod sicut Deus in casu posito, supplet per extrinsecum concursum habitus supernaturales, quando eliciuntur actus supernaturales, ita etiam in statu puræ naturæ suppleret potentias naturales, vitales.

639. Argumentor 3. Quando defacto in statu elevationis homo peccat mortaliter & perdit Gratiam, vel restituitur illa Pulchritudo naturalis, vel non restituitur. Si restituitur, sequitur 1. Eam esse possibilem cum peccato in statu elevationis, non autem in statu puræ naturæ, quod adversarius non dicit. Sequitur secundò, quod homo tunc esset intrinsecè ordinatus ad finem naturalem, quod etiam non dicit. Si non restituitur: ergo non opponitur Gratia, sicut substantia creata opponitur increata, nam hæc ablata deberetur substantia creata. Quæro insuper, an illa Pulchritudo opponatur etiam Peccato Originali? si opponitur illi: sequitur primò, quod Originale non minùs constituitur per privationem illius Qualitatis, quam per privationem Gratia, & quod tolleretur per productionem illius Qualitatis: sequitur 2. Quod in parvulis, decedentibus sine baptismo, semper absit illa pulchritudo naturalis, cum tamen sint capaces alicujus imperfectæ felicitatis naturalis, ad quam deberent eorum potentia ordinari. Si verò illi non opponitur, sequitur, quod parvuli ante baptismum illam habeant, & tunc sint ordinati ad finem naturalem. sequitur item, quod Originale non sit propriè dictum peccatum, utpote non exclusivum illius pulchritudinis, quæ in statu puræ naturæ excluderetur per peccatum personale.

640. Argumentor 5. Si in pura natura daretur illa pulchritudo animæ, ea utique esset cognoscibilis intuitivè ab intellectualibus substantijs, quæ virtute naturali possent intuitivè cognoscere substantiam animæ, & omnia illi intrinseca, non cadentia sub secretum naturale: illa autem qualitas non esset sub secreto: qualis enim pulchritudo naturæ esset, quæ secreto includeretur à Natura, ut nemini posset placere? Hinc autem ulterius sequeretur, quod status peccatoris etiam non esset sub secreto. Nam in statu puræ naturæ cognosceret Angelus Petrum v.g. qui peccavit, non habere hanc pulchritudinem, neque posset suspicari miraculosam occultationem; cur enim occultaretur in vno, & pateret in alijs: immò hæc occultatio esset miraculum, quod in illo statu non daretur, & si daretur, esset deturpativum naturæ, qualia miracula Deum non posse facere dictum est in primo libro. Ergo Angelus evidenter, saltem evidentiâ physicâ, inferret Petrum peccasse mortaliter, & in peccato habitualiter perseverare: hoc autem est contra veram Theologiam: ergo à primò ad ultimum, hæc Pulchritudo animæ merito non placet.

K k 2

641. Quod

641. Quod ad alteram responſionem atinet, ea jam ſuprà rejecta eſt, cum ageretur de Peccato Habituali, ubi ſuſpicatus eram, quod P. Martinus Eſparza per *Inclinationem Habitualement* ad amorem Dei, intelligeret habitum genitum ex actibus Charitatis; & quidem quod ad expulſionem peccati ſufficeret in ſtatu puræ naturæ quilibet gradus quantumvis remiſſus, ſicut ſufficit quilibet gradus Gratiæ in ſtatu elevationis. Et hanc fuiſſe mentem illius authoris colligo nunc ex verbis hujus Recentioris. Itaque ultra ea quæ ibi dicta ſunt, contra hanc responſionem

642. Argumentor primò. Ex illa doctrina ſequitur, quod homo viribus naturæ poſſet condignè ſatisfacere pro peccato mortali in illo ſtatu commiſſo; conſequens eſt contra fundamentum generale, in Tract: de Incarnatione exhibendum. Sequela verò probatur. Poſſet homo viribus naturæ elicere actum Charitatis, naturaliter ab objectis excitabilem, & ille actus generaret naturaliter habitum, qui eſſet forma juſtificans: deinde pro pena temporali reſidua, poſſet condignè ſatisfacere, ergo nihil liberalis condonationis interveniret.

643. Argumentor 2. Sequitur ex illa doctrina, quod in ſtatu puræ naturæ, antequam homo perveniret ad ætatem adultam, & necdum ullum actum Charitatis eliciſſet, quod inquam non fuiſſet ordinatus ad finem naturalem, quia ſecundum adverſarios, ordinatio extrinſeca non ſufficit, nec datur, forma autem intrinſecè ordinativa non daretur, habitus enim naturaliter facilitantes & generabiles ab actibus, non inſunduntur, ne quidem per accidens, eſſet enim talis inſuſio miraculoſa, quæ in ſtatu puræ Naturæ non daretur.

644. Argumentor 3. Ex illa doctrina ſequitur, quod homo, qui per frequentiſſimos actus acquiſiſſet habitum intenſiſſimum, per unum peccatum mortale totum habitum deſtrueret, quod eſt contra veram philoſophiam. Sequela patet: tolleretur enim tota ordinationem ad finem naturalem: minimus autem gradus illius habitus ſufficienter ordinaret in ſententia adverſariorum: ergo tolleretur totum habitum.

645. Argumentor 4. Ex illa doctrina ſequitur, quod deſacto in ſtatu Elevationis poſſet homo adultus eſſe intrinſecè ordinatus ad finem naturalem, ſi nimirum ante baptiſmum non eliceret ullum actum ſupernaturalem, eliceret tamen actum naturalem amoris divini, prout fieri poſſe communiter admittitur, cum poſſint occurrere objecta naturaliter illius excitativa.

Argumentor 5. Homo offenſus ab homine non hoc ipſo cenſetur placatus, & remiſſiſſe injuriam, quod alter per actum dilectionis erga ſe elicitum acquiſiverit habitum & inclinationem ad ipſum amandum: ergo nec Deus cenſetur hoc ipſo remiſſiſſe peccatum, quod homo fit habitualiter inclinatus ad amandum Deum: ergo talis inclinatio non eſt forma adequatè juſtificans.

Hæc ſunt, propter quæ videtur mihi ſatis bonum argumentum pro Condonatione extrinſeca deſumptum ex ſtatu Puræ Naturæ. Veniamus ad alterum.

S. II.

Secunda Probatio Concluſionis, deſumpta ex remiſſione Peccati Venialis.

646. Poſſe fieri condonationem extrinſecam, probatur ſecundò poſitive, ex Peccato Veniali, quod deſacto remittitur ſine inſuſione illius boni incompoſſibilis cum Veniali: quod enim deſacto nunquam remittatur Veniale ſine inſuſione augmenti Gratiæ, eſt per accidens, nempe quia non remittitur ſine interveniſſe alicujus actus meritorij, cui datur correſpondens præmium Gratiæ: cæterum illa gratia eſt conjungibilis cum peccato Veniali.

Ad hoc argumentum reſpondet idem Recentior, his verbis. *Quidam putant, veniale remitti per Gratiā non ſecundum ſpeciem, quia ſecundum hanc non opponitur niſi mortali, ſed ratione Teleitatis, & ſpecialis individuationis, ſecundum quæ dicunt opponi certis Venialibus, & hanc Gratiā putant cauſari per confeſſionem. Alij cum S. Thoma putant, Veniale remitti per fervorem Charitatis, & confeſſionem per phyſicos aliquos effectus excitatos: alij putant, remitti per retractationem formalem vel virtutalem. quodnam ex his ſit verius, dixerit de Sacramento Penitentia. Ita ille. ſed quid poltea dixerit de Sacramento Penitentia, mihi non innotuit: quidquid autem dixerit:*

647. DICO, nihil ex illis tribus ſufficere ad ſolvendum argumentum. Non primum, quia eſt merum ſigmentum, ſine auctore, & eſt inauditum; quod quis committens Veniale peccatum, expellat & commutat Gratiā priorē in aliam Gratiā, non habentem hujusmodi individualement oppositionem, qualem habebat prior gratia, cum peccato veniali ejusdem rationis, jam antè remiſſo, quæ tamen ſubſtituta Gratiæ cætero ſit æquè bona ac quæ expulſa eſt. hæc ſententia ſunt, quæ nunquam cum plauſu famuloſum Theologorum excipientur, ut ego mihi perſuadeo. Secundum etiam non ſufficit. Nam eſſi veriſſimum ſit, quod per hujusmodi fervorem venialia remittantur, poſſunt tamen etiam hæc hoc fervore, immò ſine omni actu remitti, quandoquidem Mortale ſic remitti poſſeſt. ſed deus non poſſe remitti ſine omni actu, remittuntur tamen aliquando per actum cum ſacramento, ſine quo actus non ſufficeret: ſacramentum autem non eſt forma intrinſeca: ergo tunc remittuntur ſine intrinſeca mutatione.

648. Denique contra omnia tria eſt, quod benè notavit Card. de Lugo, quia etiam ſi ſine aliquo Doctores, qui doceant, Venialia remitti quoad culpam per quamcunque retractationem

(quæ tamen sententia non videtur esse vera) totum tamen argumentum redit & procedit de remissione pænæ residuæ: hæc, inquam potest à Deo condonari sine mutatione intrinseca per formam impossibilem cum reatu talis pænæ; neq; ab adversarijs vnquam est aliqua huiusmodi forma assignata, immò nec huius instantiæ mentio facta, vt suspicari liceat, non fuisse ab illis animadversam, ne dicam, dissimulatam. In illa autem condonatione pænæ retorquentur, & infringuntur argumenta adversariorum, & ostenditur, eandem condonationem ipsius culpæ fieri posse.

§. III.

Tertia Probatio, desumpta ex paritate remissionis ab homine factæ, sine immutatione illius cui culpa remittitur.

649. Probat Conclusio 3. Si de conceptu remissionis culpæ esset, ponere in offendente formam intrinsecam, impossibilem cum offendente, tunc nec homo posset homini remittere offensam sine huiusmodi forma: consequens est omnino falsum: ergo non est hoc de conceptu remissionis, ergo poterit etiam Deus remittere offensam sine huiusmodi immutatione.

Respondet idem Recentior negando hanc ultimam consequentiam & paritatem. In homine enim ideo datur reputatio moralis sine physica, quia homo potest fingere, cum sit mendax, & vniversa vanitas omnis homo vivens: ita potest mutare affectus, cum sit mutabilis, & non potest mutare objecta, cum sit impotens: contra Deus cum sit Veritas, non fingit, cum sit immobilis, non mutatur, cum sit omnipotens, eius affectus consequitur effectum. Sed contra

650. Argumentor primò. Si omnis fictio supponeret in ingente mendacitatem, Christus & Deus fuissent mendaces: vterque enim aliquo modo finxit: Christus enim finxit, se longius ire Lucæ 24. & quod magis est ad propositum, Deus sua lege & pacto finxit nostras voluntates esse voluntates Adami, in ordine ad contrahendum peccatum originale, quæ fictio fundabat moralem æstimationem & reputationem, quasi in Adamo physice peccasset. Si ergo hæc fictio non arguit mendacitatem, cur arguat fictio fundans moralem reputationem, quod ille qui peccavit, perinde sit æstimandus, sicut alius, qui non peccavit? Brevius. Deus utique posset alicui pupillo constituere tutorem, ferre legem, vt Monasterium repræsentet suum professum in ordine ad successionem hereditariam: quo casu fictio ne iuris seu legis divinæ (sicut modò fictio iuris humani) voluntas pupilli esset voluntas tutoris, & Monasterium esset Persona Professi: an ad has fictiones debet Deus supponi mendax, & vniversa vanitas? Caterum paulò post ostendam, nec in homine, nec in Deo vllâ fictione opus esse, vt remittat offensam sine forma intrinseca.

651. Argumentor 2. Et quæro ex adversario: quid est illud quod fingit homo, & non potest illud facere, quando remittit injuriam? Non vtique hoc quod est: non fuisse posuam offensam. Nam Deus, quantumvis infundat Gratiâ, nunquam tamen facit: nunquam fuisse posuam offensam: & tamen Deus, per te, facit, id quod homo fingit, quia facere non potest. Diceret adversarius, hominem fingere, seu quantum in se est, affectivè velle, vt, qui illum offendit, habeat formam intrinsecam, quæ ipsum constituat formaliter amicum, & sit impossibilis cum offensa. talem autem formam potest Deus facere, non homo.

Sed contra. Ad hoc vt homo remittat offensam, non requiritur, vt velit alterum fieri positivè amicum: satis est, si destruat jus quasitum ex offensa ad illas actiones quæ conceduntur à natura & legibus positivis offenso contra offendentem: hoc autem jus destrui potest sine fictione formæ intrinseca, nempe per voluntatem similem illi, quâ quis vult aliquid habere pro suo v. g. per voluntatem quâ vult licere offendenti omnia, quæ illi licerent, si pro offensa satisfecisset: & quâ vult esse obligatus ad omnia, ad quæ esset obligatus, si nunquam offensus esset, aut pro offensa fuisset satisfactum. Quæ omnia, seclusis imperfectionibus applicari possunt Deo, vt ex dicendis patebit.

Et hæc circa probationes communes nostræ Conclusionis. Aliam, & meo iudicio efficacem, dabo infra, ex occasione Objectionis quartæ.

§. IV.

Declaratur Objectum Condonationis Extrinseca.

652. Diximus, sufficientem probationem Condonationis extrinsecæ possibilis fore solutionem objectionum. Est autem vna Obiectio, quam excitârunt illi, qui condonationem extrinsecam defendunt, nempe, quia non videtur posse explicari objectum aut modus tendendi in objectum, vi cuius censetur perinde esse, ac si vel peccatum non esset commissum, vel esset pro illo satisfactum. Hanc objectionem tamen non movent adversarij, & meritò, quia sciunt eam virgere in pluribus alijs effectibus formalibus provenienti- bus à forma intentionali extrinseca, v. g. in impositione signi ad placitum, in condonatione quâ homo homini condonat injuriam &c. Et quamvis hæc res difficulter explicetur, desperandum tamen non est. Omnis quorundam explicationibus, quæ non dant intellectum, sed mera verba, viderique possunt apud Lugo. *disf. 7. de Pœnit. n. 131.* quasdam apparentiores referemus, & deinde propriam subjungemus.

653. Prima itaque expositio est, objectum illius condonationis esse negationem odij, adeoque Condonationem esse, voluntatem non ha-

Kk 3

bendi

bendi odio : quâ voluntate redditur Deo odium impossibile, & evanescit jus ad odium, nam jus ad impossibile nullius est estimationis.

Hæc expositio necdum sufficiens est. Quæro enim, quodnam objectum sit illius odij, quod Deus non vult ponere. Odium enim est actus, quo alicui volumus malum : ergo nolle odisse, est nolle illud malum : debet autem esse malum tale, aut taliter volitum, ut non possit esse sic volitum respectu alicujus, qui non peccavit. hoc ergo est ulterius declarandum quid sit, si non est privatio Gratiæ, & per consequens, si nolitio odij non est volitio Gratiæ.

654. Secunda expositio est P. Comptoni, qui putat rem facillimè expediri, si dicatur, quod voluntas condonandi aliud non sit, quàm quædam inefficax optatio, seu actus quo Deus optat, talem hominem non peccasse. hac enim optatione posita, quæ in modo tendendi est inefficax, censetur in morali estimatione cessare jus quæsitum ex peccato. Verùm hæc expositio non satisfacit. Ex ea enim sequeretur primò, quod si quis ab altero pugnis injuriosè pulsatus, diceret : optarem, ut non fuisset tam injuriosè tractatus. quod inquam remisisset injuriam, quod ex se absurdum est. Sequeretur 2. quod omne peccatum jam antecederet remissum esset : vellet enim Deus peccatum non fieri. Ratio autem à priori est, quia ex eo quod injuria sit illata, adhuc manet objectum speculativè detestabile sicut antè : quapropter sicut antecederet non censeretur quis remittere injuriam, dicendo : vellem ut me non percuteres : ita nec postea dicendo : vellem ut me non percutissies. Potest ergo Deus dicere : vellem ut non peccassies, sed quia peccasti, ego te damnabo, sicut antecederet dicit : vellem ut non peccares. si tamen peccaveris, damnabo.

655. Tertia Explicatio sit Card. de Lugo. Voluntatem condonandi esse voluntatem affectivam destruendi titulum ortum ex peccato ad prout denter judicandum, peccatorem meritò & rationabiliter haberi odio à Deo, seu : esse affectum restituendi hominem in statum antiquæ libertatis & indemnitis : quod totum potest velle Deus absque eo, quod volitio sit formaliter reflexa supra seipsam. Est autem hæc volitio affectus quidam in modo tendendi inefficax, quo Deus non quidem vellet peccatum non fuisse (ut dicebat Comptonus) sed quo Deus vellet illud peccatum non amplius esse sufficiens ad fundandum jus odij. Fateretur autem Lugo, objectum illius affectus esse Ens rationis, non enim vult Deus insufficientiam peccati prout hæc provenit completivè ab ipsa condonatione, sic enim affectus ille vellet formaliter seipsam. Vellet ergo ille affectus, ut abesset à peccato illa sufficientia, quæ peccato est essentialis.

656. Cæterum, hæc explicatio attentè considerata nihilo melior est explicatione Comptoni. Redit enim totum argumentum : etiamsi enim Deus diceret : Vellem ut peccatum non

haberetur hanc sufficientiam (quod reipsa petenda est ac dicere : vellem ut peccatum non esset peccatum) ex hoc tamen non sequitur, quod cessaret titulus ad odium : potest enim Deus dicere : vellem ut peccatum non haberet istam intrinsecam sufficientiam ad fundandum odium, quia tamen illam habet, ego te volo damnare. Quapropter ut censeretur cessare titulus, deberet Deus adde re hunc actum : quia tamen peccatum habet hanc sufficientiam, ego illà non attentà nolo te odisse : sicque per nolitioem odij remitteretur peccatum, quæ erat prima explicatio.

657. Pro solutione difficultatis advertendum est primò, non esse necesse, ut ostendamus omnes modos possibiles, quibus Deus posset condonare peccatum sine mutatione peccatoris, sed est, si vnum assignemus, quo assignato non propterea alios omnes impossibiles asserimus.

Advertendum 2. Condonationem extrinsecam non debere habere objectum non actum, sed actum, qui non sit Condonatio, sed posse specificari ex modo tendendi : sic in Deo actus premiatus versatur circa meritum & primum, circa quæ posset versari actus non premiatus, nempe qui quidem utrumque vellet, sed non ordinaret meritum ad primum propriam proportionem cum illo : talis actus non vocaretur premiatio, ut dixi in lib. I. & dicitur iterum de Incarnat. Nunc

658. DICO 1. Deus potest sine infirmitate vilius doni impossibilis cum peccato, habere affectum talem circa hominem qui peccavit, quo cætera circa eundem hominem ita disponat & ordinet, attentis congruentijs, proportionibus, repugnantijs &c. cum ultimo fine, ut talis affectus sit verum dicere : Non obstat peccato, si nihil aliud esset, hic homo consequeretur in instanti ultimam felicitatem.

DICO 2. Hujusmodi affectus est actus sufficienter condonativus peccati pro hoc instanti, adeoque est condonatio extrinseca.

Prima Conclusio probatur, & declaratur. Non solum peccatum habet impossibilitatem cum ultimo fine ejusque possessione, sed etiam prolongatio vitæ & viæ, adeoque verum est dicere : hic homo in instanti A. ideo non est beatus, quia adhuc est in vita, cui respondet temporaria, quidquid sit an simul existat aliud impedimentum Beatitudinis, v. g. peccatum. Quodsi ergo ponamus hominem peccare in instanti A. postea Deus ab æterno habuisse affectum, quo statueret prolongare hominis vitam ultra instanti A. ex præcisè causis, ex quibus eandem prolongaret, non peccasset, & hanc ipsam prolongationem vitæ & viæ ordinaret ad carentiam Beatitudinis præteritæ, tanquam causam adæquatam & totalem insufficienter exclusivam beatitudinis. Brevis : quicumque Deus ordinaret circa hominem ad exigentiam Qualitatis intrinsecè impossibilis cum peccato, posset Deus ordinare sine illa exigentia, cum eadem utilitate ad ultimum finem, ita ut in effectum

effectu petinde esset, ac si illa qualitas adesset: sicut de facto circa Quantitatem Eucharisticam ordinat Deus alios effectus non aliter, quam ordinaret ad exigentiam substantiæ si illa adesset. In isto itaque affectu nulla est vitiosa reflexio, sed habet obiectum à se distinctum, ut consideranti facile patet, & adhuc magis patet.

659. Secunda Conclusio etiam declaratur. Ille actus dicitur verè condonativus peccati præteriti, qui à peccato præterito aufert permanentiam habitualement: sed affectus divinus, quo Deus, non obstante peccato commissio, ordinaret omnia hominis, v. g. prolongationem vitæ, illuminationes & auxilia actualia &c. in ordine ad ultimum finem, sicut ordinasset, si homo nunquam peccasset, hic inquam affectus aufert permanentiam habitualement peccati commissi, & quidem aufert statim pro illo instanti, quo incipiunt illi effectus, quos Deus per talem affectum ordinat: ergo est actus condonativus peccati. Major conceditur ab adversariis, & patet ex dictis de Peccato Habituali. Minor ergo probatur. Ille actus aufert à peccato permanentiam habitualement, qui aufert à peccato vim impeditivam felicitatis impossibilis cum peccato, nam permanentia habitualis peccati aliud non est, quam vis impeditiva felicitatis pro tempore sequenti, ut loco citato declaratum est: sed affectus assignatus aufert hanc vim impeditivam, ergo &c. Minor probatur. Affectus assignatus facit, ut peccatum non sit amplius causa exclusivæ felicitatis, seu quod idem est, ut non indicat carentiam felicitatis pro tempore sequente, verificat enim hanc propositionem: *Non obstante peccato commissio in instanti A. si aliud Deus non attenderet, (v. g. prolongationem vitæ) homo consequeretur felicitatem. sive: Non ideo homo post instanti A. in quo peccavit, non accipit à Deo felicitatem, quia peccavit, sed quia Deus vult illum adhuc conservare in via, sicut conservasset, si non peccasset.* Cum ergo Deus sit in suis decretis immutabilis, nec possit hunc affectum revocare, fit ut repugnet impeditio felicitatis proveniens à peccato: ergo vis impeditiva est moraliter ablata, non minus, quam per infusionem Gratiæ auferretur aut impediretur, ne peccatum actuale transiret in habituale. Pro maiore declaratione

660. Obijci posset hoc modo. Homo offensus ab homine, potest habere affectum, quo secum statuat, quod non obstante offensâ & jure inde quæsitum adversus offendentem, velit nihilominus ita se gerere in omnibus circa offensorem, sicut se gessisset, si non fuisset ab illo offensus, v. g. quod nolit exigere ullam satisfactionem, nullam velit instituire actionem injuriarum &c. & tamen per hunc affectum non tollere aut impediretur jus quæsitum ex offensâ ad petendam satisfactionem, instituendam actionem injuriarum &c. ergo talis affectus, sicut non esset in homine, ita nec erit in Deo condonatio offensæ. Ratio est: quia aliud est: *cedere jure suo*: & aliud: *nolle jure suo vii.* affectus à nobis assignatus tantum esset voluntas non vtendi jure quæsitum ex offensâ: ergo cum tali affectu consideret habitualis offensâ.

gnatus tantum esset voluntas non vtendi jure quæsitum ex offensâ: ergo cum tali affectu consideret habitualis offensâ.

661. Respondetur, negando paritatem inter Deum & Hominem. Disparitas fundamentalis est jam indicata, nempe mutabilitas hominis per revocationem prioris actus, & immutabilitas divinæ voluntatis. Nam, ex eo quod v. g. voluntas Testatoris sit semper revocabilis & ambulatoria vsque ad mortem, inde fit, ut per factum Testamentum nihil juris deperdat, nec hæres scriptus Jus acquirat. Itaque propter mutabilitatem hominis non redditur impossibilis usus alicujus Juris per voluntatem non faciendi, ad quod habet Jus. Vtremque, quando homo destruit aliquod Jus, quod habebat adversus alterum, subit simul obligationem non faciendi id ad quod habebat Jus, altero invito, & sic alter acquirit Jus contra illum: atqui voluntas non vtendi jure suo, non est voluntas hoc modo se obligandi: unde si illum affectum revocaret, & vteretur jure suo, esset quidem inconstans, sed non committeret injuriam. Econtra, Deus est immutabilis, & insuper nullius obligationis moralis capax, nec homo potest acquirere Jus adversus Deum, & in Deo loco obligationis est necessitas metaphysica faciendi quod semel voluit, ut dicam Tract. de Incarn. & adversarij consentiunt. Ergo non est paritas inter Deum & hominem quoad præsens punctum.

662. Declaratur disparitas amplius, & à priori. Affectus condonativus tam in Deo quam in homine, debet ita ordinare offensam præteritam ad aliquam formam impossibilem cum jure ad odium (sive illa sit intrinseca sive extrinseca) ut auferatur impossibilitas peccati præteriti cum tali forma, v. g. cum felicitate æterna, & quidem quomodo id præstet affectus divinus à nobis assignatus, jam declaratum est. Affectus verò hominis non vtendi jure quæsitum, non ordinaret irrevocabiler ad aliquam hujusmodi formam: quapropter ut homo remittat efficaciter offensam, debet habere hujusmodi actum: *Volo ut Deo displiceat, si à te propter offensam præteritam exigam satisfactionem, eo genere displicentiæ, quo Deo displiceret, si eam exigere à te, quando nunquam me offendisses.* Ecce! hic actus ordinat offensam præteritam ad displicentiam Dei; & quia Deus ut auctor naturæ se accommodat hujusmodi voluntati (prout docebo in tractatu de Contractibus) ideo per talem displicentiam divinam inducitur obligatio ex Justitia, non exigendi satisfactionem &c. hæc autem Displicentia est forma destructiva Juris quæsitum ex offensâ, & tollit vel impedit ipsam habitualement perseverantiam actualis offensæ.

Confirmatur. Nam si Deus absque vilo actu hominis, poneret ejusmodi displicentiam, prohibitoriam exactionis satisfactionis, eamque revelaret, tolleretur Jus hominis quæsitum ex offensâ, sicut potest alia Jura homini etiam invito auferre, cum sit supremus Dominus. Jam verò quia

quia Deus non habet aliū Superiorem, cui sit subordinata sua voluntas, ideo in Deo non potest existere ejusmodi actus: adeoque Jus quæsitum ex offensa tollitur per actum quo Deus non vult hoc Jure uti, siue, quod idem est, quo Deus ordinat hominem & alia circa ipsum, à tali determinato instanti, post commissum peccatum, ad felicitatem, eo modo quo diximus.

663. Quæres, utrum juxta nostram explicationem possit Deus remittere vnum peccatum sine altero. *g.* Affirmativè, quia potest habere talem affectum, vi cuius cessaret vis impeditiva vnius peccati & non alterius, quia verificaretur hæc propositio. Si non esset peccatum B. Deus non obstante peccato A. ordinaret cætera ad finem ultimum &c. hujusmodi affectus esset, si Deus exigeret aliquam satisfactionem pro peccato B. nullam exigendo pro peccato A. in hunc finem, ut exhibita satisfactione omnia cætera ordinaret ad ultimum finem, sicut ordinaret, si nullum peccatum positum esset: & tunc esset remissum peccatum, quia per illum affectum verificaretur hæc propositio. si non esset peccatum B. omnia ordinarentur ad ultimum finem, sicut si nullum peccatum positum esset.

664. Hinc autem confirmari posset nostra Conclusio. Durum enim videtur negare, quod Deus possit vnum peccatum remittere sine altero, prout tamen adversarij negare debent, quia Gratia est impossibilis cum omni peccato, & sine Gratia non potest per illos remitti peccatum. Durum, inquam, id est, & nullo modo legitime deducitur ex eo, quod Deus habeat in sua potestate formam impossibilem cum omni peccato. Quis enim dicat, quod, si homo haberet in sua potestate producere in offendente qualitatem impossibilem cum offensa quacunque, quod hoc ipso non posset amplius vnam offensam remittere extrinsecè sine altera, sicut defacto potest? cur tunc propter superadditam virtutem minus posset, quam defacto potest sine illa? ergo neque Deo debet obviare potentia producendi Gratiam impossibilem cum omni peccato, quominus possit sine productione gratiæ remittere vnum peccatum sine altero.

§. V.

Solvuntur Objectiones contra Condonationem extrinsecam.

665. Objicit 1. Recentior ille Romanus. Si vera est sententia admittens possibilem condonationem extrinsecam, sequitur, sententiam hæreticorum, volentium, defacto hominem justificari sine Gratia infusione, esse solum falsam, quia est contra fidem, non autem esse falsam, quia est contra rationem: atqui nostri adversarij docent, quod hæreticorum sententia sit etiam contra rationem: ergo magis recedunt ab illa.

g. 1. Quin immò sententia hujus recentioris de Qualitate puchrificativa & impossibilem condonationem extrinsecam, illa inquam præbere posset aniam hæreticis cavillandi infusionem Gratia, ejusque necessitatem ad remissionem peccati: nam ut adversarius vult, hæc Gratia infusio & necessitas aliter defendi non potest, quam asserendo, quod Gratia sit Qualitas pugnant cum aliqua physica intrinseca pulchritudine naturaliter debita ejusque exclusiva: quæ pulchritudo cum abest DD. non agnoscat, sed rideatur, inferentia retici, Gratiam, prout ab adversario defenditur, esse commentum repugnans lumini naturæ; non lumen naturæ negat, in statu elevationis excludit aliquam pulchritudinem physicam naturaliter debitam. *g.* 2. Et directè, Hæreticos errare in hoc, quod velint condonationem extrinsecam sufficere ad constituendum justum, Justitia constituyente filium Dei adoptivum, cum jure ad hereditatem æternæ vitæ & felicitatis, quod non solum est contra fidem, sed etiam contra rationem superius propositam, quia repugnat participatio Naturæ divinæ sine principio intrinseco elevationis. Quod autem homo possit fieri ex inimico naturalis, sine aliquo intrinseco, tantum abest voluisse Tridentinum damnare in hæreticis, ut potius oppositum non obscure supponat scilicet. *cap.* 7. ubi disertè dicit, quod Justificatio non fit nisi sola peccatorum remissio, ut volebant hæretici, & sanctificatio & renovatio interioris hominis per susceptionem Gratia. Ecce! quàm clare supponat, solam remissionem peccati esse quid minus, quàm sit sanctificatio, & hanc plus dicere et conceptu suo: ergo potest secundum Tridentinum intelligi remissio sine sanctificatione, quod tamen adversarij negant. Est ergo nostra doctrina conformis sensui qui fuit Patrum Concilij.

666. Objicit idem Recentior 2. & addit hoc argumentum esse basin totius questionis. Et eo quod homo remittat homini offensam, is cui remittitur, non fit de malo bonus, hoc est manifestum ex se. e contra homo fit bonus ex eo quod Deus ei remittit, & desinit ipsum odisse. Probatur ex 12. Ecclesiasticis: *Altissimus eduxit hæreticos ex Pl. 44. dilexisti justitiam, odisti iniquitatem &c.* e converso ij qui renascuntur per remissionem boni existunt & Deo dilecti, secundum illud: *Dominus diligit justos.* & 1. Jo. 3. *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semper Dei in eo manet, & peccare non potest, quoniam ex Deo natus est:* ubi patet, quod qui nascitur ex Deo per remissionem, est simpliciter bonus: atqui homo non potest esse simpliciter bonus, neque totaliter nec partialiter per extrinsecum: ergo licet homo possit remittere per extrinsecum, Deus non potest. Quod autem aliquis non possit esse bonus per extrinsecum, probatur ex Philospho in Ethicis, ubi ad bonum hominis requiruntur omnes virtutes, quæ certè sunt intrinsecæ: & ex politicis, quod ut homo sit bonus civis, requiritur quod

tur quòd amet bonum commune. Adducit de-
nique ad hoc ipsum testimonia S. Augustini & S.
Thomæ.

667. Hæc obiectio, sublati æquivocationi-
bus, caret difficultate: æquivocationes autem
committuntur in vocibus *Mali*, *Boni*, *Odij*, *A-*
moris. Respondebo ad singula. Ex eo, inquit,
quòd homo homini remittit offensam, offensor
non fit ex malo bonus. Ita est, loquendo de bo-
nitate physica, immò hoc sensu etiam anteceden-
ter ad remissionem, non est malus: nam offen-
sa, tametsi fuerit actus malus, attamen physicè
jam præterijt, & perinde est ac si non fuisset: at
verò eo modo quo ante remissionem est malus,
nempe civiliter, hoc est, obnoxius actioni inju-
riarum, & obligatus ad satisfaciendum &c. cum
hæc cessent per remissionem injuriæ, fit bonus
civiliter, quia ut sic definit esse malus, & habet se
civiliter ac si nunquam offendsset. Dicitur in
objectione 2. Quòd homo fiat bonus ex eo,
quòd Deus definat eum odisse, & remittat, in
quem finem adducuntur scripturæ textus. Ver-
um in his est sermo de statu Elevationis, in quo
Deus solum definit odisse, quando positivè as-
sumit ad amicitiam, quod tamen non est de con-
ceptu condonationis ut sic. In statu naturæ pu-
ræ homo per condonationem non aliter fieret bo-
nus, quàm quòd desineret carere obstaculo felici-
tatis, ut suprà explicatum est; & idem esset, si
Deus in statu elevationis nollet Gratiâ infun-
dere pro illo instanti, pro quo condonaret pec-
catum, modo superiùs explicato. Dicitur 3.
Quòd qui nascitur ex Deo, est simpliciter bo-
nus. ita est, quia accipit Gratiâ sanctifican-
tem, quâ fit filius Dei, & quæ est semen Gloriæ.
at verò in statu naturæ puræ non daretur hoc se-
men: ergo tunc per remissionem peccati non
nascitur homo ex Deo: ergo per remissionem
non fiet physicè & intrinsecè simpliciter bonus.
Neque verum est, quod tacitè supponitur in ob-
jectione, quasi Deus omni suo amore quo ali-
quem amat, reddat amatum intrinsecè meliorem,
quàm esset sine illo amore. Deus enim dicitur
ex amore nobis conferre beneficia extrinseca, ut
removere occasiones peccandi: immò quando
nos reddit physicè peiores, infligendo morbos,
ad exercendam patientiam, & intendendo resipi-
scentiam: immò Deus dicitur etiam amare amo-
re benevolentia peccatores, quando illis immit-
tit illuminationes salutes, & tamen per has non
efficiuntur simpliciter boni eâ bonitate quam re-
quirat obiectio. Adducitur 4. Testimonium
Aristotelis, quòd homo bonus debeat habere om-
nes virtutes, quæ utique sunt intrinseca: sed
quid hoc ad rem? Nego, quòd Deus remittendo
culpam debeat homini in statu puræ naturæ in-
fundere omnes virtutes: quia non est necesse,
ut Deus per remissionem culpæ efficiat hominem
simpliciter bonum in eo sensu, quo Aristoteles
locutus est. Er hæc circa specialia argumenta
hujus Recentioris.

668. Obijciunt alij 3. Amare, est velle
bonum, & odisse est velle malum, seu nolle ali-
quod bonum: ergo desinere odisse, est velle illud
bonum quod per odium negabatur: atqui Deus
condonando peccatum definit odisse: ergo debet
conferre aliquod bonum. Porro cum amor Dei
sit efficax, non satis est conferre illud bonum
affectivè tantum, sed debet illud conferre effecti-
vè. R. Negando, quòd semper *Amare* sit velle
bonum intrinsecum pro illo instanti, pro quo
dicitur jam amare, sed quandoque sufficit velle
pro nunc aliquod bonum extrinsecum, cum il-
lius ordinatione ad bonum intrinsecum inde pos-
sita procurandum. Sic parentes dicuntur amare
filios pro tunc, quando illis actu prospiciunt de
bonis instructoribus, ordinando hos ad perfectio-
nem intrinsecam virtutum inde secururam. Pari
modo diceretur Deus in statu puræ Naturæ amare
hominem pro eo tempore, pro quo ordinaret eum
ad ultimam felicitatem, prorogando vitam, ut ha-
beret occasionem merendi &c. Deinde, odisse
propter delictum A. non est ita nolle aliquod bo-
num, ut, si non odisset propter delictum A. hoc-
ipso daret bonum, alioquin Deus non odisset ho-
minem propter secundum peccatum stante prio-
re: sed est: tali affectu negare aliquod bonum
propter delictum A. ut illud negaret, etiamsi om-
nes aliæ causæ negandi abessent, esto defacto
etiam ob alias causas negetur, & negaretur etiam
absente delicto. Hinc inferitur, quòd possit in-
telligi desitio odij, quin hocipso actu conferatur
bonum oppositum: ad desitionem enim odij
satis est, reduci ad illum statum, in quo homo
fuisset, si non peccasset: ergo si ex alijs causis ca-
ruisset aliquo bono, etiamsi non peccasset, satis
erit ad desitionem odij, quòd verificetur hæc pro-
positio: *si aliud non esset, homo haberet hoc bonum
non obstante peccato præterito.*

669. Obijciunt 4. Si posset dari condo-
natio extrinseca, sequeretur, quòd defacto re-
missio peccati nunquam fieret primò per ipsius
Gratiæ acceptionem; sed per actum divinum,
quo Deus vult dare Gratiâ, jam esset anteceden-
ter pro priori naturæ remissum: consequens non
videtur coherere cum doctrina Conc. Tridenti-
ni, quod videtur Justificationem tribuere Gratiâ.
Sequela verò probatur: nam actus quo Deus vult
dare Gratiâ, est actus æquivalens illi, quo Deus
vellet condonare sine infusione Gratiæ: unde si
per impossibile non sequeretur Gratiâ, censeretur
peccatum remissum per affectum dandi Gratiâ.
Ita ferè Vasquez, & ex eo Esparza.

Occasione hujus objectionis, confirmabo
paulò post Conclusionem Argumento, quòd mihi
solum sufficeret, si cætera omnia abessent: prius
tamen objectioni satisfaciendum est. Imprimis
argumentum in adversarios clarè retorquetur, &
quidem dupliciter: Primò sic. Si per impossi-
bile ad affectum dandi Gratiâ non sequeretur
Gratiâ, debent ipsi adversarij fateri juxta sua prin-
cipia, quòd per illum affectum esset remissum
peccatum:

peccatum : atqui tunc esset idem actus qui est modò : ergo etiam modò est condonatio formalis. Minor est adversariorum. Major probatur. Si per impossibile Gratia non sequeretur, Deus se haberet, sicut se modò habet homo, qui non habet potestatem ponendi formam impossibilem cum offensa : & ideo per solum affectum condonat, quæ est doctrina adversariorum : ergo etiam affectus Dei in illa hypothesi esset vera condonatio. Secundò, & adhuc efficacius retorquetur argumentum hoc modo. In quocunque Signo Naturæ aufertur aliqua pars constitutiva peccati habitualis, in eodem signo aufertur peccatum habituale, quæ propositio est etiam adversarij evidens. subsumo : atqui in priori signo Naturæ ad Gratiam, hoc est, in eo signo, quo intelligitur Decretum Dei dandi Gratiam, tollitur aliquod constitutivum peccati habitualis in sententia adversariorum : Ergo tollitur etiam peccatum habituale ; quod tamen ipsi reputant absurdum. Minor probatur. Pars constitutiva peccati habitualis secundum adversarios est, *Dependentia* privationis Gratiæ à peccato præterito : sed hæc dependentia tollitur formaliter per Decretum dandi Gratiam : ergo tollitur aliqua pars constitutiva peccati habitualis. Major est adversariorum, & facile probatur ex eorum principijs. Nam secundum ipsos Privatio Gratiæ non quomodo-cunque constituit peccatum habituale, sed ut dependens à peccato præterito : ergo hæc dependentia est pars constitutiva peccati habitualis. Minor probatur etiam ex eorundem principijs. hæc enim dependentia privationis aliud non est, quam Decretum Dei, quo hanc privationem infligit in pœnam peccati : sed hoc Decretum formaliter tollitur per Decretum dandi gratiam : ergo dependentia privationis Gratiæ à peccato præterito tollitur formaliter per Decretum dandi Gratiam : ergo à primo ad ultimum, in eo signo in quo concipitur existere hoc decretum pro priori Naturæ ad Gratiam, jam est formaliter ablatum aliquod constitutivum peccati habitualis, nempe dependentia. Ergo jam est remissum peccatum habituale. Ergo ipsis est solvendum proprium argumentum ; qui tamen non poterunt vi solutione quam ego dabo, & ideo argumentum adversarios solos tenet.

670. Durandus respondet ad objectionem, concedendo sequelam, nempe quòd in priori signo ad Gratiam esset remissum peccatum, & negat hoc esse absurdum, aut contra aliquam auctoritatem. Gratia enim non dicitur esse nuda remissio peccati, hoc est, faciens præcisè ex inimico non inimicum (hoc enim putat fieri formaliter per decretum) sed est forma positivè justificans, & faciens amicum : & sic est plus quam mera condonatio. Deinde illi auctores, qui admittunt, posse peccatum divinitus consistere cum Gratia, admittunt eandem sequelam, & respondent eodem modo ut Durandus. Et mirum sanè est, ab adversarijs pro tanto absurdo reputari,

peccatum mortale non remitti primò per ipsam Gratiam, sed per Decretum in priori signo naturæ, & non pariter absurdum videri, peccatum veniale nunquam remitti primò per Sacramentum pœnitentiæ, sed per actum retractativum peccatorem semper supponi remissum. Nihilominus ego responsione Durandi non vtor, sed aliter

671. Respondeo ad objectionem : distinguendo inter remissionem Activam & Passivam ex vna parte, & remissionem simplicem ex altera parte, & dico, quòd quando concurrunt, & conjungitur remissio activa cum passiva, quòd inquam tunc remissio activa sit tantum remissio casualis, remissio verò passiva sit remissio formalis : unde si per impossibile daretur Decretum dandi Gratiam, & non daretur Gratia, non esset peccatum remissum formaliter, sed tantum casualiter : Sicut si per impossibile in divinis daretur generatio activa sine passiva, non daretur Verbum formaliter, sed tantum originaliter. Quando verò daretur condonatio extrinseca, hoc est, decretum non intendens dare Gratiam nunc, tunc illud decretum esset condonatio formalis. Rationem discriminis mox dabo. Breviter ergo negatur sequela, & negatur, decretum dandi gratiam esse æquivalens formaliter, & simile decreto quo extrinsece condonaretur peccatum : Differentia declaratur. Tametsi multi actus homini sint, de quibus verificatur illa Juris Regula : *Si non valet quoad totum, valet quantum valet potest.* Non est tamen hoc univèrsaliter verum. Potest enim aliquis intendere aliquod Bonum majus, in quo eminenter continetur bonum minus, & tamen, si præter intentionem operantis interveniat impedimentum quoad bonum majus, non valet actus, ne quidem quoad bonum minus, quamvis operans posset velle minus bonum. Exemplum. Vult quis facere professionem solennem in Religione, in qua eminenter continetur votum Castitatis simplex : si tamen subsit impedimentum occultum v.g. defectus ætatis &c. non valet professio, ne quidem in vim voti simplicis, etiamsi ille homo si vellet, posset valèdè emitte votum simplex Castitatis. Item Dominus vult suam servam efficere liberam, ducendo illam uxorem, in quo Matrimonio eminenter continetur Manumissio nuda : Si subsit impedimentum Matrimonij, non propterea fiet illa femina libera, aut censeretur esse simpliciter manumissa, etiamsi Dominus, si vellet, posset simpliciter Manumittere. Jam ad rem nostram.

Cùm Deus defacto statum elevationis inter statum amici & inimici, peccatoris, & positivè sancti seu Filij Dei, cùm tamen hujusmodi status medius non repugnet, hinc Deus defacto volendo dare Gratiam, habet decretum ita remittendi peccatum per assumptionem ad amicitiam, adeoque per infusionem Gratiæ (quod est majus bonum quam nuda remissio) ut tamen si per impossibile

possibile non posset obtinere totum, vi praesentis affectus nollet Bonum minus, hoc est, nollet remissionem nudam, quā poneretur homo in statu Medio: quem Deus simpliciter non vult. Ergo voluntas dandi Gratiam non est condonatio formalis, sed tantum casualis. At verò voluntas ordinans hominem ad felicitatem absque infusione actuali Gratiae, prout supra condonationem extrinsecam explicavimus, esset formalis condonatio, quia veller illum statum medium. Quapropter licet objectum prioris Decreti eminenter contineat objectum secundi decreti, hoc est, purae condonationis, primum tamen decretum non aequivaleret secundo, eo modo quo intendit obiecto, prout exemplis & ratione manifestum probatum est.

672. Ex hoc ergo discursu formatur contra adversarios hoc argumentum. Si non esset possibilis condonatio extrinseca, sequeretur, quod peccatum habituale constitueretur intrinsece per privationem Gratiae non quomodocunque, sed insuper per dependentiam illius à peccato praeterito: sed hac dependentia non potest esse pars constitutiva peccati habitualis: ergo debet admitti possibilis condonatio extrinseca. Sequelam admittunt adversarii, ut supra vidimus: Minor probatur. Si dependentia privationis Gratiae à peccato praeterito esset pars constitutiva peccati habitualis, sequeretur, peccatum habituale destrui in priori signo ante acceptionem Gratiae, nempe in illo signo, quo intelligitur existere Decretum dandi Gratiam: hoc enim decretum est formalissimè oppositum decreto non dandi gratiam in penam peccati; in quo decreto consistit Dependencia privationis Gratiae à peccato praeterito: atqui secundum adversarios est absurdum in signo priore ad Gratiam tolli peccatum habituale, vel aliquam partem illius: ergo dependentia privationis Gratiae à peccato praeterito non est pars constitutiva peccati habitualis. ergo est admittenda possibilis condonatio extrinseca, quia non potest aliter defendi, quod dependentia privationis Gratiae à peccato non sit pars constitutiva peccati habitualis. si autem admittatur condonatio extrinseca, facile defenditur, nempe: peccatum Habituale consistit in peccato praeterito, negatione condonationis extrinsecae, & Gratiae; Istitis Tribus positis, est positum peccatum habituale, etiam si privatio Gratiae non pendeat à peccato praecedente.

673. Obijciunt ultimò. Ad hoc ut varietur denominatio Inimici, in Non Inimicum, debet fieri aliqua mutatio: atqui in Deo nulla potest dari mutatio: actus enim Dei sunt aeterni: ergo debet fieri mutatio extra Deum: atqui ridiculum esset dicere, hanc mutationem fieri v. g. in concavo Luna: ergo debet fieri in offensore.

Idem argumentum alijs verbis proponit P. Esparza. Repugnat, vnum eundemque hominem pro diversis temporibus esse dilectum aut odio habitum à Deo, seu simpliciter, seu secundum

dum magis & minus, quin pro iisdem temporibus conferat illi bonum, aut inferat illi malum speciale, cum eadem respectivè differentia penes magis & minus. Quia omnes actus divini sunt essentialiter aeterni, ideoque secundum se praesens correspondent ex aequo omnibus & singulis temporum differentijs. Ergo non possunt fortiri ullam diversitatem, nec ullos effectus formales seu denominationes diversas impertiri aut ipsi Deo aut creaturis pro diversis temporibus, nisi propter diversitatem effectuum, quos pro illis intendunt aut inducant.

Hoc totum argumentum solvendum imprimis est illis, qui privationem Gratiae ponunt in aliquo positivo, nec aliud reperiunt quam actum divinum. Ille actus divinus est aeternus, & tamen denominat hominem privatum gratia pro vno tempore, & non pro alio. Deinde solvendum est specialiter P. Esparza. Nam quando homo committit plura peccata, est magis odio habitus: & tamen hac denominatio non provenit ab aliqua forma de praesenti diversa, nam privatio gratiae est eadem quae esset, si pauciora peccata posita essent: dependentia autem à pluribus peccatis non est essentialis privationi, sed est actus divinus: & tamen hac denominatio non convenit homini semper, sed primum post commissum secundum peccatum: pro tunc enim primum dicitur magis odio habitus: ergo potest homo denominari diversimodè pro diversis temporibus ab eodem actu divino.

Confirmatur: Effectus formalis: *Esse amatum*: Non est à Gratia tanquam à forma, sed est ab amore tanquam actu intentionali: atqui iste actus divinus est quidem aeternus, nec tamen pro semper denominat amatum, sed solum pro tunc quando ponitur Gratia. & posito amore, si per impossibile non poneretur Gratia, adhuc esset positus effectus formalis *Amari*, licet non effectus formalis *Sancti*.

674. Confirmatur ulterius alijs exemplis. Deus defacto mutavit obligationes veteris Testamenti, easque sustulit. Forma hujus denominationis: *esse obligatum*: est actus divinus: hic autem actus est aeternus, & tamen obligabat pro tempore veteris Testamenti, non item pro tempore novi Testamenti, & nulla alia intervenit mutatio intrinseca in personis obligatis, quam mutatio temporis seu durationis.

675. Confirmatur 2. Ex negatione mundi ante existentiam mundi, quam negationem adversarii identificant cum actu divino, nolente mundum. Ille actus est aeternus, & tamen non denominat pro omni tempore mundum non existentem seu nolitum; quid ergo includit hic effectus formalis: *mundus nolitum* pro instanti A. nihil aliud quam mundum possibilem & actum divinum: atqui vtrumque ponitur etiam in instanti B. quando mundus existit actu: & tamen non est mundus nolitum pro instanti B. ergo sola variatio temporis sufficit, ut actus divinus tribuat effectum formalem pro vno & non pro alio.

L 1 2

Confirma-

Confirmatur 3. Ex denominatione *Gratie efficacis*, quæ denominatione convenit entitati auxilij, ex se conjungibili tam cum consensu quam cum dissensu, præcisè à scientia media, ut adversarij docent, & tamen eadem Scientia media denominat auxilium efficax pro vno instanti v. g. pro instanti B. & non pro instanti A. in quo consensus non esset futurus.

676. Obiectio ergo est Sophisma, quale usurpavit Commentator Averroes, volens probare aternitatem mundi ex aternitate actus divini, non distinguens inter hæc duo: *Deus ab æterno vult mundum.* &: *Deus vult mundum pro tota aternitate.* Sic adversarij confundunt hæc duo: *Deus ab æterno vult hominem esse inimicum:* &: *Deus vult hominem esse inimicum pro aternitate.* Sicut ergo Deus ab æterno & per totam aternitatem, vult mundum esse nunc, & non antè; sic actus divinus suprà explicatus per totam aternitatem vult hominem esse inimicum nunc, & non esse inimicum postea, quia scilicet Deus pro nunc ita ordinat res hominis, ut si homo in hoc nunc moreretur, damneretur propter peccatum præcedens; at verò pro instanti B. v. g. ita ordinatur omnia circa hominem, ut si non ex alijs causis vita illius prolongaretur, sed permetteretur mori, vi præsentis decreti verum esset dicere, quod salvaretur, quia nimirum in instanti B. non negatur illi felicitas intuitu peccati commissi, sed ex alijs causis. Itaque variato solo tempore est verum dicere: Homo vi actus divini est inimicus nunc, & postea non erit donec iterum peccet. & sic transitus à denominatione Inimici in denominationem non inimici, non importat aliam mutationem quam temporis. Sicut quando dominus libri habet actum indivisibilem quo dicit: ego volo librum hunc esse meum per hanc horam, sed post horam volo esse primò occupantis: transit liber ex suo in non suum præcisè per variationem temporis, & ab eodem actu denominatur *suus* pro tempore præcedente, & *non suus* pro tempore sequente.

Ex dictis colliges, quare actus Prædestinationis non sit actus condonativus omnium peccatorum prædestinati. nempe quia non verificat illas conditionales, quas diximus esse verificandas per actum condonativum, ut patet tum ex dictis hic, tum ex dictis libro 1. cap. de Prædestinatione, nec vacat, iterum ad longum repetere, cum satis superque dictum sit de hac questione.

CONTROVERSIA VI.

Utum Gratia sanctificans possit divinitus conjungi cum Peccato Mortali & inimicitia.

677. Prima sententia tribuitur Scoto & Nominalibus, quod Gratia non habeat ullam oppositionem, ne quidem connaturalem cum

peccato, qualem solent habere formæ contrarie, v. g. calor & frigus, sed ex mera ordinatione Dei volentis ad præsentiam Gratia remittere peccatum. Cui sententiæ videtur favere Conink, 22. de Charit.

Secunda docet, dari quidem oppositionem naturalem inter Gratiam & Peccatum Mortale, posse tamen per absolutam Dei potentiam consistere: in quo casu foret homo simpliciter inimicus Dei, & non simpliciter seu formaliter inimicus, sed tantum existentialiter. Vnde inferunt, quod forma adequata Justificationis non sit Gratia sola, sed Gratia cum actu condonativo, quem actum volunt procedere ex prævisa existentia & exigentia Gratia; unde supponunt dari in Deo decretum virtualiter intrinsecè distinctum, quorum vnum præsupponatur ad alterum, & sit separabile (suo modo) ab illo: quam sententiam impugnarimus in 1. lib. Si quis autem secundum sententiam ibi traditam adhuc defendere veller, Gratiam posse consistere cum peccato mortali, deberet dicere, quod Justificatio formaliter & adequate consistat in Gratia ut procedente ex decreto condonativo peccati. Ex quo ulterius consequens est, quod Gratia non expellat peccatum, sed præsupponat semper illud jam ablatum per condonationem, & solum superaddat effectum formalem Sancti, quod Durandum docuisse vidimus præcedente Controv. Hanc secundam sententiam tenent Suarez, Bellarminus, Arriaga, Oviedo, Ripalda.

Tertia sententia negat, etiam de potentia absoluta posse consistere cum Peccato Mortali Gratiam. Ita schola tota Thomistarum, quam sequuntur Vasquez, Becanus, Granados, Lugo, Pallav. Esparza. Cum quibus

678. DICO, Gratiam non posse nec divinitus consistere cum peccato Mortali. Conclusio hæc probari solet à suis Auctoribus diversimodè. Illi, qui negant posse dari condonationem extrinsecam, ex hoc ipso fundamento eam deducunt; non potest enim assignari aliud donum intrinsecè impossibile cum peccato, si Gratia illud non est: atqui debet condonatio fieri per formam impossibilem cum peccato, si non est possibilis condonatio extrinseca: ergo Gratia est illa forma.

679. Ceteri probant Conclusionem præcipuè ab auctoritate, maxime Concilij Tridentini, quod sess. 6. c. 7. recensens omnes causas Justificationis, volensque tradere causam formalem, hoc est, formam à qua denominamur Justi, ait, unicam causam formalem nostræ Justificationis esse Justitiam, non quæ ipse Deus justus est, sed quæ nos justos facit, quæ videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ &c. justitiam in nobis recipientes. Vnde sic argumentantur. Si Gratia stare posset cum peccato, jam non esset unica causa formalis, hoc est, adequata nostræ Justificationis, ut ait Trident. posset enim esse in subjecto, & non tribuere formam effectum

effectum formalem Iusti, adeoque completeretur per ipsum actum condonativum, ut teneatur ad veritatem. Ergo &c.

680. Dupliciter possent adversarii eludere vel hoc argumentum. Primò dicendo, quòd intentio Concilij solum fuerit per rō, *Vnica*, excludere illas formas, quas assignabant hæretici, nempe Iustitiam Dei aut Christi, quā ipsi Iusti sunt, & quorum Iustitiam dicunt nobis imputari. Sed contra hanc responsionem urget Comptonus. Concilium non solum voluit damnare sententiam Lutheri, sed etiam Bucerii, asserentis, quòd Iustificatione formaliter consistat quidem in aliqua forma intrinseca, sed imperfecta, cuius defectum suppleat favor Dei extrinsecus: & hanc fuisse mentem Concilij ait asserere Theologos.

681. Responderent fortasse 2. Concilij intentionem fuisse, assignare illam formam positivam, quā differt iustus ab iniusto, quæ est sola Gratia sanctificans, nec curasse de reliquis scholasticis dissertationibus. Caterum etsi hoc modo eludi posset auctoritas Concilij, clarum tamen est, nostram sententiam esse ejus verbis magis consentaneam.

Probatur Conclusio 2. & efficacius, auctoritate Scripturæ S. quæ oppositionem inter Peccatum & Gratiā sæpius exprimit per oppositionem rerum corporalium, semper utendo exemplis, in quibus est oppositio privativa, adeoque omnimoda impossibilitas. ad Ephes. 5. *eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* 2. ad Cor. 6. *Quæ participatio Iustitiæ cum Iniquitate, quæ Societas luci ad tenebras.* alijs in locis comparantur sicut mors & vita. ad Rom. 8. vocatur Gratia Spiritus vite. Comparantur etiam ut agri- cultor & lanitas, quo sensu dixit S. Augustinus de Spiritu & lit. c. 30. Per Gratiā sanatio animæ ablatione peccati. Denique S. Joannes epist. 1. c. 3. comparat Gratiā semini Dei, & dicit: *Omni qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ejus in eo manet, & N.B. non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Quæ verba, ut benè ponderat P. Esparza, sunt accipienda de potentia absoluta: nam miraculum quo Deus conjungeret Gratiā cum peccato, esset miraculum indecens Deum, & intrinsecè turpe, atque ita supernaturale, ut simul esset infra naturale, hoc est merè deprimens naturam seu naturalem exigentiam Gratiæ; qualia miracula implicare diximus lib. 1. Sanè vel nullum est excogitabile miraculum indecens divinam Sapientiam & Iustitiam Providentialem, vel hoc est unum: dari à Deo alicui participationem sue Naturæ, & adoptionem in filium, & pulchritudinem supernaturalem suam, cuius homo purus capax est, & tamen velle talem miraculosè odisse: Et hæc est Conclusionis probatio non solum ab Auctoritate, sed etiam ratione deducta.

682. Probatur Conclusio 3. Non potest ostendi vlla implicancia qualitatis supernatura-

lis, habentis impossibilitatem cum peccato: nemo enim unquam ex implicancia hujus qualitatis tentavit probare possibilitatem Condonationis extrinsecæ. Supposita ergo possibilitate, cum Deus defacto decreverit nunquam dare Gratiā sine remissione peccatorum mortalium, meritò supponimus Deum potius produxisse qualitatem impossibilem cum peccato quàm impossibilem: (demus esse talem possibilem) ad quid enim obsecro serviret illa imperfectio compossibilitatis cum peccato, quæ nunquam in effectum deduceretur? Et hæc sunt probationes aliorum.

683. Probo Conclusionem 4. Conveniunt Theologi, vix vno excepto, quòd supernaturalitas sit tanta perfectio, ut propterea actus supernaturales intellectuales per nullam potentiam possint esse falsi, sed sint signa essentialiter vera, etiam quando versantur circa objecta contingentia. Pari modo de Characterē nemo unquam, quod sciam, ausus est dicere, posse divinitus esse signum falsum, hoc est, posse existere non præcedente Sacramento, significat enim deputacionem specialem ex collato Sacramento. Hoc posito sic arguuntur.

Gratia sanctificans est ex intrinseco & primario prædicato, signum affectus amicabilem, exclusivè peccati, quatenus exigit ab illo affectu procedere, & est Entitas supernaturalis, immò radix cæterarum: ergo non debet posse esse signum falsum, sed debet non minùs esse signum essentialiter verum, quàm actus fidei de Antichristo futuro, & character sacramenti accepti: atqui non esset signum essentialiter verum, sed posset divinitus reddi signum falsum, si tantum haberet exigentiam illius affectus dispensabilem: sicut actus fidei & Character esset falsus, si non obstante ejus exigentiā intrinsecā, posset objectum non existere: & sicut visio oculi esset fallax, si exprimeret albedinem in pariete nullā albedine ibi existente, sed Deo ejus vices supplente. Ergo, &c. Antecedens adversarii non negant, & declaratur. Nam sicut Character est quædam quasi aurea Bulla seu sigillum (ut loquitur Card. da Lugo) quo signatur servus Christi in ordine ad certas functiones, ita Gratia est etiam quædam Bulla, vel, si mavis, testamentum scriptum in cordibus nostris, quo Deus testatur, se nos in filios adoptare, & heredes instituere: ergo habet perfectam rationem signi.

684. DICES 1. Gratia significat quiddam talem affectum amicabilem, sed tantum extrinsecaliter, hoc est, significat, quòd connaturaliter debeat talis affectus existere; & hoc semper esset verum, etiamsi Deus non haberet talem affectum. Sed contra. Si hoc sufficeret, posset idem dici de actibus supernaturalibus, & de Characterē, & sic non esset in istis magis essentialis veritas, quàm est in visione oculi; consequens est contra omnes: ergo sicut hi actus essent falsi,

L1 3

si non

si non existeret res significata, & quæ exigitur, ita etiam Gratia esset signum falsum, si talis affectus non existeret. Ratio desumitur ex natura Signi, quæ est: præter cognitionem sui facere nos venire in cognitionem alterius, ita ut affirmato signo inducamur ad affirmandum significatum. atqui si signa Naturalia tantum significarent eo modo, quo exponitur in replica, nempe quod connaturaliter petant existentiam alterius, nihil aliud significarent præter se: nam illa exigentia, quam solam significarent, est ipsa Entitas Signi: ergo ut exerceant rationem signi, debent nos inducere ad affirmationem alterius, & quidem talem, ut si illud non existeret, evaderet signum deceptorium & falsum: Quapropter ut aliquod signum censetur habere hanc prærogativam, ut sit essentialiter verum, debet indispensabiliter exigere correspondentiam rei significatæ.

687. Dices 2. Sacramenta sunt Signa Gratia, & tamen sæpe Gratia non ponitur collato Sacramento: atqui non est ratio, quare Sacramentum possit esse signum falsum, & non etiam Gratia. Ergo &c. Sed contra. Immo hinc confirmatur nostrum argumentum. Nemo unquam dixit Sacramenta posse esse signum falsum. Ratio est, quia Sacramenta sunt signa ad placitum, adeoque significant non ex intrinseca Naturali exigentia, sed ex institutione Christi, & eo modo quo Christus voluit esse signa. Christus autem voluit & declaravit esse signa conditionatæ Gratia, hoc est, significare Gratiam vel augmentum Gratia, si ex parte suscipientis adsint dispositiones à Deo requisitæ, has autem adesse, non significant Sacramenta: illis autem dispositionibus positis, semper confertur Gratia significata, & sic Sacramenta nunquam evadunt signum falsum. Sic quando quis cum altero contrahit, & dicit: Vendo tibi equum centum florenis: si verè habet animum vendendi, non dicitur esse mentitus, si alter nolit emere: quia ex consuetudine recepta, illa verba etsi absolute prolata, significant tamen conditionatè: si tu consentias. Aliter se res habet in signis Naturalibus, ut jam declaratum est. Nunc Objectiones dissolvamus.

686. Obijciunt 1. Privatio Gratia est pœna peccati etiam in ipso instanti quo committitur peccatum actuale: atqui de ratione pœnæ est posse non infligi: ergo debet Gratia posse conjungi cum peccato actuale. R. Negando minorem. Ad rationem pœnæ enim sufficit, esse malam, & infligi propter delictum ab eo qui offenditur, vel ad quem pertinet punire, etiam si ad hoc faciendum necessiteretur. Vnde sicut in Iudice humano obligatio seu necessitas moralis puniendi, non impedit aut minuit rationem pœnæ, ita nec in Deo necessitas metaphysica. Hinc ipsa felicitas æterna habet etiam rationem præmij, etiam si (ut mihi verius est) impossibile sit eam negari homini decedenti in Gratia, ob rationem superius indicatam.

687. Obijc. 2. Plus est, remitti peccatum, quam infundi Gratiam: ergo quando utrumque concurrat, superadditur infusio Gratia favor extrinsecus. Antecedens probatur. Nam ad remissionem peccati erat opus meritum Christi infiniti valoris, non item ad infusionem Gratia primis parentibus factam. R. Antecedens esse verum in hoc sensu, quod possit intelligi & esse infusio Gratia, quin detur remissio peccati, si nempe nullum peccatum præcessit. Ita quando peccatum præcessit, adest motivum retardans ab infusione Gratia, propter quod est difficilius obtinere Gratiam, quam si nullum peccatum præcessit, & tunc, supposito peccato plus infundi Gratiam, quam purè remitti peccatum, & hoc sensu falsum est antecedens.

688. Obijc. 3. Nulla bonitas finita potest necessitare Deum ad amandum, sed sola bonitas infinita: atqui Bonitas Gratia est finita: ergo non necessitat ad amandum & remittendum peccatum. Ita Ariaga, sed debet advenire, probibet hoc argumentum solvendum esse in Vane hypostatice, exigente indispensabiliter operationem actus primi proximi ad peccandum. Deinde argumentum procedit ex falso supposito, quasi Gratia infunderetur pro priori naturæ, & Deus inde moveretur ad condonandum peccatum, quod in primo libro rejecimus. Dicimus ergo, quod ipsa voluntas conferendi Gratiam, est amor, volens mediante Gratia ordinare hominem ad æternam felicitatem.

689. Obijcit ultimo Lorca, defuncto peccatum semper consistere cum Gratia pro illo instanti, quo vel peccatum committitur, vel per Gratiam expellitur. In nullo signo potest homo intelligi nec esse peccator nec iustus: ergo pro priori naturæ ad ipsum peccatum ponendum in posteriori signo, intelligitur homo adhuc habens Gratiam; & contra pro priori naturæ ad infusionem Gratia intelligitur adhuc peccator. R. Hoc argumento uti discipulos Philosophia ad probandum, materiam ligni ex quo fit ignis, propter Naturæ adhuc habere formam ligni, & sic de cæteris. R. Itaque, in priori naturæ prædicti utraque forma, ut traditur à Philosophis, necesse est operæ pretium verbum addere.

CONTROVERSIA VII.

Utrum Actus perfectæ Charitatis sit essentiali sua perfectione forma justificans.

690. PRIMA sententia affirmat, adeo quidem, ut etiam si ille actus careret formali libertate, adhuc justificaret, sicut justificaret Gratia, si homini sine vlla prævia dispositione infunderetur. Ita Vincentius de Gratia Christi, Vasquez, Turrianus, Gaspar Hurtadus, Meracius, & est hæc communis in Academia Complutensi.

Secunda Sententia negat. Ita antiquiores. Scorus, Durandus, Paludanus, Gabr. quos sequitur Suarez, Montelinos, Lorca, Henriquez, Conink, Genad, Tannerus, Arriaga, Oviedo, alij. Cum quibus

DICO, Dilectionem Dei in via non esse formam ex sua perfectione justificativam. Sufficeret ad probandam Conclusionem solvere argumenta adversariorum: cum enim illi tribuant Dilectioni Dei perfectionem captu difficilem, illis incumbit onus probandi. Nihilominus

Probat Conclufio 1. Auctoritate S. Scripturae, cuius vis ut intelligatur, supponendum est, nulli actui promitti in Sacris litteris veniam peccatorum, nisi perfecte dilectioni, & hac sola extra Sacramentum in re susceptum, posse hominem pervenire ad Justificationem. Vnde sic argumentor. Si perfecta dilectio esset forma emundans à peccato, sequeretur quod emundatio à peccato, non esset Beneficium distinctum à Beneficio auxilij efficacis, dati ad hanc dilectionem obtinendam: consequens est contra S. Scripturam: ergo dilectio non est forma essentialiter emundans à peccato. Sequela est evidens. Minor probatur. Deus in Scriptura promittit Beneficium reconciliationis illis, qui ad ipsum per dilectionem revertuntur; & SS. PP. tribuunt hoc ipsum Misericordiae divinae, à qua provenit, quod sine mora velit reconciliari illis qui ipsum diligunt. Zachariae 1. & Joëlis 2. Convertimini ad me & ego convertar ad vos. Quod autem Conversio Dei ad hominem diligenter Deum, sit actus divinae Misericordiae, adeoque non ex necessitate connexus cum dilectione posita ab homine, audi S. Leonem Epist. 91. ad Theodorum. Misericordia Dei, inquit, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem non patitur veniae moram vera conversio. & S. Fulgentium. Ep. 7. c. 7. Sicut, inquit, Deus per poenitentiam damnat adversum, ita per misericordiam sanat conversum. Et S. Augustinum in psalm. 144. de Misericordia Dei exponentem. Deus, inquit, conversioni tuae indulgentiam promissit, sed dilationi tuae diem crastinum non promissit. Id ipsum exprefcit Isaias cap. 35. Revertatur ad Dominum, miseretur ejus. & Jerem. c. 3. Convertimini filij reverentes, & sanabo vos. Ecclesi. 17. Quam magna misericordia Domini propitiatio illius convertentibus ad se.

691. Haec Testimonia contradicunt illis loquendi modis, quibus utuntur adversarii, in specie verò Recentior quidam, qui dicit, quod homo diligendo Deum experimentaliter percipiat se diligi à Deo dilectione amabili, adeoque delevit peccati, quia experitur sibi concedi amorem Dei, & quidem amorem amicitiae: Deus autem magis amat hominem, quam amatur ab ipso: ergo Deus dando amorem amicitiae homini, hoc ipso amat hominem amore amicitiae. Hæc Romæ iste Recentior. Contra quem

692. Argumentor hoc modo. Si Deus amat hominem Amore delevit peccati, quo illi confert amorem sui, sequitur quod peccatum sit

deletum pro priori Natura ante ipsam contritionem seu dilectionem Dei: ergo dilectio Dei non est primò expulsiua peccati; nec Scriptura deberet dicere: Convertimini ad Deum, & ille convertetur ad vos. sed sic: Convertimini ad Deum, quia ille jam est conversus ad vos. Sequelam probabo. Totum beneficium quod Deus exercet erga hominem, conferendo illi dilectionem sui, consistit in collatione auxilij efficacis quæ talis, hoc est, habentis infallibilem connexionem cum dilectione subsequente pro signo posteriore naturæ, ad quam se homo liberè determinat: ergo juxta doctrinam adversarij Deus pro priori naturæ jam est conversus ad hominem: ergo antecederet ad ipsum amorem jam est dimissum peccatum, quod tamen nemo docet, quod ego sciam.

693. Confirmatur ex S. Augustino, pulchrè distinguente inter Misericordiam quæ exercetur per vocationem ad poenitentiam, & Misericordiam quæ post poenitentiam remittit peccatum, & ait, quod non obstante poenitentia posset Deus non exhibere hanc secundam Misericordiam. Cum enim lib. 83. quæstion. 9. 68. dixisset, quod etsi peccator magno gemitu & dolore poenitens, misericordiam Dei dignus sit, subjungit: Non ipse est (subintellige recipi in gratiam, alludit enim ad illud: Non est volentis, sed Misericordiae Dei) qui si relinqueretur, interiret, sed misericordiae Dei, qui ejus precibus doloribusque subvenit. Parum est enim NB. velle, nisi Deus misereatur, sed Deus non misereatur, qui ad pacem vocat, nisi voluntas præcesserit, quia in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hunc deinde locum recognoscens lib. 1. retract. c. 26. ne videretur exclusisse Misericordiam prævenientem, hæc addit: hoc dictum est NB. post poenitentiam. nam est misericordia Dei etiam ipsam præveniens voluntatem.

694. Confirmantur hæc omnia vterius ex eo, quod ipsa Scriptura hanc Dei liberam potestatem remittendi peccatum, etiam posita poenitentia, exprimat consuetâ phrasi per particulas significantes incertitudinem eventus, non quasi Scriptura dicat, esse revera incertum id quod Deus clavis verbis promissit, aut prædixit futurum, sed vult significare liberam potestatem, quæ circa illum eventum non tollitur per Dei præscientiam aut prædictionem. Sic etiam facit Scriptura in præfenti Joëlis 2. Convertimini ad Dominum Deum vestrum, qui benignus, & misericors est, & præstabilis super malitia. quis scit, si convertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem. Actor. 8. Roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis.

695. Probat Conclufio 2. Auctoritate Concilij Tridentini, & quidem ex triplici loco. Primus sumitur ex sess. 6. c. 6. Nam postquam cap. 4. definivisset Justificationem, quod sit Translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum Gratiae & adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Jesum Christum, & addidisset ibidem, quod ad hanc Justificationem con-

sequen-

sequendam sit necessarium lavacrum regenerationis, vel in re, vel in voto (hoc est, in perfecta dilectione) postmodum cap. 6. enumerat dispositiones, quæ hanc Justificationem regulariter præcedunt, & inter illas ponit Dilectionem. Ex quo loco sic argumentor 1. Descriptio allata Justificationis non convenit actui Dilectionis: ergo hic actus non justificat. Probatur antecedens. Imprimis enim *Status* significat aliquid Stabile & permanens, actus autem dilectionis est quid transiens: ergo non est talis translatio qualem requirit Trident. Deinde dilectionis actus non constituit formaliter filium adoptivum, sed hoc facit sola Gratia sanctificans: Argumentor 2. cum Suarez, Oviedo, & alijs. Concilium enumerat inter dispositiones Dilectionem, & ait, per eam hominem disponi ad Justificationem seu ad Justitiam: sed nihil est dispositio ad seipsum: ergo dilectio non est formalis Justificatio, sed illud solum est formalis Justificatio, ad quod dilectio disponit, quod non est aliud quam Gratia habitualis.

696. Respondent adversarii, Concilium loqui de dilectione quadam imperfecta. Sed contra. Concilium neque loquitur determinatè de dilectione perfecta, nec determinatè de imperfecta, sed abstrahit ab utraque, quia loquitur de dilectione prout requiritur ad Justificationem; cum autem Justificatio fiat duplici modo, vel per Sacramentum, vel per illius votum, in priore casu sufficit dilectio imperfecta, in posteriore requiritur dilectio perfecta: ergo etiam hanc enumerat inter dispositiones, & præparationes ad Justitiam.

697. Urgeo argumentum ex dicendis de Sacramentis in genere, quòd votum Sacramenti Baptismi & Pœnitentiæ, aliud non sit, quàm Contritio perfecta, & in illa tanquam in voto seu vicario justificet Sacramentum ipsum, quando in re suscipi non potest: ideo autem Contritio est illius votum, quia Contritio est voluntas adimplendi omnia præcepta: Sacramenti autem suscepcio est sub præcepto, ergo &c. Jam sic. In eo genere Causæ debet Contritio conferre Justificationem, in quo genere eam confert ipsum Sacramentum: sed Sacramentum eam confert in genere causæ efficientis, & non in genere causæ formalis: ergo etiam Contritio, alioquin non rectè diceretur agere vices Sacramenti.

698. Secundus locus Tridentini adhuc efficacior, sumitur ex eadem Sessione. 6. can. 9. qui sic habet. *Si quis dixerit solà fide impium justificari, ita ut intelligat, nihil aliud requiri, quod ad Justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nullà ex parte necesse esse, suæ voluntatis motu NB. præparari atque disponi, anathema sit.* Subsumitur. atqui non esset anathemate dignus, qui diceret, nullo voluntatis motu tanquam præparatione & dispositione opus esse ad Justificationem, si Contritio esset formalis Justificatio, nam ad hanc nullus actus voluntatis tanquam præparatio &

dispositio est simpliciter necessarius, sed peccat immediatè sequi ad actum fidei, quo quis credit Deum esse remuneratorem, &c. ergo Concilium supponit, Contritionem semper esse dispositionem & præparationem.

699. Tertius, & meo judicio efficacissimus locus, sumitur ex sess. 14. c. 4. ubi hæc habentur. *Fuit autem omni tempore ad imperandam veniam peccatorum hic Contritionis motus necessarius.* Unde sic argumentor. Nihil impetrat seipsum sed per contritionem impetratur venia peccatorum: ergo Contritio non est venia peccatorum. Respondent, esse ibi sermonem de Contritione imperfecta. Sed contra 1. Licet imperfecta contritio sit necessaria & sufficiens in nova lege cum Sacramento, attamen in antiqua lege non fuit necessaria aut sufficiens, sed requireretur Contritio perfecta. Contra 2. Quia verba subsequenter declarant, quòd etiam contritionem perfectam comprehendat sub ratione generis *Contritionis*: sic enim habet: *Etsi Contritionem hanc aliquando Charitate perfectam esse contingit, hominemque Deo reconciliare prius quam hoc sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.* Unde sic arguo. Si Contritio perfecta non esset votum Sacramenti, non haberet vim reconciliandi, ut ait Tridentinum: atqui non est Contritionis essentialiale sed contingens, esse votum Sacramenti, nam si Sacramentum non esset sub præcepto, non potuisset non esse, Contritio non esset votum illius: ergo Contritio non est ex essentia sua forma expulsi peccati.

700. Probatur Conclusio 3. Auctoritate Patrum, & quidem aliquos jam supra adduxi, quibus nunc addo S. Chrysostomum hom. 80. ad populum. qui in persona peccatoris sic loquitur. *Totam vitam in peccatis absumpsi, & si pœnitentiam egero salvabor?* Respondet S. P. Maximus. *valde constat: ex Domini clementia: ne tue confidas pœnitentiæ: tua enim pœnitentia nescit tanta peccata delere. si tua esset pœnitentia, jure timeres, sed postquam NB. cum pœnitentia commiseretur divina Misericordia, confide.* Nunc objectiones solvamus.

701. Objicit ergo primò & principaliter Recentior ille, & pro fundamento supponit, quòd Dilectio DEI sit tante perfectionis & difficultatis, ut implicet eam ab homine victore elici, quin procedat essentialiter ex cognitione fidei, quæ homo credat, quòd Deus diligat diligentes se. hoc supposito sic argumentatur. Hoc ipso quòd Dilectio Dei est ex sua intrinseca perfectione connexa cum cognitione dei, essentialiter vera, de reciproca dilectione divina erga hominem, hoc ipso, inquam, Dilectio hominis erga Deum est ex sua essentiali perfectione impossibilis cum peccato mortali: ergo habetur intentum.

702. Ad hoc argumentum potest dupliciter responderi. Primò, negando ipsum fundamentum.

mentum. Nam etiam si daremus, repugnare, quod eliciatur actus dilectionis divinæ, quin homo alliciat ad amandum cognitione fidei, quod Deus in inquirentibus se remunerator sit (prout aliqui docent, pluribus id negantibus, & solam rationem aliquam impossibilitatem agnoscantibus) hanc tamen non statim inferri potest, hanc remunerationem esse reciprocam dilectionem in ratione amici: posset enim Deus adhuc huiusmodi dilectionem remunerari aliquā ulteriori illuminatione, vel procuratore medijs justificativi, v. g. offerendo occasionem recipiendi Baptismum, vel Sacramentum Pœnitentiæ, quo denique homo Deum plenè inquireret, & hanc ultimam inquisitionem Deus remuneraretur collatione Gratiæ, & remissione peccati.

703. Deinde, ostenditur à priori, quod non repugnet physice, elici dilectionem Dei absque prævia cognitione fidei de dilectione Dei reciproca. Nam etiam si nunquam revelatum esset, aut certe ad meam notitiam necdum pervenisset revelatio, quæ Deus in Sacra Scriptura dicit: *Ego diligentes me diligo*: adhuc posset mihi esse revelata alia attributa divina primaria, quorum vnumquodque, & à fortiori omnia simul proposita, ostendunt utique Deum esse dignum amore super omnia: si enim hæc non ostendunt, neque si accedat hoc, quod est, diligere diligentes se, id ostendunt. Positâ ergo hac cognitione, jam hoc ipso est physice possibilis amor objecti sic propositi. Nam omni cognitioni practice proponenti objectum, respondere debet possibilitas amoris dirigibilis ab illa cognitione: atqui cognitio proponens Deum cum primarijs suis attributis, & ut dignum amore super omnia, est utique cognitio practica: ergo debet esse possibilis amor dirigendus illâ cognitione. Ergo non repugnat amor Dei, non præsupponens cognitionem quod Deus diligat diligentes se: neque hunc amorem negavit possibilem esse P. Vasquez cum asseclis suis: & circa hunc amorem erat tota dissensio inter Suarez & Vasquez, an seipso formaliter iustificet: quapropter Recentior ille non defendit sententiam Vasquezij, sed Novam inducit.

704. Responderi potest 2. Transmisso, non concessio illo fundamento adversarij, negatur inde legitime deduci, quod Dilectio Dei sit forma expulsi peccati, quin potius ex illo fundamento sequitur, quod Dilectio Dei, prout eam ponit adversarius, supponat peccatum jam pro priori signo expulsum. Supponit enim aliquid impossibile cum peccato: atqui, id quod est primum impossibile cum peccato pro hoc instanti, est formaliter expulsum peccati, & hoc adversarius non audebit negare, alioquin ego pari jure negabo, quod, etiam si Dilectio Dei esset impossibilis cum peccato, hoc ipso esset forma expulsi peccati, & dicam, illud expelli per Gratiâ sanctificantem: ergo ante ipsum actum Dilectionis jam est expulsum peccatum. Major probatur: quia actus Dilectionis supponit

per adv. in actu primo Gratiâ efficacem, adeoque totum aggregatum quo constituitur hæc denominatio *Gratiæ Efficacis*, est essentialiter connexum cum ipsâ dilectione: ergo si hæc est impossibile cum peccato, etiam illud erit: ergo sicut non valet hæc consequentia: In actu primo datur aliquid essentialiter impossibile cum negatione dilectionis: ergo datur Dilectio pro priori Naturæ: sic non valet hæc consequentia: In priori naturæ ad infusionem Gratiæ datur aliquid essentialiter impossibile cum peccato: ergo in eodem signo datur expulsio peccati.

705. Objicit idem 2. Deus non potest donare animæ suam amorem super omnia, nisi ex affectu amicitie: ergo non potest eum donare inimico: ergo est effectus impossibilis cum peccato. Probatur antecedens: quia anima per talem amorem amat Deum amabiliter ex parte sua, tradit enim se totam Deo perfecte ex parte sua: sed Deus per hunc ipsum amorem quem tradit animæ in bonum ipsius, magis amat animam, quàm anima per eundem amet ipsum: ergo cum anima per hunc amorem amet amabiliter Deum, multo magis per eum Deus amabit amabiliter animam. Adde, quod per hunc amorem fit, ut non lateat animam se amari à Deo: experitur enim NB. se amari per hunc ipsum amorem quo amat Deum: ergo per hunc amorem constituitur amicitia, quæ per Philosophum est mutus amor non latens, & constituitur NB. multo magis quàm per habitum, qui secundum se latet, & non sentitur nisi per actum: ergo, sicut amicitia ita hic actus, ex sua perfectione opponitur inimicitie, & est tantum Boni, ut donari non possit inimico. Ita ille.

706. Libenter quererem ex adversario, num aliquando expertus in se sit istum reciprocum amorem amicitie non latentem, ita ut affirmare ausus fuerit, Deus me nunc amat amore amicitie: & quæ evidentiâ expertus sit, Physicâ an Metaphysicâ? si nunquam est expertus: quæ fiduciâ affirmat de alijs hanc experientiam? si vero expertus est: quid quæso defuit illi, quod minus sciret, Vtrum Odio an amore dignus sit? Ad Objectionem facile respondetur, negando antecedens; ad probationem distingo minorem dupliciter. Primò. Deus magis amat, hoc est plus boni confert animæ, quàm accipiat ab anima, concedo: amat altiori genere amoris, nego. Secundò. Magis amat amore ordinante actum Contritionis ad infusionem Gratiæ, tanquam meritum de congruo, concedo, sistendo in ipso amore, nego min. & consequentiam.

707. Objicit idem 3. Amor Dei super omnia est perfecta electio simul vivendi in æternum cum Deo, & collocatio efficax propriæ beatitudinis in eo, quod anima semper videat felicitatem divinam, eique in æternum gratuletur & plaudat, ac tali gratulatione fiat ipsa Beata, ex redundantia divinæ Beatitudinis: hoc enim est amare Deum super omnia, contemnere Omnia Bona præ hoc

M m

hoc Bono, quod est, videre eum Beatum, & nihil aliud velle, nisi divinam felicitatem videre semper, ut ames, semper amare ut videas. Inde fit, quod si quis habens hunc amorem, non pertingeret ad Deum videndum, ex ipsa magnitudine sui amoris redderetur infelix: ille enim est infelix, qui frustratur eo Bono quod summè vult, quod unicè vult, & in quo collocat omne suum Bonum: atqui repugnat, quod Deus donet mihi amorem suum, ad finem faciendi me miserum præ amoris magnitudine quem donat: hoc enim est indignum divinâ Bonitate: ergo talis amor ex ipsa magnitudine amoris est impossibilis cum impedimento Beatitudinis, scilicet cum peccato: si enim Deus infunderet mihi amorem suum, simulque me relinqueret in peccato, sequeretur, quod odisset me per hoc ipsum, quod vellet se amari à me, & quod ipse amor esset effectus Odij, quod est vitæ absurdum.

708. Priusquam respondeam directè, ob-
servo, propositionem illam, quâ in maiore dicitur: quod quis esset infelix, si habens talem amorem non pertingeret ad videndum Deum; ut vera sit, debere habere hunc sensum: si habens illum amorem non posset pertingere, aut non haberet Spem pertingendi ad visionem Dei: in quo sensu permitto maiorem (nam in sensu quem præferunt verba, est manifestè falsa) & deinde etiam concedo minorem, & nego consequentiam, quæ est vitiosa: solum enim ex præmissis potest inferri: Ergo talis amor est impossibilis cum actuali damnatione, & cum omnimoda impotentia & desperatione salutis; quam consequentiam pro nunc, concedo, & subsumo. atqui potentia & Spes salutis consistit cum hoc, quod Contritio tantum mereatur de congruo veniam peccatorum, & sit composibilis cum peccato defacto, ita tamen ut Deus eam largiendo, posset velle hominem disponere remotè ad consequendam salutem: si nimirum Deus noller intuitu solius Contritionis remittere peccatum, sed accedente primùm Sacramento. Est ergo in argumento fallacia, prolixitate & elegantia verborum involuta; quæ ulterius patet ex eo, quod eodem argumento, mutatis tantum terminis, probari posset, amorem Concupiscentiæ, quo quis Deum amaret non ut finem *Cui*, sed ut amanti Bonum, per actum Spei, quod, inquam, talis amor, qui etiam esset donum Dei, esset impossibilis cum peccato: nam de amore Concupiscentiæ est maximè verum, quod amantem reddat infelicem, si non pertingat ad id, quod summè amat tali amore.

709. Obijcit denique is ipse 4. Charitas Habitualis justificat ex sua perfectione, ut auctores concedunt. (sed longè plures negant cum S. Thoma, ut supra dictum, nempe omnes qui distinguunt Habitum Charitatis ab Habituali Gratia) sed dilectio perfecta est finis Charitatis habitualis: ergo multò magis ipsa justificat ex sua perfectione. Probatur minor. Actus enim sunt finis potentiarum, ideo enim dantur Habitus, ut

dentur actus: amici enim non ideo se amant, ut possint amare, sed possunt amare, ut amant. Vnde oppositio quam habet habitus cum peccato, à fortiori convenit actui, ideo enim peccato opponitur habitus, quia trahit actus oppositos peccato.

Respondet ad hoc argumentum P. Esparza, Habitum Charitatis esse perfectiorem quam quod actum non solum secundum quid, hoc est, quia est aliquid permanens, sed etiam simpliciter, quia habitus est contentivus & causativus amoris beatifici, qui excessu propè infinito superat dilectionem viatoris. Hoc supposito responderet ad minorem, quod dilectio viæ est finis tantum intermedium, ordinatus simul cum habitu ad dilectionem patriæ, quæ est ultimus finis creatus utriusque, in ordine ad quem eadem dilectio viæ respicit etiam vicissim habitum ut finem intermedium, sive ut primò inducendum, sive ut conservandum, ideo enim diligimus Deum, ut vivamus & moriamur in Gratia, adeoque semper retineamus habitum salutis, potestatem diligendi Deum super omnia, ac deum amore æterno diligamus. Vnde hæc causalis est quodammodo verior, quàm quæ ponitur in objectione: Ideo diligimus Deum in viâ, ut illius possimus æternum diligere.

710. Contra hanc responsionem replicat adversarius, & ait: Objectionem procedere de fine Habitûs prout conjuncti cum fide: hujus enim finis est amor viæ, ut est certum: atqui habitus Charitatis ut conjunctus cum fide, justificat: ergo & amor viæ justificabit.

Non invenio novam difficultatem in hac replica. Redit responsio data, distinguendo maiorem: finis intermedium Charitatis ut conjunctus cum fide, est actus viæ, conceditur, finis ultimus, negatur. Nam licet finis ultimus non sit conjungendus cum fide, sicut conjungitur habitus, conjunctio tamen habitus cum fide in viâ, ordinatur ad obtinendam per merita vitam æternam.

711. Verum, quantumcumque replicet adversarius, & permittendo illi, quod finis Charitatis ut conjunctus cum fide, sit præstantior quam ipse habitus charitatis ut conjunctus cum fide, & negabitur replica consequentia. Si enim actus viæ non est præstantior quam habitus Charitatis secundum se, ut demonstravit P. Esparza, multò minus erit præstantior illo, si conjungatur cum fide, nam per hanc conjunctionem nihil demitur perfectioni habitus, ut patet.

712. Respondeo ulterius, negando, quod finis habituum sit actus præcisè secundum se, & non abstracto sumptus, sed ut conjunctus cum subiecto propter quod intenditur; & ideo actus secundum se, potest esse quid imperfectius, quàm sit habitus vel potentia: sic dico quod finis habitus Charitatis, non sit actus Charitatis secundum se, sed ut conjungendus cum Gratia, & ut dignificandus ab hac ad promerendum augmentum Gratiæ: vnde solummodo valet hæc consequentia. Finis Charitatis est actus ut dignificatus à Gratia: sed Charitas

sanctificat. ergo actus dignificatus à Gratia magis sanctificat merendo de condigno augmentum Gratiae. Et hæc ad speciales objectiones hujus Recentioris. Nunc ad alias.

713. Obijciens ergo 5. Varia Scripturæ, & SS. PP. testimonia, quibus Charitati tribuitur remissio peccatorum, reconciliatio cum Deo, immo desponsatio cum eodem, dicitur efficere animam pulchram, immo esse pulchritudo anima, & similia. R. Scriptura & PP. volentes excitare homines ad amorem Dei, non debebant esse solliciti, an Dilectio iustificet formaliter, an causaliter, dispositive, & meritorie de congruo, an per essentiam, an ex misericordia Dei. Ad finem enim Scripturæ sufficiebat, quod esset infaillibiliter connexa cum gratia, sive hæc connexio conveniret ab intrinseco sive ab extrinseco. Præterquam quod superius attulerimus testimonia, quibus clarius pronuntiat, quod dilectio sit dispositio, & non forma iustificans.

714. Obijci. 6. Si homo immediatè post commissum peccatum moreretur, posset sine ullo habitu illi conferri Visio beatifica, & inde consequens amor beatificus: ergo per hunc iustificaretur. Atqui hic amor est ejusdem rationis cum amore in via: ergo & hic iustificat. R. 1. Negando casum esse possibilem: esset enim contra naturam illorum actuum, exigentium Gratiam tanquam radicem, & sic fieret miraculum de presensum felicitatis, & non promotivum. R. 2. Transeat casus: nego quod tunc iustificatio esset per formam intrinsecam; sed esset condonatio extrinseca, ordinans mortem ad felicitatem non obstante peccato precedente, ut supra explicatum est. R. 3. Transeat iustificari per formam intrinsecam, in casu objectionis esset illa forma Visio beata potius quam amor, utpote beatitudo formalis præcedens prioritate naturæ amorem. R. 4. Transeat esse Amorem, nego esse ejusdem rationis cum amore in via, quia essentialiter supponeret Visionem beatam necessitantem, & esset gaudium de Visione nunquam amittenda.

715. Obijci. 7. Peccatum mortale consistit in averfione à Deo, & conversione ad creaturas. Dilectio seu Contritio perfecta præstat oppositum: per eam enim homo se avertit à creatura, & convertit ad Deum: ergo tollitur tota essentia peccati. R. Concessa majore & minore, negatur consequentia, quæ non est legitima, nisi hoc sensu. ergo Contritio excludit peccatum actuale: non autem rectè inferitur: ergo tollit peccatum habituale. Ratio est, quia peccatum actuale non solum habet hoc, quod intentionaliter avertat hominem à Deo, sed insuper præbet Deo jus averfionis etiam transacto peccato, quocunque actu hominis posito: hoc ergo ius non tollitur per actualem conversionem ad Deum, sicut non tollitur in homine offenso jus ad prosequendam injuriam, si offendens postea cum amet, quamvis hic amor sit impossibilis cum actuali offensa.

716. Obijci. Ultimo ex S. Augustino, duobus præcipue locis. Primus habetur in illud ad Rom. 5. *Iustificati gratis per Gratiam ipsius. Si Deus, inquit, non reciperet confugientes ad se, esset in eo iniquitas.* Alter locus habetur tract. 9. in Epist. Jo. *Quid, inquit, facit homo deformis, &c. & concludit: Quando eramus pulchri? amando eum qui semper est pulcher. quantum in te crescit amor, tantum in te crescit pulchritudo, quia ipsa Charitas est pulchritudo.* R. Ad 1. Ideo in Deo fore iniquitatem, quia Deus non staret promissis. Cæterum, seclusa promissione non esset iniquitas: cum enim receptio fugientis ad se, sit actus misericordiæ, ut ex SS. PP. supra ostensum est, denegatio hujus non potest esse iniquitas, nemo enim teneretur ad misericordiam ex iustitia, ut ex terminis patet.

Ad 2. R. Locutiones Patrum concionatorias non debere ad terminos scholasticos trutinari; sufficit, quod in effectu & estimatione morali idem significant. Ad intentum S. Augustini perinde erat, an Dilectio sit formaliter, vel causaliter & meritorie iustificatio & pulchritudo.

CAPVT II.

DE NECESSITATE GRATIÆ AD DECLINANDVM A MALO, ET FACIENDVM BONVM.

CONTROVERSI A I.

Virum Deus potuisset hominem creare cum Concupiscentia non subiecta rationi.

718. **M**odernus quidam Theologus in Hispania primum, deinde Romæ docuit, fuisse metaphysicè impossibile Deo, ut hominem crearet in statu puræ naturæ, sine subiectione partis inferioris superiori, hoc est, ita, ut Concupiscentia potuisset prævenire rationem, inclinando hominem ad malum, prout fit defacto in statu Naturæ lapsæ.

Huic sententiæ statim contradixerunt ceteri Theologi, adeo ut exilimaverint, eam esse damnatam in Bulla Pij V. & Gregorij XIII. inter propositiones Michaëlis Baij, quæ erant 79, & vigesima septima hæc erat. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humane naturæ exaltatio, sed naturalis illius conditio.* Per *Integritatem* autem intelligunt DD. communiter & principaliter, subiectionem Concupiscentiæ. Ab hac censura quomodo se liberaverit ille Theologus, mihi non innotuit, sed non erat admodum difficile. Verba Bullæ hæc sunt. *Quas quidem sententias, stricto coram nobis examine ponderatas, quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore tamen, & proprio verborum sensu ab assertore intento, hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosus, & in pias aures offensionem imminuentes respectivè &c. damnamus.* Diceret ergo Recentior iste, se non tribuere Naturæ puræ totam integritatem, quam illi tribuit Michaël Bajus, qui voluit, totum statum, in quo defacto primus Homo creatus est, fuisse homini connaturalem. De sola autem subiectione Concupiscentiæ non est locutus expressè Michaël Bajus. Quidquid sit an dicta sententia censuram mereatur, ea certè est singularis, & licet nitatur fundamentis aliquam apparentiam præ se ferentibus, ea tamen tanti non facimus, ut nos à consuetu Theologorum tramite debeant abducere.

719. Dicendum proinde est, Subiectionem Concupiscentiæ non esse proprietatem Naturæ humanæ debitam & connaturalem, adeoque sine illa hominem creari potuisse.

Probatur 1. Authoritate S. Thomæ 1. 2. q. 95. a. 1. ubi ad probandum, quod Adam fuerit creatus in Gratia, hoc vitur discursu. Quod Adam fuerit creatus in Gratia, videtur requirere ipsa rectitudo primi status, in quo Deus hominem fecit, secundum illud Ecclesiæ 7. *Deus fecit hominem rectum.* Erat enim rectitudo secundum hoc, quod ratio subdebatur Deo, rationi vero inferiores vires, & animæ corpus. Prima autem subiectione erat causâ secundæ & tertiæ. Quamdiu enim ratio manebat Deo subiecta, inferiori ei subdebantur, ut Augustinus dicit. Manifestum est autem, quod illa subiectione corporis ad animam, & inferiorum virium, ad rationem, non erat naturalis, adeoque post peccatum manifestæ, cum etiam in dæmonibus data naturalia post peccatum permanserint, ut Dionysius dicit c. 4. de divinis nominibus. Vnde manifestum est, quod & illa prima subiectione, quæ ratio Deo subdebatur, non erat solum secundum Naturam, sed secundum supernaturale donum Gratiæ. Non enim potest esse, quod effectus sit potior, quam causâ. Vnde Augustinus 13. de Civit. Dei dicit, quod posteaquam præcepti facta transgressio est, constitim gratiâ deferente divinâ, de corporum inobedientia carnis suæ, tanquam reciprocam penam inobedientiæ suæ. Ex quo datur intelligi, si deferente Gratiâ soluta est obedientia carnis ad animam, quod per Gratiâ in anima existentem inferiora ei subdebantur. Hæc S. Thomas in sua summa.

720. In hoc ergo S. Thomæ discursu continetur ratio Conclusionis. Nihil enim eorum, quæ Naturæ humanæ simpliciter ac determinatè debita sunt, per peccatum originale ablatum est, sed ad summum aliqua debilitas aut infirmitas, ab extrinseco potius quam ab intrinseco proveniens, inducta est, ut inferius declarabitur. Ergo subiectione Concupiscentiæ non est simpliciter debita naturæ humanæ; nam hæc esse post peccatum ablatam omnes experimur.

721. Probat 2. Auctoritate S. Augustini quā etiam adversarius potissimum conatur opinionem suam fulcire. lib. 1. de peccat. mer. & remiss. c. 16. Quando, inquit, peccavit Adam non obediens Deo, tunc ejus corpus, quamvis esset animale, atque mortale, N.B. gratiam perdidit, quā ejus animae omni ex parte obediebat. Et lib. 15. de Gen. ad litt. c. 22. de Adamo post peccatum dicit. Ibi enim sensit, quā prius N.B. gratia vestiretur, quando in sua nuditate nihil indecens patiebatur. ibi completum est: Domine in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem, avertisti autem faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Vterius idem S. Augustinus Lib. 4. contra Julian. c. 6. & vlt. Cur autem, inquit, non creditis hominibus in paradiso constitutis ante peccatum divinitus potuisse concedi, ut tranquillā motione & conjunctione vel commixtione membrorum, sine ulla libidine, liberos procrearent? & iterum. Quid est, inquit, gustato cibo prohibito nuditas indicata, nisi peccato nudatum, quod Gratia contegebat?

722. Probat 3. Ratione à priori. Tota ratio, quare defacto Concupiscentia praevertat rationem, inclinando ad objecta in his circumstantiis illicita, fundatur in ipsa Natura, secluso omni alio: ergo non potest subiectio ejusdem esse debita naturae, & quidem debito indispensabili, ut vult adversarius. Consequentia est evidens. Antecedens probatur. Tota ratio quare Concupiscentia carnis (nam de hac est potissima difficultas) prorumpat ante dictamen rationis, est, quia operationes sensuum exteriorum sunt determinantes subiectis applicatis & occurrentibus, antecedentes ad usum rationis; deinde per sympathiam operatur etiam phantasia & appetitus sensitivus: atqui hoc totum fundatur in natura; hac enim ita comparata est, ut non nisi medijs sensibus cognoscat objecta moralia, & hac quidem non nisi per cognitiones valde abstractas: econtra verò sensus sunt perpetuò expositi incurisibus objectis, & objectis applicatis actus sensationis est necessarius: ergo praeventio Concupiscentiae adeo est consentanea naturae, ut difficulter intelligi possit, quomodo per favorem supernaturalem fuerit subiecta, ut rationem praevenire non posset.

723. Denique rejicienda est hujus Recentioris sententia, quia fundatur in falsa expositione Peccati Originalis, quod nempe partialiter consistat in Morbida qualitate, causata per ipsum actuale peccatum Adam, & mediante semine causatur eam continente, propagata in posteros: quae est sententia suprà rejecta. Pari modo docet hic Recentior, subjectionem Naturalem Concupiscentiae in statu purae Naturae, futuram fuisse qualitatem quandam naturalem specialem; quae est merum figmentum, & à fortiori suprà rejectum, cum ageremus de Condonatione extrinseca.

Obicit Adversarius primò S. Thomam 1. 2. q. 82. a. 3. ad. 1. dicentem: quia in homine Concupiscentia naturaliter regitur ratione, in tantum concupiscere est homini naturale, in quantum est secundum

ordinem rationis. Concupiscentia autem quae transcendit limites rationis, inest homini contra naturam, & talis est Concupiscentia peccati originalis. R. S. Thomam loqui de Concupiscentia quoad totam suam vim & vehementiam, quam exercet in natura lapsa, hoc est, quae tanta est, ut seclusa Gratia supernaturali, inferret moralem necessitatem ad peccandum: porro, hac tanta vehementia non fuisset connaturalis in statu purae naturae, secluso omni peccato, sed fuisset tunc debita moralis potentia non peccandi; hac autem moralis potentia per peccatum originale est amissa, quatenus homo subijcitur & permittitur diabolo, ut ab eo possit tentari varijs modis, prout infra declabitur.

724. Objicit 2. S. Augustinum, qui praevitatem Concupiscentiae colligit & probat ex quodam praecipuo illius effectu, causato in membris ad generationem deservientibus: quae de causa ipsam Concupiscentiam frequentissime appellat pudendam, & contra Julianum notat, ipsa etiam membra ideo pudenda dici, quia plus in eis potestatis habet libido, quam ratio. Hinc autem Recentior sic arguitur. Concupiscentia contra rationem est verè pudenda, & digna materia pudoris & verecundiae; sed opus Dei, vel in opere Dei à nulla alia causa vitiatum, nihil est verè pudendum, nullaque digna materia pudoris & verecundiae: ergo Concupiscentia ista nec est opus Dei, nec operi Dei inesse potest, nullā aliā causā id vitiantem.

725. Respondetur. Quando dicitur, in opere Dei nihil esse pudendum seu pudore dignum, id utique verissimum est, si opus in se praecise consideretur; non item verum est in hoc sensu, quasi in opere Dei non possint inesse Naturales imperfectiones, quae deberent occultari ob periculum scandali, vel ob aliam causam, fundatam in verecundia naturaliter indita: quae quia non habuissent locum in statu Naturae integræ, qualem defacto habuit Adamus ante lapsum, ideo tunc non fuissent vocanda pudenda, & quod nunc ita rectè vocentur ac sint, defacto quidem provenit à peccato originali, quamvis etiam in statu naturae purae fuissent pudenda, sicut defacto Mors provenit à peccato originali, quae tamen etiam in statu purae Naturae fuisset connaturalis.

726. Quod attinet ad locum S. Augustini, cum nos ex illo attulerimus clara Testimonia, quibus tribuit Gratia divina subjectionem Concupiscentiae, adversarius verò afferat alia ex eodem S. P. quibus videtur supponere, Concupiscentiae subjectionem esse connaturalem homini, nempe omnia illa, quibus contra Pelagianos probat Peccatum Originale ex concupiscentiae rebellionem seu solutionem: ideo ut concilietur

Observandum est, cum P. Martino Esparza, quod S. Augustinus in suo argumento semper supposuerit, Deum creasse hominem rectum, Eccles. 7. hoc est, cum subjectione Concupiscentiae, prout illud semper intellexerunt PP. & Concilia:

M m 3

quo

quo supposito, fuit optima illatio peccati originalis ex Concupiscentia soluta.

727. Confirmatur ex eo, quod S. P. cum cap. II. de dono perseverantiae, dixisset: *Quamvis Ignorantia & difficultas* (orta ex concupiscentia) *essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus Deus, sed laudandus esset* (notet haec verba sibi contraria adversarius) & hoc etiam habeat lib. I. Retract. c. 9. addit tamen declarationis gratia, se hanc hypothesin transmittere Manichaeis, contra quos disputabat, quia non admitterebant antiquum Testamentum. Contra Pelagianos autem, inquit, hoc defendendum est, quod utraque Scriptura commendat, atque adeo hinc recte probari, quod detur peccatum originale, ejusdemque poenam esse defecto Ignorantiae & Difficultatem Concupiscentiae. quamvis haec sine vituperio Dei potuissent esse primordia naturalia hominis. Quomodo quaso haec cohaerent cum doctrina adversarii, quod metaphysice repugnent haec naturalia primordia, quia cederent in vituperium Dei?

728. Objicit Adversarius 3. & argumentatur ratione. Si humana natura conderetur à Deo cum appetitu non subiecto, sed repugnante ad rationem, aliquod malum naturae rationalis quā talis esset à Deo. consequens repugnat, ergo & positio. Minor probatur. Nam natura rationalis quā talis, duo concernit, scilicet Veritatem, & Honestatem: nil autem valet itati aut Honestati repugnans & contradicens, est à Deo verè & simpliciter loquendo, & hac vnicè de causa nequit Deus esse Auctor aut causa positiva & simpliciter errorum aut habituum inclinantium ad falsum, nec etiam indere vel causare in nobis positivè, ne quidem in poenam peccati, vltos pravos habitus, vllamque inclinationem ad inhonestum, aut tentare aut inducere ad peccatum, aut quoquo modo movere: & propterea SS. PP. & communiter omnes Theologi, explicant de causalitate solùm permissiva, quoties in Scriptura asseritur, Deum excicare & indurare peccatores, aut decipere aliquem, vel tradere in reprobum sensum. Probat jam etiam major propositio. Imprimis dubitari nequit, concupiscere vel appetere contra rationem, esse malum naturae rationalis quā talis, quae videlicet talis formalissimè est & dicitur à ratione, utique rectè. Rursus haec repugnantia ad rationem, & inclinatio ad oppositum in casu posito, esset verè & positivè à Deo. quod probatur. 1. Quia id esset ab auctore aliquo, & à vera aliqua causa, cui imputaretur: nam sic omne etiam malum, causam talem habet, quod videtur per se notum: quid enim alioquin circa causam mali quaerendum ab Augustino contra Manichaeos? atqui non potest assignari alia causa illius appetitus contra rationem, quàm Deus. Ergo &c. 2. Quia eatenus duntaxat defendi potest, Deum non esse causam positivam illius appetitus, quatenus ille competeret homini, non in quantum à Deo est, sed in quantum ex nihilo, & natura quādam limitata, & sic imperfecta. Sed

haec, responsio (quae est P. Martini Espartze) non sufficit: nam sic neque in Deum, tanquam in veram causam, refunderetur Corporeitas, Materialitas, Vegetabilitas, animalitas, & in summa, nec ipsa natura nostra, quae quā talis limitata est, & ex nihilo est, & imperfecta est: Ergo Deus non erit vera & positiva causa naturae. 3. Quia illae Reduplicaciones: *in quantum ex nihilo, & similes*, non tollunt à Deo veram & positivam rationem Causae, nam hoc sensu maxime omnium dici solet, convenire nobis potentiam bene vel male operandi, seu liberum arbitrium, quia scilicet sumus ex nihilo: & tamen hujus liberi arbitrij Deus est vera causa & auctor, & à Deo illud accepimus. 4. Quia similiter dici potest, Deum potuisse condere imbutos erroribus, horum tamen illum non esse veram causam, quia nobis insunt ex exigentia nostrae inclinationis, quia ex nihilo. 5. Dicit posset, Deum non positivè excicare, & tradere in reprobum sensum. Ita ille.

729. Hoc argumentum, nisi fallor, in auctori & omnibus solvendum est contra Manichaeos, volentes, quod praeter Principium bonorum, detur aliud principium malorum. Natura enim humana facta est peccabilis, antequam ter ad omne peccatum. atqui peccabilitas est mala: ergo si Deus non est causa positiva vlti mali, dabitur praeter Deum aliud principium causans peccabilitatem naturae humanae. Potest Peccabilitas proxima essentialiter dici aliquam inclinationem ad illicitum, nam observantur praeccepti est quaedam victoria: ergo peccati pugna, hoc est, inclinatio ad oppositum. De hac inclinatione redit totum argumentum adversarii. Sicut ergo omnes respondere debemus de Peccabilitate, ita -

Respondeo ad objectionem; Distinguo majorem: esset à Deo aliquod malum, hoc est, aliqua physica imperfectio, identificata cum natura ob essentialem limitationem ad certum terminum perfectionis, vi cuius limitationis Deus non potest absque miraculo impedire aliquam supervenientem accidentalem imperfectionem, concedo majorem: in alio sensu, ergo majorem: & hinc pater disparitas inter Concupiscentiam, & Errorem, aut habitum inhonestum, inclinantem ad peccatum: haec enim imperfectiones non consequuntur ex necessitate macerata ipsam imperfectionem naturae humanae, sicut et eam consequitur, quod appetitus sensitivus sensibilibus praeveniat rationem. Et sic evanescit obiectio.

730. Pro ampliore tamen illius solutione advertendum est. Concupiscentiam, etiam cum praevertit rationem, nunquam ferri in obiectum secundum rationem ex se intrinsecè, simpliciter & absolute malam & illicitam, pro omni casu, ut pluribus declarari posset, si id necessitate vellet: Vnde fit, ut talis appetitionis finis, pro natura intentus, sit bonus, quia intenditur à natura

etia propter aliquem casum naturaliter possibi-
lem & licitum, ad quem obtinendum est ejus-
modi appetitio utilis: v.g. appetitio copulae, vin-
dictae, cibi &c. quod vero in istis circumstantiis,
respectu talis suppositi aut objecti, tali tempore
aut loco, prorumpens Concupiscentia, inclinet
ad illicitum, hoc non provenit adaequatè à sola
appetitione, sed ab alijs circumstantiis. Vlti-
mus, quod hujusmodi inclinationem ex circum-
stantijs malam, provenientem ex concursu diver-
sarum causarum, non debeat Deus impedire,
nimis est manifestum, & probatur à paritate Intel-
lectus, respectu cuius non debet Deus impedire,
quominus possit in errorem induci arte Opticae
& Perspectivae, vt judicet esse vicina, quae sunt
remota, vel e contra. Eodem modo, aegritudi-
nes sunt quoddam malum naturae, sicut & mors
ipsa, & tamen ex concursu diversarum causarum,
hac naturaliter consequuntur ad perfectionem li-
mitatam humanae naturae, nec à Deo in statu purae
naturae debuissent impediri, nec ex eo, quod De-
us non impedivisset, diceretur esse auctor alicujus
mali, in sensu quo id dedecet opus Dei. Idem
ergo de Concupiscentia dicendum est.

Obijcit 4. Est contra rectum ordinem, vt
inferiora non subsint superioribus: atqui Deus
non potest non observare in opere suo rectum
ordinem: ergo non potest naturam humanam
condere sine subiectione appetitus & Concupi-
scentiae. R. Dist. majorem. Est contra rectum
ordinem vt inferiora non subsint omnimodè su-
perioribus, nego majorem; est contra rectum or-
dinem non subesse eousque, quousque requiritur
ad possibilitatem consecutionis ultimi finis,
concedo majorem; & concessa minore, distingo
consequens. Non potest Deus condere Naturam,
quin habeat tantam potestatem in appetitum infe-
riorem, vt ejus inclinationi resistere possit, &
non consentire, idque liberè, concedo conse-
quentiam, quin possit ab illo praeveniri per sim-
plicem complacentiam non peccaminosam, adeo-
que ex se non impeditivam ultimi finis, nego
consequentiam.

CONTROVERSIA II.

*Vtrum, & in quibus Natura lapsa sit
debilior, quam esset Natura pura an-
te Lapsum.*

733. Status Naturae Theologicè sumptus (nam
aliter sumitur in Jure Civili ff. de statu ho-
minum) definitur à Scoto: Stabilis permanentia,
Legibus Divinae Sapientiae firmata. Clarius à P.
Suarez, Modus se habendi totius Naturae humanae,
in ordine ad suum ultimum finem, secundum Di-
vine Providentiae ordinem.

734. Dividitur 1. in Statum Viæ, & Ter-
mini. Vltimus subdividitur Status Viæ, in Sta-
tum Naturae integræ, cum Justitia Originali & Gra-

tia conjunctæ, prout eum habuit Adam & Eva an-
te lapsum, & in Statum Naturae Lapsæ. Statu^s
Naturae integræ multa Gratuita includebat, nem-
pe immunitatem à morte, morbis, rebellionem
partis inferioris & passionum contra rationem,
Gratiam habituales, & ceteros Habitus infusos,
Scientiam infusam, & secundum S. Thomam, im-
munitatem ab omni errore seu deceptione, quam-
diu non peccasset; Item probabilis immunita-
tem ab omni Tristitia, & alijs molestis passionibus.
Vnde inferunt multi, inclusisse etiam immunita-
tem à culpa veniali, quamdiu homo non peccasset
mortaliter, quia peccato veniali debetur aliqua
poena; Statui autem perfecto nulla potest infligi
poenalis: cum ergo non videatur credibile,
quod homo per peccatum veniale amisisset inte-
gritatem Status, videtur ad Providentiam Dei
spectasse, supposita liberali collatione Status per-
fecti, ita gubernare hominem, vt ante peccatum
mortale non peccaret venialiter.

735. Porro Prærogativa enumeratæ possent
ab invicem separari: sic Beatissima Virgini data
fuit perfecta subiectio partis inferioris respectu
superioris, immunitas à peccato, & ab errore; nec
tamen fuit data immunitas à morte.

Status Naturae lapsæ est, quem acquisivit Adam
per peccatum, quo fuit spoliatus Gratia sanctifi-
cante, & reliquis prærogativis Naturae integræ,
& hanc spoliationem in univèrsum genus huma-
num, exceptâ Beatissimâ Dei Matre, transfudit.
Hinc

Nascitur Controversia: Vtrum Adamus se
& Genus humanum, per suum lapsum præcisè pri-
vaverit donis supernaturalibus, & indebitis Natu-
rae secundum se spectatæ; vel, An insuper Vires
Naturae lapsæ, seclusâ Gratia & Reparatione factâ
per Christum, sint debilitatæ in ordine ad obser-
vationem Mandatorum & declinationem à malo.
In qua controversia valde differunt authores, fortè
magis in modo loquendi, quàm in re ipsa, in qua
debent ferè convenire. Itaque

734. Prima Sententia est, quod Vires Naturales
Naturae Lapsæ, si non esset reparata, essent eadem,
quæ fuissent in Natura pura. Ita videtur præ ca-
teris apertius sentire Suarez, nam alij, qui in mo-
do loquendi cum Suarez conveniunt, explicant
se solum de intrinseca constitutione, quoad sub-
stantiam & physicas proprietates; in quo sensu est
sententia verissima. Verum, quia potest intelli-
gi Natura lapsa facta debilior præcisè per subtra-
ctionem alicujus assistentiae extrinsecæ, v.g. im-
pediendo ne Demon possit concitare appetitum
aut imaginativam, vt inducat moralem necessita-
tem peccandi, ideo magis expressè hanc primam
sententiam tuetur Cardin. Pallavicinus, asserens
n. 22. nullâ ex parte naturam lapsam factam esse
debiliorem quoad vires Naturales.

735. Secunda Sententia docet, factam esse
Naturam lapsam debiliorem quoad aliqua, Natu-
raliter & tantum moraliter debita, vel debita in-
determinatè, non determinatè. Ita jam com-
muniter

munitur RR. quibus præluxit Card. de Lugo, docens, Naturam lapsam, spectatis præcisè Naturalibus viribus, in hoc esse deteriorem Naturâ purâ, quòd Deus ut Auctor & Gubernator Naturæ, non quidem ex debito physico, sed tamen ex debito morali, teneretur Naturam puram ita tueri à suis hostibus, qui sunt Dæmones, Mundus & Caro, ut horum insultus eoque cohiberet, ne redderent homini impossibilem observantiam totius legis: hanc, inquam, tutelam ait esse debitam homini, non quidem præcisè secundum naturam spectatam, sed ut carenti omni culpâ gravi, adeoque ut amico saltem Naturali Dei. Ratio est, quia cum homo pro fine haberet felicitatem Naturalem, deberet illi hæc esse moraliter possibilis: ergo deberet hæc possibilitas esse moraliter debita: sed non esset moraliter possibilis, si homo non posset moraliter evitare culpam gravem toto vitæ tempore: non posset autem evitare, nisi haberet hanc extrinsecam gubernationem; ergo &c. Vocat autem Lugo hoc debitum *Morale* non physicum, quia non est debitum alicujus intrinsecæ physice perfectionis: sed alicujus rei Moralis, videlicet Gubernationis; revera tamen est debitum prout *Debitum* opponitur *Gratis*. Pro resolutione

736. Notandum 1. Ex eo, quòd homo per peccatum originale factus sit inimicus Dei, & filius iræ, hocipso factum esse indignum omni favore, & per consequens, specialiorem gratiam & favorem futurum esse, si homini in Natura lapsa ejusmodi favores exhiberentur, quàm si fuissent exhibiti in Natura pura ante lapsum: qui enim est amicus, potest utique majorem & probabiliorē spem habere consequendi ejusmodi favores, quàm qui est factus inimicus, & excidit Gratiâ, si ve per propriam si ve per alienam culpam.

737. Notandum 2. Ea quæ homini in natura pura debita fuissent, esse in duplici classe: alia enim sunt ejusmodi, quæ sine miraculo non potuissent à Deo negari, & si negata fuissent, debuissent compensari, & hæc dicuntur esse debita determinatè, & debito simpliciter physico. Alia verò sunt debita, quæ sine miraculo possent denegari, quia non sunt debita determinatè, sed indeterminatè, & ideo satisficeret adhuc debito physico, etiamsi non exhiberentur eo modo, quo afferunt aliquod bonum morale, v.g. talis vel talis motus elementorum aliarumque causarum secundarum, ex quibus sic motis proveniunt deinde varia commoda, conducentia magis minúsve ad felicitatem naturalem. Quis enim dicat, quòd in statu naturæ puræ non potuissent homines petere à Deo pluvias aut serenitatem? non autem petissent miraculum: ergo supposuissent, quòd Auctor naturæ teneatur quidem ad exhibendos aliquos hujusmodi concursus & motus causarum secundarum, sed non determinatè ad istos, & tales, ex quibus hic & nunc proveniat optata tempestas, & corporum sanitas. Quapropter dum Auctor Naturæ huic debito, in quantum est de-

bitum physicum, satisfacit, posset contingere simul exhiberet beneficium & favorem, nempe, quatenus motus indeterminatè debitus determinaretur ad talem motum proficuum, cum posset determinari ad motum non proficuum.

738. Notandum 3. Ex duplici capite potest intelligi, quòd natura reddatur debiliior ad hoc operandum. Primum, ex defectu vel augmento alicujus principij intrinseci, v.g. si daretur qualitas illa morbida, quæ instar habitus inclinat ad malum, & quæ excluderet qualitatem naturalem, inclinantem ad bonum. Secundò, ex defectu extrinsecæ protectionis specialis, quæ posset magis minúsve attemperari Causæ extrinsecæ, excitativæ motuum inordinatorum. His positis

739. DICO 1. Quoad ea, quæ Naturæ humanæ sunt debita debito primi generis, non esset debiliior Natura lapsa, quàm natura purâ fuisset ante lapsum. Probat 1. Ex recedente Theologorum doctrina, quòd defacto homo post lapsum non aliter differat ab homine, quàm fuisset in statu puræ naturæ, quàm quo modo differt homo spoliatus ab homine nudo, hoc est, ab eo qui nunquam vestes habuit: ergo hoc non esset verum, si homo post lapsum caret aliquo naturaliter debito, quòd habuisset in statu puræ naturæ; jam enim non differretur spoliatus à nudo, sed sicut spoliatus ab hinc vestes, quibus alter est spoliatus. Ergo &c.

740. Confirmatur. Quia ad minimum de his debitis intelligendus est S. Dionysius in *de divinis nom.* dicens, quòd tam in hominibus, quàm in Angelis manserint integra naturalia post lapsum.

Probat 2. Ratione. Certum est, quia hujusmodi naturaliter debita manere post lapsum, ut patet in potentij vitalibus, & alijs, atqui non est major ratio, quare aliqua maneat, alia non maneant: imò est eadem ratio de omnibus: nam ideo manent illa, quia adest illis exigens illa, & quia sine miraculo negari non possunt. atqui hæc ratio procedit de omnibus, quæ debentur debito primi generis, ut patet ex dictis. Ergo &c.

741. Confirmatur. Nam incredibile est, quòd natura humana post lapsum ita sit constituta, ut sapientes, qui ignorant peccatum originale, necessariò decipiantur circa illam illiusque essentiam ac proprietates: quæ enim in illa non reperiunt uniformiter, judicant ea non debere debito primi generis, ergo vel decipiuntur, vel nihil horum deest.

742. DICO 2. Natura lapsa, seclusa omni gratiâ per Christum, seu, seclusa omni compensatione, debiliior esset, quàm fuisset natura pura, ob indignitatem habendi ea, quæ naturæ puræ fuissent debita indeterminatè, seu, debito secundi generis. Probat 1. Per peccatum originale ita subjecta est natura humana dæmoni, ut habeat potestatem eam vehementer tentare,

adeo quidem, ut ipsi esset moraliter impossibile resistere, nisi adjuvarentur gratia per Christum: atqui hanc potestatem non habuisset demon in statu Naturæ puræ. Ergo &c.

743. Confirmatur. Favores, qui Naturæ puræ innocenti fuissent exhibiti, ordinati fuissent ad felicitatem naturalem: postquam autem homo elevatus est ad finem supernaturalem, loco illorum favorum, substituti sunt favores supernaturales, ita quidem, ut si homo se his indigne redderet, non propterea rediret ad priores favores, quia non rediret ad capacitatem felicitatis Naturalis, ut patet in parvulis decedentibus sine Baptismo, qui carent perfectâ felicitate naturali, non propter peccatum originale (nam propter hoc carent felicitate supernaturali) sed quia erant elevati ad finem supernaturalem, cum tamen illis in statu puræ naturæ decedentibus, debita fuisset felicitas Naturalis: ergo cum homo per peccatum originale spoliatur favoribus supernaturalibus, & vi elevationis careat favoribus naturalibus, sequitur, naturam lapsam esse hoc sensu debiliorem Naturæ puræ.

744. Obijcies 1. Homo per peccatum originale incurrit necessitatem moralem peccandi etiam actualiter intra longum tempus, nisi gratiâ adjuvetur: atqui in statu puræ naturæ non habuisset hanc moralem necessitatem, sed potentiam moralem vitandi omnia peccata mortalia, & quidem absque gratiâ & favore: ergo non tantum debitis secundum generis, sed etiam aliquo debito primi generis spoliatus est per peccatum originale. Minor probatur. Si enim homo non nisi per favorem potuisset moraliter evitare peccata, natura ipsa fuisset malè constituta, utpote quæ suis vicibus relicta esset moraliter necessitata ad statum summæ miseriæ & infelicitatis, adeoque ineptâ ad suum ultimum finem. Ergo potentia vitandi peccata moraliter, est aliquid determinatè & physice debitum.

745. Confirmatur, ad Gubernatoris supremi providentiam spectat, naturam rationalem spe præmij & timore supplicij moderari: ergo debet homo posse sperare felicitatem ut præmij: atqui non posset eam sperare, si sciret, esse sibi suis viribus moraliter impossibile consequi. Ergo &c. Pro solutione

Observandum est, ex Card. Pallav. à n. 23. non id esse malum, quod non potest consequi suum finem proprijs viribus, secluso omni favore extrinseco: si enim hoc esset, neque plantæ, neque pleraque animalia essent bona, quippe quæ egent culturâ, & educatione hominis: homo vero seorsim ab illis acceptus, est animalium insufficientissimus sibi, ut notat Arist. 1. polit. quæ insufficientia non proveniunt à novercali odio Naturæ, sicut suspicatus est Plinius, lib. 7. Hist. anim. c. 1. sed potiùs à Naturæ benevolentia, quæ per hanc insufficientiam, adeoque indigentiam, voluit necere homines inter se arctissimâ charitate, ex qua existeret Societas humana do-

minatrix hujus universi. Ut ergo aliquid non sit malum, sed bonum, satis est, si possit consequi suum finem vel per se, vel per alium, qui probabiliter sit auxiliaturus in ordine ad talem executionem. Et hoc vidit S. Thomas q. 5. de peccatis a. 1. in C. ubi ait, perfectiorem esse illam naturam, quæ est capax magni Boni per auxilium exterius obtinendi, quàm quæ solum est capax parvi Boni, absque auxilio exteriori; & hinc infert præstantiam creaturæ rationalis supra irrationalem. Ita dicuntur non esse in malo statu Religiosi aliqui, quamvis non habeant propria Bona ex quibus vivant, si versentur in ea communitate, in qua soleant opulenti simul & misericordes existere, qui suppedient identidem necessaria. Illa ergo liberalitas Dei in statu puræ naturæ, non esset supernaturalis, sed naturalis, & debita debito indeterminato, adeoque maximè sperabilis, licet non esset cuius determinatè debita, & in quacunque circumstantia, sicut est debitus calor igni, & humiditas aquæ.

746. Ratio vltior, & à priori est, quia ad perfectionem summi Entis pertinet, ut illi debeantur gratiæ à Natura rationali, non solum pro sui productione, & pro suo esse, sed etiam pro suo Bono statu, & pro felicitate, & ut ad hanc petendam stimuletur ipso naturæ instinctu, magis quàm ad petendum motum syderum, aut calefactionem ignis, ad quæ petenda nemo se sentit impelli, sicut ad petendam felicitatis consecutionem. Ex his patet responsio ad objectionem; negatur enim minor propositio, & sequela probationis. Ad Confirmationem negatur minor, juxta datam explicationem.

747. Quod autem etiam in statu puræ Naturæ potentia moralis vitandi omnia peccata includisset aliquem favorem, confirmatur vltiori hoc modo. Nisi enim includeret talem favorem, esset naturaliter impossibilis potentia minima ex naturaliter possibilibus, hoc est, potentia merè physica: atqui hoc repugnat in terminis: ergo &c. Probatur sequela. Potentia merè physica constituitur vltimò per negationem vltioris potentiae, nempe potentiae moralis: ergo negatio hujus potentiae moralis est naturaliter possibilis: ergo potentia moralis est naturaliter & sine miraculo negabilis: ergo non est debita sicut calor igni: ergo quando non negatur, sed conceditur, includit aliquem favorem, qui sine miraculo negari potest.

748. Obijc. 2. Nisi quoad aliquid naturaliter & determinatè debitum debilius sit natura lapsa quàm pura, fallitur communis intelligentia parabola Evangelicæ, de illo homine, qui à latronibus spoliatus & vulneratus est, ac semivivus relictus; hæc enim communiter applicatur naturæ lapsæ, diciturque homo per peccatum originale spoliatus esse gratuitis, & vulneratus in naturalibus: spoliatio enim & vulneratio narrantur tanquam duo distincta, ac proinde non satis commodè intelligitur (ut à pluribus intelligi solet) quodd scilicet Natura sit vulnerata in naturalibus, quatenus ablata subiectione concupiscentiæ ind-

N n

nat.

nata sit partis superioris ab inferiore divisio, quæ partes cum sint naturales, dicitur vulneratio facta in naturalibus. Non, inquam, satis commodè ita intelligitur, quia sic vulneratio non esset distincta à spoliatio gratiarum, nam ablatio subjectionis erat spoliatio alicujus gratuiti. 72. Per gratuita, quibus homo spoliatus dicitur, intelliguntur ea, quæ supra enumeravimus constituisse statum originalis iustitiæ, supra ea quæ naturæ puræ convenissent. In Naturalibus verò dicitur vulneratus hoc sensu: quia in statu naturæ puræ, per extrinsecam protectionem non fuisset homo tot hostibus impetitus, nec tam vehementer tentatus à concupiscentia per se loquendo: post lapsum autem tentationes & rebellio partis inferioris contra superiorem, esset major per se loquendo (seclusa gratiâ per Christum) adeo ut moraliter necessarium fuisset aliquando peccare graviter: & ex hoc vulnere censetur homo semivivus relictus, hoc est, habens tantum potestatem physicam evitandi mortem, & ideo morti proximus, nisi supervenisset Samaritanus Christus, qui vires ad resistendum auxisset, & sic commensurando vires tentationibus, potentiam moralem ad vitandam mortem, restituisset.

CONTROVERSIA III.

Virum Homo viribus Naturæ confecti possit Beatiitudinem supernaturalem.

749. PRætermisso errore Judæorum, volentium ad consequendam salutem sufficere observantiam legis Mosaicæ, absque legis Evangelicæ gratiâ, hanc verò sine illa non sufficere, contra quem errorem S. Paulus duas scripsit epistolas, unam ad Romanos, alteram ad Galatas.

Fuerunt duo alij extremi errores circa necessitatem Gratia ad consequendam salutem. Primus (contra quem hic agemus) Pelagij, natione Britanni, professione Religiosi in Oriente, viri cateroquin bonæ famæ, ut colligitur ex verbis S. Chrysostomi epist. 4. ad Olymp. illustrem feminam dicentis: de Pelagio, Monacho, magno dolore affectus sum: cogita igitur, quot quantisque coronis digni sunt, qui forti animo in acie steterunt, cum viros tam piæ & sanctæ, tantæque cum tolerantia videntes abripi, atque in fraudem impelli videamus. Hic, inquam, cum non posset conciliare necessitatem Gratia cum libertate hominis, ut tueretur libertatem, negavit Gratiam, & hoc ipsum inconstanter. Primò enim opinatus est, Adamum creatum esse sicut nos modò nascimur, mortalem, & cæteris miserijs obnoxium; neque mortem esse pœnam peccati; nec Adamum nocuisse posteris suo peccato, nullo item dono supernaturali ornatum fuisse: omnia denique viribus naturæ tribuebat: quas volebat sufficere ad vitam æternam promerendam.

750. Cùm autem à SS. Patribus, præsertim Augustino, acerrimè oppugnaretur, & respondere non posset, ac Anathematis sententiam timeret, palliare voluit errorem suum, concedens aliquas gratias, scilicet gratiam Creationis, & gratiam legis externæ ac prædicationis: item exemplum Christi, & sanctorum. Verùm, cùm vitæ virgeretur, concessit insuper Gratiam remissionis peccatorum, sed merè extrinsecam, sine infusione Gratia Habitualis. Denique existimant aliqui, eum etiam admisisse gratiam internam, necessariam ad bene operandum; nunquam tamen admisit beneficium speciale Gratia efficacis, nec unquam voluit concedere, Deo magis specialiter esse tribuenda opera bona quàm mala, quoddam æqualiter ad utrumque præster hominibus & potentiam.

751. Postquam contra Pelagium triumphasset S. Augustinus, quidam Massiliensis in Gallia, viri, teste S. Prospero, clari & egregij omnium virtutum studiosi, arbitriati, S. Augustinum nimis multum tribuere Gratia, vimque suppressere vires arbitrij, bono quidem Zelo, sed non secundum scientiam, conati sunt mediâ viâ incedere, & à Pelagio quidem recesserunt in hoc, quòd ipsi admitterent, opus esse gratia Christi contra peccatum originale, contendebant tamen, hominem inchoare negotium Justificationis proprijs naturæ viribus, sine alia gratia, præterquam Creationis & prædicationis, & sic hominem seipsum discernere à reprobis: propter quam doctrinam vocati sunt Sempelagiani, quorum præcipui fautores fuisset sermo datus, Joannes Cassianus, auctor Collationum PP. ac tota cateroquin maximus, contra quem scripsit Prosper librum contra Collatorem (quem tamen ab hoc errore vindicârunt gravissimi scriptores) alter fuit Faustus Episcopus Rhegiensis, qui septuaginta fere annis post Cassianum vixit. Hægo docuerunt, (vel dicuntur docuisse) liberum arbitrium sine vlllo dono supernaturali, solis viribus naturalibus posse initium præbere Gratia, hoc est, ponere meritum, cujus intuitu Gratia per Christum daretur, & sine quo non daretur, adeoque ad illud primum meritum non esse necessariam gratiam prævenientem, nec nisi per illud naturale meritum discerni salvandum à non salvando; quam doctrinam etiam ad infantes sine baptismo, & sine vlllo opere bono proprio decedentes, extendebant; hos enim volebant discerni ab illis qui cum baptismo decedunt, quòd hi prævisi sint bene operaturi, si superviverent, non item illi priores: & propter hæc opera conditionatè tantum, & nunquam absolute existura, dixerunt Deum procurare his baptismum, & non illis. Fundamentum ita opinandi fuit, quòd alioquin Deus esset acceptor personarum.

752. Non procul ab istis recessit præcedente sæculo Michael Bajus, in Lovaniensi Academia Doctor, Professor & Cancellarius, asserens, Naturæ humanæ ut innocentis, seu, dum est in statu

tu innocentia, debent omnia auxilia ad actus salu-
lares cuiuscunque generis, & hæc quidem ap-
pellatur supernaturalia, volebat tamen ita esse de-
bita naturæ innocentia, ut nec per divinam poten-
tiam negari possent. Naturæ verò lapsæ aiebat
esse indebita, & ita necessaria, ut sine illis sit phy-
sicè necessitata ad malè operandum. De huius
D. censuram jam supra aliquid diximus, qui lau-
dandus ex eo est, quòd cum debita Sedis Aposto-
licæ observantia revocaverit propositiones, ut ius-
tus erat.

753. Contra hos errores cum alij viderent
efficaciter pugnatum esse, lapsi sunt in errorem
extremè oppositum, asserentes, nec Bona opera
liberi arbitrij quidquam prodesse, nec Mala obesse,
sed solam Prædestinationis gratiam salvare eos
quos Deus eligit; contra Decretum Reprobationis
damnare quos rejicit, quidquid tandem
agant homines; & sic sub specie & titulo Gratiæ,
institerunt fatalem necessitatem, vocatque sunt
(satis ineptè) *Prædestinati*. Hunc tandem erro-
rem cum insigni auctario amplexi sunt hæretici
nostri temporis, addentes, per peccatum origina-
le liberum arbitrium esse omnino destructum, de
quibus videri potest Stapletonus, declarans eorum
differentias, & asserens, moderatores solum ne-
gare libertatem in prima Justificatione. Denique
Janfenistæ admiserunt quidem Merita & Demeri-
ta, sed negarunt, ea fieri cum libertate indifferen-
tia, quos alibi rejecimus.

754. Dicendum est cum doctrina Catholi-
ca. 1. Potentiam antecedentem consequendi vi-
tam æternam, non haberi nisi per Gratiam Chri-
sti. Probatur 1. ex S. Scriptura Jo: 6. *Nemo po-
test venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit il-
lum.* 2. ad Cor. 3. *Non quod sufficientes simus cogita-
re aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra
ex Deo est.* Jo: 15. *Sine me nihil potestis facere.* Ad
Ephes. 6. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis sta-
re adversus insidias diaboli.*

Probatur 2. ex Concilio Arausicano, Mi-
levitano, Africano, & Tridentino, quæ hoc De-
finierunt.

755. Probatur 3. Ratione; supponendo
ex dictis lib. 1. quòd Visio Beata sit intrinsecè &
quoad substantiam supernaturalis, & sit præmium
operum bonorum: atqui præmium ordinis super-
naturalis, non est proportionatum nisi cum acti-
bus meritorij ejusdem ordinis, quales non sunt
actus elicibiles viribus naturalibus. Ulterius,
actus voluntatis supernaturales petunt connatu-
raliter procedere ex cognitione supernaturali &
ejusdem ordinis, ut ex dicendis constabit.

756. Dicendum 2. Non solum ad poten-
tiam antecedentem, seu ad ipsum *Possè*, requiritur
Gratia Dei, sed insuper est specialis gratia, quæ dat
ipsum *Bene operari*. Ad Philip. 2. *Deus est, qui
operatur in nobis velle & perficere.* 1. ad Cor. 4. *Quis
enim te discernit?* Ad Rom. 7. *Perficere non invenio.*
Concil. Arausicanum 2. can. 8. *Divini, inquit,
est muneris, cum & recta cogitamus, & pedes nostros*

à falsitate & injustitia tenemus, quoties enim bona agi-
mus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, ope-
ratur.

757. Cæterum, distinctiùs hanc veritatem
docuit contra Pelagium, S. Augustinus lib. 1. de
Gratia Christi c. 5. & c. 14. circa verba ex Apostolo
ad Philippenses relata, sic loquens: *Non ait* (Apo-
stolus) *Deus est, qui operatur in nobis posse, tanquam
ipsi jam velle & operari per seipsos habeant, nec in his
duobus adjutorio ejus indigeant, sed ait: Deus est,
qui operatur in nobis velle & perficere.* deinde pon-
derans verba Christi Jo: 6. *Omnis qui audit à Pa-
tre meo, & didicit, venit ad me.* sic subjungit: *Si
enim solum posse nostrum à Gratia servaretur, ita dice-
ret Dominus: Omnis qui audit à Patre, & didicit,
potest venire ad me: non autem ita dixit, sed: omnis
qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Et pau-
lò post: *Non est autem, inquit, consequens, ut qui
potest venire, etiam veniat, nisi id voluerit, atque fe--
cerit: sed omnis qui didicit à Patre, non solum potest
venire, sed venit. ubi jam & possibilitatis profectus, &
voluntatis affectus, & actionis effectus est.*

758. Idem S. Pater duplici argumento ve-
ritatem hanc comprobavit. Primum sic formari
potest. Quidquid specialiter à Deo precibus fla-
gitamus, est gratia specialis; sed ipsam operationem
specialiter flagitamus: ergo &c. Minor probatur
ex Apostolo dicente, se orare Deum pro illis ad
quos scribebat, ne quid mali faciant, & ut, quod
bonum est, faciant. Non enim ait se orare, ut
possint bonum facere, sed ut bonum faciant.

Secundum, sumitur ex speciali gratiarum
actione, quam facimus pro ipsa bona operatione.
Sic Apostolus ad Ephes. 2. scripsit, se non cessare
gratias agere Deo pro eo quòd crediderint: non
autem agimus gratias speciales, nisi pro eo quòd
est beneficium speciale: ergo ipsa bona operatio
est beneficium speciale.

Quomodo autem satisfaciendum sit difficul-
tati quam movent Hæretici superiùs adducti, in-
voluit gravissimam illam controversiam, in quo-
nam consistat Efficacia auxiliorum, de qua scribere
vetitum est à Sede Apostolica, ut jam superiùs
monuimus: in Scholasticis Lectionibus licet cui-
vis, salvâ fide & charitate, in suo sensu abundare.
Sententiarum verò diversitas videri potest in libro
P. Gabrielis Henao, cujus Titulus est: *Scientia
Media, Historicè propugnata.*

CONTROVERSIA IV.

*Utrum Gratia Necessaria ad consequen-
dam salutem nemini denegetur.*

759. **Q**Uæritur 1. An, & quomodo respectu
parvulorum decedentium cum peccato
originali, verificetur, quòd Deus providerit suffi-
cientia salutis Media, quantum erat ex parte sua,
licet ex defectu causarum secundarum, quem Deus
non tenetur impedire, frequenter contingat, ut
illis talia Media non applicentur.

N n 2

Re, 1. Omnino

759. 1. Omnino etiam de his parvulis verificari: colligitur ex S. S. 1. ad Timoth. 2. *Mediator Dei & hominum homo Christus JESVS, qui dedit redemptionem seipsum pro omnibus*: Ibid. *Deus vult omnes homines salvos fieri*. &c. & c. 4. *Speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium*. quæ particula demonstrat, etiam infidelibus præparata esse auxilia sufficientia ad salutem. Jo: 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*.

760. 2. Hoc à Theologis communiter sic explicari, quod Deus instituerit media, quæ si per causas secundas applicarentur infantibus, prout absolute possent applicari, salvarentur. v. g. possent parentes, & alij homines, potentia physica & naturali ea declinare, ex quibus præmatura mors infantis oritur, quod indicavit S. Prosper lib. 2. de vocat. Gent. c. 23. dicens: *quid gratia si bene videretur eorum parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur*.

761. 3. Fatendum tamen esse, plurimos infantes, & perpetuo amentes, qui infantibus comparantur, carere auxilio moraliter & proximè sufficiente. agnovit hoc S. Augustinus pluribus locis, specialiter in lib. de Grat. & lib. arbit. c. 22. & ep. 150. & 107. & lib. de bono persever. c. 12. dicens: *Quid dicam, quod parvulus aliquando, antequam illi per ministerium baptizantis succurri possit, exspirat*. & alibi, lib. de nat. & Gra. c. 8. Ego, inquit, dico, parvulum natum in eo loco, ubi ei non potuit per Christi baptismum subveniri, morte præventum idcirco talem fuisse, id est, sine lavacro regenerationis exiisse, quia esse aliud non potuit. Id est, attento cursu naturali causarum secundarum. Qui locus confirmat id quod dixi lib. 1. de Prædestinatione, eam videlicet esse alligatam certis medijs. Nam si per causas secundas aliter dispositum fuisset, ille infans non fuisset à Deo à baptismo impeditus, sed grato admissus & salvatus: ergo e contrario, si baptismus aliorum infantum fuisset per causas secundas naturaliter impediendus, Deus id permisisset, & sic non fuissent salvati: ergo eorum salus & prædestinatio fuit à Deo alligata huic cursui rerum.

762. Queritur 2. De adultis, utrum nulli eorum desint auxilia interna moraliter sufficientia, ut possit salutem consequi. Et quidem non queritur, utrum singulis momentis habeant hujusmodi auxilia: certum enim est, non habere: sed questio concipienda est, humano modo, & attento communi rerum cursu, nempe de illis, qui aliquandiu utuntur ratione circa objecta honesta & inhonesta.

Dicendum est primò. Omnibus hominibus semel justificatis, etiam illis qui reprobi sunt, datur auxilium moraliter sufficiens ad consequendam salutem. Probat ex Concilio Arausicano can. 22. & ex Trident. sess. 6. c. 13. estque Conclusio fide certa. Ratio est, quia Gratia justificans est vera amicitia cum Deo: atqui de ratione veræ sinceræque amicitia est, ne amicus constituat

amicum in morali necessitate recedendi ab amicitia, quod tamen fieret, si Deus negaret auxilium moraliter sufficiens ad servandam amicitiam. Ergo &c.

763. Confirmatur. Gratia est radix totius supernaturalis, & hi ordinantur ad salutem supernaturalem salutes, qui non possunt haberi sine cognitione supernaturali: ergo ne haberi sint frustranei, exigit Gratia à largitore Gratiæ, ut procuret illas cogitationes tempore opportuno, quæ requiruntur, & moraliter sufficienti ad consequendam salutem.

764. Dicendum 2. Gratia moraliter sufficiens datur omnibus peccatoribus, etiam reprobis ad resurgendum, si post commissum peccatum aliquandiu cum usu rationis supervivunt. In certa sententia contra quosdam apud Tannetum, quamvis & hi in bonum sensum trahi possunt. Probat ex 2. Petri 3. *Patienter agi Deum per vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad penitentiam reverti*. Ex quo loco potest etiam ratio delinere. Nempe, cum homo per peccatum mortale meretur penas inferni, & dignus sit, qui poenitentia monis permittatur, qui utique non parceret, nisi cohiberetur, hæc ipsa inhibito, vitæque promissio, est beneficium maximum, & effectus pietatis divinæ, utique non in alium finem, quæ ut detur occasio agendi poenitentiam. Præterea, si aliquandiu post peccatum homo utatur ratione, non est moraliter possibile, quin occurrat memoria peccati commissi, & illius feditas, quæ homini elevato representatur per cognitionem proportionatam statui, hoc est, supernaturalem, licet peccatum commissum est contra Deum ut auctorem supernaturalium (de alijs peccatis constabit ex retrov. seq.) quæ cognitio cum sit Medium ordinatum ex natura sua ad finem supernaturalem, pertinet ad Providentiam Dei, non permittitur, nisi homo tali cognitioni cooperetur, deficiat vitæ remedium justificationis.

765. Itaque, tametsi non omnes peccatores post peccatum actu accipiant gratiam proximè sufficientem ad justificationem, omnibus tamen offeritur aliquo modo, quatenus Deus dat illis aliquam gratiam ad faciendum aliquod opus bonum, v. g. Eleemosynam, orationem &c. quod opus si faciant, est Deus paratus illuminare vultum vel ad Contritionem eliciendam, vel ad accipiendum Sacramentum Poenitentia.

766. Addit Card. Pallavicinus, libi probabile videri, Deum qui est adiutor in opportunitatibus, nunquam negare sufficientem excitationem supernaturalem, quoties occurrit aliquod objectum proportionatum, si videt illam cognitionem fore ultimam vitæ illius hominis, prout illud: *Ego sto ad ostium & pulso*. & sic de ceteris de bonitate & misericordia Dei.

767. Restat, ut videamus de Infidelibus, & illis quidem, quibus nunquam Evangelium prædicatum est, sine vlla eorum culpa. De his est specialis difficultas, quia nunquam accipiunt

CONTROVERSIA V.

Quo sensu verum sit: Facienti quod in se est, Deus non denegat Gratiā.

perunt auxilium sufficiens ad credendum actū supernaturali: nam *fides est ex auditu*, ad Rom. 10. & sine fide est impossibile salvari: ergo non appareat, quomodo accipiant sufficiens auxilium ad consequendam salutem. Imprimis autem

Advertendum est, ex illis Scripturæ testimonijs, quibus Christus dicitur mortuus pro omnibus, redemisse omnes, &c. non plus evinci, quam de Infantibus paulò antè dictum est, nempe esse proviſum illis generali quadam providentiā. Verum Theologi ex proprijs principijs vterius procedunt, & pro adultis ratione præditis, volunt esse parata auxilia interna, nec posse vllum illorum sine propria culpa carere vitā æternā propter solum originale, adeoque quemvis adultum vel consequi beatitudinem supernaturalem, vel damnari ex personali & proprio peccato. Ratio huius est, quia suppositā redemptione Christi universali omnium, & etiam voluntate Dei providendi omnibus iuxta capacitatem suam, aliter circa adultos ac circa parvulos philosophandum est, ut post alios notat Suarez hic n. 8. quia adulti evaserunt capaces propriæ præparationis & dispositionis ad participandam Christi redemptionem, & hæc ab illis exigitur: ergo ut dicatur Christus illis promeruisse auxilia sufficientia, quæ non possunt per causas secundas impediri, cū immediate procurentur & infundantur à Deo, debent ea accipere, alioquin non rectè dicerentur à Scriptura inexhaustibiles.

768. Est autem explicatu nonnihil difficile, quomodo respectu omnium Infidelium hoc verificetur. Quidni enim possint aliqui mori, postquam aliquantisper servarunt legem Dei circa materias graves per actus merè naturales quoad substantiam, antequam actum supernaturalem fidei elicerent, cujus nullam occasionem habuerunt: ergo tales carebunt æternā beatitudine supernaturali, nec tamen ad penas inferni damnabuntur: ergo parvulis accensebuntur.

769. Dicendum est 3. In omnium Infidelium adultorum potestate morali constitutum est, ut æternum salventur. Ita cum S. Thoma Theologi. Colligitur imprimis ex Jo: 1. *Illuminat omnem hominem*. subintelligendo, nisi ipse sponte ponat obicem. Item ex varijs exemplis, quæ paulò post ex S. Scriptura referemus. Deinde traditur à SS. PP. præsertim Prospero lib. 2. de vocat. Gent. c. 16. qui cū descripsisset externas & internas gratias, quibus vocantur, subiungit. *Quæ opulatio per innumeros modos, sive occultos sive manifestos, omnibus adhibetur, & quod à multis repudiatur, ipsorum est nequitia, quod à multis suscipitur, gratia est divinæ & voluntatis humanæ.* S. Dionysius de Celesti Hierarch. c. 9. Divini, inquit, luminis pelagus paratum semper est, & paret omnibus ad participandum.

Difficultati in contrarium allatæ satisfiet explicando celebre illud effatum Theologicum. *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.* Sit ergo

Axioma hoc potest habere diversos sensus, & omnes quidem veros, sed non omnes sufficienti ad præsens institutum. Omnis pluribus quæ videri possunt apud Ripaldam 10. 1. de ente supernaturali. d. 20.

770. Prima Expositio est P. Ripaldæ, quod habenti sufficientia principia naturalia ad opus honestum, semper adiunt antecedenter etiam principia supernaturalia, ita ut homo simul eliciat duos actus, vnum naturalem, alterum supernaturalem, nec possit alterum ab altero seungere.

Contra hanc explicationem est primò, quia sententia asserens huiusmodi concomitantiam actus naturalis cum supernaturali, commutiter à Theologis non approbatur. Certè, ut verum id esset, nunquam credam in mentem venisse illis qui primi hoc axioma usurparunt.

Contra est. 2. Quia vel esset sensus, quod facienti duos illos actus, Deus non denegat Gratiā ad actum supernaturalem: & sic evaderet sensus manifestè nugatorius, ac identicus, ut ex terminis apparet; Vel esset sensus: facienti homini actum naturalem, Deus non denegat gratiam ad eliciendum actum supernaturalem, & sic actus naturalis haberet prioritatem naturæ respectu actus supernaturalis, quod nec Ripalda admittit.

771. Secunda explicatio est aliorum, sensum illius axiomatis esse, quod homini habenti omnia requisita ad eliciendum actum naturalem honestum, Deus defacto semper offerat vires sufficientes ad eliciendum actum supernaturalem loco naturalis.

Sed contra. Hoc modo illud axioma non explicatur, sed in aliud mutatur. Sensus enim esset: Homini habenti vires ad actum naturalem, Deus dat gratiam ad actum supernaturalem: Axioma autem dicit; *Facienti*: non; *potenti facere*.

772. Tertia explicatio est P. Esparza lib. 4. de Grat. q. 7. Art. 1. ad. 4. sensum esse, quod homini adhibenti conatum, qui sufficeret ad producendum actum naturalem, si non offerretur Gratia, Deus offerat concursum ad actum supernaturalem. Conanti, inquit, quantum est in se, ut laudabiliter viatur objectorum aliarumque causarum naturalium occurrere impellentibus ad bonum morale, Deus non denegat prævenientem Gratiā supernaturalem, vi cuius conatus alioqui futuri naturales NB. ac inanes, evadant intrinsecè supernaturales. Hanc explicationem ego non capio. Nam, ut taceam, quod non videatur coherere cū alia ejusdem Auctoris doctrina, quod actus omnis supernaturalis habeat objectum formale supernaturale, non attingibile ab actu naturali, hoc inquam,

N u 3

quam,

quam, præterito, quid quæso est ille conatus? non potest esse aliud quam aliquis actus. Quæro: vel est actus naturalis, vel supernaturalis: si primum, coincidit hæc explicatio cum prima: si secundum, coincidit cum secunda.

773. Deinde, ille conatus debet consistere in aliquo actu voluntatis rationalis, ut patet ex verbis hujus auctoris. Quæro, ex quali cognitione procedat? an ex naturali? atqui cognitio naturalis non sufficit, ut Deus possit loco actus seu conatus naturalis, determinare ad actum supernaturalem voluntatis, nam hæc præsupponit cognitionem supernaturalem: ergo vel ponetur ille conatus naturalis solus, vel Gratia intrinsecè supernaturalis præveniens infundetur pro signo posteriore naturæ ad illum conatum naturalem, & si homo cooperetur, conjungat actum supernaturalem cum naturali: ergo non faciet gratia, ut conatus illi alioquin futuri naturales, evadant supernaturales, sed ut conjungantur cum naturalibus: & gratia sic erit pedissequa ad opus naturale, quod tamen ibidem negat Esparza.

774. Quarta explicatio aliorum, quam etiam approbat P. Esparza, est: Facienti quod in se est viribus gratiæ, quam jam habet, Deus non denegat aliam Gratiam ad alios actus supernaturales.

Sed contra est. Quia licet hoc sit verissimum, nisi tamen axioma alium sensum habeat, non servit ad explicandum, quomodo sit in potestate hominis adulti infidelis, habere primam gratiam supernaturalem, quæ defacto multis non datur, quia scilicet non fecerunt quod in se erat: ergo hoc quod est: *facere quod in se est*; sonat aliquid prævium & præcedens ipsam acceptionem primæ gratiæ supernaturalis: hoc autem non potest esse nisi actus intrinsecè & quoad substantiam naturalis: ergo actui naturali debet aliquo modo adscribi posse potestas proxima & expedita habendi (vi præsentis Decreti divini) gratiam intrinsecè supernaturalem: quamvis negari non debeat, etiam illum actum naturalem intrinsecè, esse supernaturalem extrinsecè, quatenus procedit ex cognitione naturali congrua, collata per merita Christi, ut infra declarabitur.

775. Dicendum igitur est, & insistendum communi intellectui axiomatis: Homini per actus naturales aliquandiu servanti Legem Naturalem, Deus ex sua Bonitate infallibiliter providebit Gratiam supernaturalem, moraliter ac proximè sufficientem ad consequendam salutem, si illi homo velit cooperari. Non est autem sensus, quasi illa naturalis observantia sit conditio sine qua non conferretur Gratia supernaturalis: certum enim est, quod Deus multis etiam non observantibus legem naturalem, ex sua infinita misericordia offerat hujusmodi Gratiam supernaturalem. Sensus ergo solum est, quod homini sic observanti nunquam gratiam denegat. Ita plurimi DD. quos refert & sequitur P. Suarez, Lessius, Lugo, Arriaga, Oviedo, Pallavicinus. Est autem im-

primis S. Thomæ q. 14. de Verit. 4. 11. ad 1. dicens: *Si aliquis in sylvis nutritus, ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni & fugâ mali, certissime est tenendum, quod Deus ei vel per internam inspirationem revelaret necessaria, vel ad eum præceptorem dirigeret.* & alibi in 2. dist. 28. q. 7m. 4. 4. ad 4. dicit: *etiam ad fidem habendam aliquis se præparare potest per id quod in ratione naturali est: unde dicitur, quod si quis in barbaris nationibus quod in se est facit, Deus sibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctorem mittendo.* Hæc S. Thomas, cujus rei exempla non desunt in sacris litteris, Act. 8. Misit Deus ad Eunuchum Philippum, & quidem miraculosè. Act. 10. Misit Deus Petrum ad Cornelium. Act. 16. Succurrit Deus Macedonijs &c.

Remanet tamen adhuc aliqua dissensio inter auctores circa modum, quo observatio illa naturalis mandatorum conducatur ad obtinendum auxilium supernaturale.

776. Prima Sententia est, Infidelem per illos actus mereri de congruo auxilium supernaturale: & quidem aliqui eò progressi sunt, ut dixerint, illa opera naturalia fieri sine vlla gratia per Christum. Verum hæc sententia non potest tolerari post Trident. sess. 6. c. 5. dicens, initium justificationis sumi à vocatione Dei, qui nullis præcedentibus meritis Deus hominem excitat. Itaque P. Vasquez & cum eo quidam alij dicunt, illud meritum de congruo procedere ex gratia per Christum, quæ non est supernaturalis quoad substantiam & intrinsecè, sed tantum extrinsecè: de quoad modum. Hanc sententiam rejiciemus cap. seq.

777. Secunda Sententia est, illa operaturalia solum conducere indirectè & negativè, removendo prohibens, hoc est, removendo peccatum, quod si poneretur, posset esse impedimento Gratia fidei. Ita Suarez lib. 4. c. 17. n. 3. & Lugo & alij.

Sed contra est. Nisi enim ipsa positiva bonitas & laudabilitas actus aliquo modo condant, aut attendatur à Deo, sed præcisè hoc quod est: *Non esse positum peccatum*: sequeretur, eodem modo fore denique conferendam Gratiam supernaturalem, si quis dormiendo, vel per summam inconsiderantiam peccata gravia evitaret: sic autem non explicaretur: *Facienti quod in se est*, quibus sanè verbis aliqua laudabilis actio indicatur.

778. Confirmatur ex verbis S. Pauli, à quibus axioma illud fundatur, dicit enim Apostolus, inexcusabiles esse philosophos gentes, quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, & gratias egerunt: atqui hoc verum plus est, quam præcisè non peccasse; & sonat manifestè positivam conducentiam, quam habuisset glorificatio & gratiarum actio ad consequendam gratiam supernaturalem vtilem ad salutem.

779. Tertia Sententia est, quam indicant nec improbat P. Arriaga d. 41. s. 4. n. 17. S. vbi nar-

ante hominem per illos actus naturales promereri de congruo non quidem donum aliquod supernaturale, sed aliquod naturale physicum, scilicet, talem rerum cursum ac dispositionem, ex qua incidat ille homo in predicatorem fidei, cuius auditioni est à Deo annexa Gratia supernaturalis proximè sufficiens ad fidem.

Sed contra est, quia vel hac sententia vult, quod Deus pro premio det præcisè illam colloca-tionem in talibus circumstantiis, in quibus audiat predicatorem, vel vult, quod Deus pro premio ponat in talibus circumstantiis & procuret prædicationem auditionemque ut connexam per suum decretum cum auxilio supernaturali. Si dicatur decretum, contra est: quia illæ circumstantiæ, se-cundum connexionem cum auxilio supernaturali, nul-lo modo sunt estimabiles: ergo non sunt præ-mium; ne quidem merito naturali proportiona-tum. Si dicatur secundum, jam tribuitur actibus naturalibus vis merendi aliquod auxilium super-naturale, quod tamen hac sententia vult decli-nare.

Confirmatur. Hac ratione posset etiam ad-mitti, quod actu merè naturali possem de con-gruo, immò & de condigno mereri mortem in il-lis circumstantiis in quibus mors esset connexa cum gratia finali: est enim mors secundum se spectata aliquid merè naturale: & tamen omnes supponunt mortem ut connexam hic & nunc cum ista Gratia, non posse esse premium actus na-turalis, nempe quia involuit donum perseveran-tiæ finalis.

780. Quarta explicatio est P. VVadingi de Incarn. d. 4. dub. 7. n. 64. opera naturalia condu-cere tanquam removens prohibens, hoc est, fa-ciendo ut homo non sit difficilis ad consentien-dum gratiæ supernaturali. Hac explicatio of-fendit quidem, quomodo bona opera naturalia possint conducere ad salutem, & non per modum meriti, sed non bene accommodatur axiomatici de quo agimus. Deus enim facienti quod in se est, daret infallibiliter gratiam supernaturalem, etiam si homo per opera naturalia nullam facilitatem in-duisset. Deinde si æquivalentem facilitatem ex naturali indole & complexione habuisset, si ta-men nulla opera bona posuisset, non hoc ipso in-fallibiliter gratiam acciperet: ergo Deus non attendit præcisè talem facilitatem.

781. Quinta explicatio est, quam obiter indicat P. Lessius Opusc. de efficacia Grat. in appendi-ce ad decimum cap. n. 33. & ex professo tradit Card. Pallavicinus, his verbis. *Quamvis, inquit, opera illa nempe facta ante primum auxilium superna-turale disponens ad fidem non habeant congruita-tum meriti in ordine ad premium supernaturale in eo sensu, ut vel totaliter vel partialiter commensurentur cum illo, habent tamen aliam congruitatem, quæ in eo sita est, primò quidem quod congruum est Deo, uti sua liberalitate, elevando genus humanum ad maxi-mum bonum: & hac congruitas fundatur in ipsa bo-nitate divina, & nullo modo in merito nostro. Rur-*

sus congruum est Deo, ut quando non vult omnes pro-ximè elevare ad tale bonum, seligat potius illos, qui secundum suas vires melius operantur, non quia id ipsi mereantur positivè, sed quia congruum est Deo, seligere potius meliores quam minus bonos. Eodem modo si Rex ex sua humanitate vellet ducere uxorem aliquam ex privatis subditis, congruum esset, ut eligeret melius moratam, non quia femina illa per tales mores meruisset connubium regium, sed quia supposita illà liberalitate decreta in genere, prudenter ager Rex, si meliorem se-ligat in illa classe. Porro ad hanc congruitatem defecto infallibiliter attendendam, vult Pallavici-nus cum alijs RR. teneri Deum ex pacto cum Chri-sto inito, ut infra declarabitur.

782. Hanc doctrinam reipsa veram esse existimo. Opus tamen est majore declaratione, ne videatur nimium recedere à communi sensu Theologorum, qui in nostris operibus moralibus non agnoverunt hactenus aliam congruitatem in ordine ad obtinendum aliquem favorem præter-quam Meriti, aut Removens prohibens. Cum er-go ratio meriti non possit in operibus naturali-bus admitti in ordine ad gratiam supernaturalem obtinendam, reducenda est omnis congruitas il-lorum operum ad remotionem prohibentis seu impedimenti.

Quod attinet ad exemplum Regis, illud non videtur esse ad rem; reverà enim virtutes mo-rales famina etiam infimæ conditionis, merentur de congruo conjugium Regis humani: si enim virtutes morales merentur de condigno felicitatem naturalem, cuius vix particula est dignitas re-gia, quidni de congruo mereantur conjugium Re-gis? Verum, quidquid sit de hoc, si opera mora-lia talis puellæ non sunt meritum de congruo, etiam illis neganda est omnis alia congruitas præ-terquam Removens prohibens.

783. DICO ergo. Congruïtatem ipsamque laudabilitatem quæ talem operam moralium naturalium, ante fidem factorum, habere se ut Removens prohibens in ordine ad consequen-dam elevationem per auxilium supernaturale fi-dei. Pro legitimo Conclusionis intellectu.

Notandum 1. Impedimenta prohibentia pro-ductionem alicujus effectus, non semper eodem modo obstat, ac proinde non semper eodem modo esse removenda; sed modo diverso, pro diversitate modi quo obstant. Nam primò, ali-qua obstant secundum se spectata, & secundum suam existentiam, ita ut effectus non sit compos-sibilis, saltem naturaliter, cum tali existentia, ac proinde tale impedimentum debet simpliciter & secundum suam existentiam removeri per sui ne-gationem, sic v.g. agens fortius est impedinen-tum effectus physici, ac proinde pro priori natu-ræ requiritur negatio talis agentis fortioris, & illa negatio vocatur Removens prohibens. Alia verò impedimenta sunt, quæ non obstant secun-dum suam entitatem & existentiam (immò obstant sæpè antequam habeant ullam existentiam) sed obstant in ordine ad æstimationem agentis ex in-tentione,

tentione, hoc est, sunt talia quæ absterrent agens ab aliqua operatione. Hæc porro impedimenta non semper debent removeri secundum se, & quoad existentiam, sed possunt alio modo removeri, nimirum in ordine ad æstimationem illius agentis, per positionem alicujus quod efficit, ut illa res non amplius ita absterreat, sicut absterrebat, si illud aliud positum non esset. Declaratur in exemplo. Malitia peccati est res Deo adeo exosa, ut in actu primo vehementer absterreat Deum à permissione illius, adeo ut Deus illud permittere non posset, nisi posset inde majus bonum elicere. Illa autem conducibilitas peccati ad majus bonum, non potest villo modo esse motivum alliciens ad procurandum peccatum, ut lib. 1. de Prædest. probatum est, & docent Fasolus, Arrubal, Lugo, alij. Nihilominus illa ipsa conducibilitas habet defacto rationem *Removentis prohibens*, non quod removeat ipsam entitatem peccati aut malitiam moralem, immò hanc essentialiter supponit, & cum illa identificatur, sed quod removeat malitiam peccati in ordine ad æstimationem Dei; hoc est, quod faciat, ut Deus non tantopere (nostro concipiendi modo) absterreatur à permitiendo peccato, ut ibid. explicatum est.

784. Notandum 2. Hominem, qui per peccatum Originale perdidit beneficium primæ elevationis, redditum esse positivè indignum secundâ elevatione, adeo ut meritis Christi opus fuerit ad secundam elevationem obtinendam: quæ tamen merita non tollunt in ordine ad æstimationem Dei, indignitatem illam peccati originalis omnino & totaliter. nam defacto plurimi non eleantur actualiter, & carentia hujus elevationis est pœna peccati originalis: ergo peccatum Originale est defacto impedimentum secundæ elevationis in illis hominibus.

785. Notandum 3. Indignitatem ad alicujus favoris consecutionem, suscipere magis & minus: nam qui plura habet peccata, est magis indignus, tamen ille, qui vel vnicum habet, sit simpliciter indignus: item ex duobus habentibus æqualia peccata, ille est minus indignus, qui insuper habet aliqua bona opera moralia, sive supernaturalia, sive naturalia, quæ proinde licet non faciant simpliciter ex indigno dignum, nec etiam villo modo minuunt physicè indignitatem, quia non tollunt peccatum, minuunt tamen in æstimatione apud Deum ipsam indignitatem, seu, faciunt ex magis indigno minus indignum quoad æstimationem, & in ordine ad negandos vel concedendos favores, quatenus faciunt, ut illa indignitas minus absterreat Deum à benefaciendo.

Confirmatur. Si enim Gratia se accommodat Naturæ, ita ut propter perfectiones naturales phylicas majores, si cætera sint paria, diversa quoque dona supernaturalia distribuuntur, ut dictum est in tract. de Angelis, quidni opera naturalia moralia hoc habeant, ut cæteris paribus removeant in æstimatione Dei indignitatem ali-

quantulum, modo explicato? certum enim est, quod illa opera aliquo modo placeant Deo: ergo aggregatum ex homine cum talibus operibus minus displicet, quam aggregatum ex homine cum negatione talium operum.

786. Ex his emergit probatio & declaratio Conclusionis nostræ. Dicimus enim, in homine gentili non solum peccata personalia, sed etiam originale, esse impedimentum removibile, in ordine ad consequendam elevationem per gratiam supernaturalem, & beneficio hujus ad consequendam justificationem ab illis peccatis. Quia enim Gentilis aliquandiu servat totam legem præviter obligantem, & quantum in se est, amicitiam Dei naturalem, nolendo cum graviter offendere, talis, inquam, comparatur cum qui graviter peccant, est hoc ipso minus indignus, ut in terminis loquuntur Molina & Lessius: ergo in æstimatione Dei removeat peccatum originale etiam antedecenter ad justificationem hoc est, ut non ita absterreat ab elevatione proximi, ut absterrebat, si talibus operibus non esset repletum. Potuit ergo Deus pro arbitratu suo tamen ex meritis Christi certum terminum bonorum operum naturalium, quibus positus nolit amplius absterri à peccato originali, ut neget elevationem proximam, hoc est, auxilium intrinsecè supernaturale.

Pari modo, si Gentilis jam semel, interque peccasset, si tamen deinde serio proponeret emendationem vitæ, veriam speraret, cæpæ promereri bene vivendo aliquandiu finem, dubitandum non est, quod denique elevaretur, quia etiam personale peccatum est ita removibile. Et ita reipsa sentit Suarez. lib. 4. c. 17. n. 21.

Ex dictis colligitur, quàm verè dicere Augustinus lib. 1. ad Simplicianum c. 2. quod una electionem ad Gratiâ, nihil in nobis peccatis, nisi aut majus ingenium, aut humanæ disciplinæ, aut minora peccata. hæc enim talia sunt, quæ possunt modo dicto removeare peccata.

787. Objic. 1. Congruitas hucusque declarata non infert infallibilitatem effectus, sed nullum meritum de congruo infert infallibilitatem præmij: atqui est infallibiliter verum axioma, quod facienti quod in se est, Deus non denegat Gratiâ: ergo præter hanc congruentiam aliud fundamentum assignandum est, ex quo illius axiomatis veritas comprobetur. R. Fundamentum fuisse assignatum Controversiæ procedente, ubi probatum est, Deum defacto decessisse omnibus offerre auxilium sufficiens ad salutem. Congruentiam hujus Decreti assignat Card. Pallavicinus, n. 100. Si enim post peccatum originale natura humana non fuisset dempta, debuissent homines habere vires naturales phylicas ad vitandam pœnam æternam, immò verisimile est, quod ex Dei misericordia habuissent etiam vires morales. Si ergo fecissent multa opera bona naturalia, vique per ea promeruissent, ut Deus abrumperet illis vires

sicque auferret ex periculo committendi peccatum mortale, atque incurrendi poenam sensus. At, postquam Christus obtinuit iterum elevationem Naturae ad finem supernaturalem, lege infallibili constitutum est, ut nemo adultorum evitaret poenam inferni, quin consequeretur visionem supernaturalem Dei: & quoniam merita naturalia non extenduntur ad hanc, ideo neque possunt extendi ad evitacionem inferni. Vltimus, Christus Dominus utique noluit hoc suum beneficium aliquibus nocere, ne quidem per accidens; atqui noceret, si ij qui diu servarent naturaliter legem, nec possent amplius promereri evitacionem inferni per maturationem mortis, nec etiam ad auxilia supernaturalia consequenda disponi; dicendum proinde est, quod Christus impetraverit à Deo, ut quoties darentur illa bona opera naturalia, per quae possent quis in natura non reparata mereri evitacionem inferni, Deus ex meritis Christi daret gratiam sufficientem ad obtinendam evitacionem inferni, etiam ut connexam cum Beatitudine supernaturali: hoc autem fieri non potest nisi per auxilia supernaturalia, ut omnes fateantur: ergo congruum erat, ut Deus hac infallibiliter decerneret illis qui aliquandiu legem naturalem servarent.

788. Objic. 2. Aliqui SS. PP. videntur hanc infallibilem consecutionem auxiliorum supernaturalium per opera naturalia negare. R. cum P. Ariaga & Card. Pallavicino, SS. Patres negasse infallibilem consecutionem Gratiae Efficacis: disputabant enim contra Massilienses, qui volebant, ob merita naturalia dari infallibiliter Gratias Efficaces. Nos autem solum asserimus de auxilijs mortaliter sufficientibus, praescindendo ab efficacia & inefficacia.

789. Objici solet 3. canon. 4. Concilij Atraciani, dicentis: Si quis, ut à peccato purgemur, voluntates nostras Deum expectare contendit, resistit ipsi Spiritui Sancto. R. 1. Cum Suarez, ex verbis statim sequentibus intelligi, quod Concilium loquatur de actu seu desiderio justificationis supernaturali: ait enim, desiderium hoc nos habere per Spiritus S. infusionem. R. 2. Transmittendo sermonem esse de operibus naturalibus, Concilium tantum excludere velle ab illis operibus rationem meriti: non enim poterat Concilium negare omnem expectationem Dei: dicitur enim Apocal. 3. Ecce! sto ad ostium. Isa. 5. Expectat Dominus ut misereatur nostri. Isa. 5. Expectavi ut faceret vras. R. 3. Deum non expectare nostra opera naturalia univrsim, & in sensu Massiliensium, quasi essent conditio sine qua non. Jam supra enim monuimus, Deum multis conferre Gratiam supernaturalem absque talibus operibus praecedentibus, & hoc vel liberalissime, vel ob preces alicujus Sancti &c.

790. Objic. 4. Si opera naturalia dicto modo conducerent ad Justificationem, sequeretur, quod homo posset gloriari, quod seipsum discredidisset, & de suo haberet Justitiam. R. Negando

sequelam, quia hac ipsa opera naturalia non fierent sine Gratia per Christum: nam licet fierent sine gratia intrinsicè supernaturali, non tamen sine supernaturali extrinsicè: omne enim auxilium praebens sufficientiam moralem, & multò adhuc specialius omne auxilium efficax, est Gratia per Christum, quia in tantum conducit ad salutem, in quantum, ut diximus, ex meritis Christi annexa est illis operibus gratia intrinsicè supernaturalis: omne autem quod quomodocunque proximè conducit ad Gratiam supernaturalem, est ex Gratia per Christum. Sed contra hoc ipsum fundamentum nostrum,

791. Obijciunt aliqui illud ad Rom. 2. *Gentes quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt, faciunt.* quibus verbis videtur excludi omnis gratia supernaturalis, etiam quoad modum, seu extrinsicè. S. Augustinus intellexit hunc locum de Gentilibus ad fidem conversis, quasi dicat S. Paulus, illos sine lege scripta, non tamen sine gratia facere ea quae sunt legis: & sic cessaret obiectio. Caterum communior est interpretatio aliorum PP. & Theologorum, S. Paulum loqui de Gentilibus necdum conversis, & huic interpretationi favent Pius V. & Gregorius XIII. damnantes propositionem Michaëlis Baij, asserentis, illos cum Pelagio sentire, qui dictum locum intelligunt tantum de Gentilibus, fidei gratiam non habentibus. Hac ergo interpretatione admittenda, R. 1. Hunc locum in sensu adversariorum plus probaturum esse, quam velint adversarii. Totius illius capitis argumentum est hoc. S. Paulus redarguit Judaeos, qui ex data sibi lege Scripta, Gentes condemnabant, eadem ipsi patrans; cum Deus unicuique redditurus sit juxta ipsius opera: & vult illos confundere, quod habentes legem scriptam eam tamen non servant, cum contra gentes ductu luminis naturae faciant ea quae Judaeis lex scripta praecipit. Quæro nunc ex adversarijs; vel loquitur S. Paulus de operibus naturalibus facillimis (qualia sola putant adversarii posse fieri sine gratia per Christum) hoc est, quae sine gravi resistantia possunt fieri, vel etiam de difficilibus. Si primum, inepta & inanis est redargutio Judaeorum; responderent enim Paulo, se etiam leges facillimas observare, & tantum in difficillimis labi. Si dicant secundum, ut dicendum est, attento contextu, jam argumentum nimium probat. Nam nec adversarii audent concedere, posse graves tentationes vinci sine gratia per Christum. Nihil ergo nobis adversatur ille locus, quo S. Paulus ad summum voluit excludere per rō Naturaliter, actus quoad substantiam supernaturales.

Eodem modo intelligendus est alius locus ejusdem Apostoli ad Rom. 4. *Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum,* hoc est, non meretur premium supernaturale, ut explicat P. Cornelius. Idem sensus est illius apud Matth. 5. *Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis, nonne & publicani hoc faciunt:*

O o

792. Alius

792. Alius locus est, quem speciosius videntur adversarij, Proverb. 18. *Hominis est animam preparare, & Domini gubernare linguam.* sensus est, ut exponit P. Salazar & alij: hominis est facere propositum recte loquendi, & in hunc finem prae-cogitare quae dicturus sit; quod cum non sufficiat ad apte loquendum & persuadendum, opus est insuper, ut Deus linguam moderetur, & regat. Unde sic argumentatur. Propositum recte loquendi & praemeditatio illa, est actus honestus: sed hic potest fieri sine gratia per Christum: ergo &c. Minor probatur. Nam quando ex duobus operibus unum adscribitur homini, & alterum Deo, prius solet pertinere ad hominem secundum naturam spectatum; alioquin non esset ratio, cur unum potius quam alterum homini tribueretur. Hoc tamen argumentum ipsis adversarijs solvendum est. Nam illa gubernatio linguae, non est intrinsece supernaturalis, sed naturalis, non minus quam est gubernatio gressus, moderatio vocis in cantu, &c. Assignent ergo adversarij discrimen, cur haec moderatio potius adscribatur Deo, quam propositum bene loquendi, cum secundum illos utrumque sit pure naturale?

Re. Directe, ideo homini tribui propositum sic vel sic loquendi, Deo vero gubernationem ut verba sic vel sic proferantur, & non turbentur; quia quando duo effectus comparantur, quorum unus determinatur ab una causa, alter vero ab alia, unusquisque tribuitur illi causae, quae magis ad illum determinat: sic opera nostra libera non dicuntur fieri in nobis sine nobis, sed nobiscum: & quamvis sint opera Dei, recte tamen etiam dicuntur esse nostra, ut definit Tridentinum; cuius rationem damus; quia ultima determinatio provenit à nobis: contra illuminationes tribuuntur Deo potius quam nobis, & dicuntur fieri in nobis sine nobis; quia licet nos etiam physice & vitaliter influamus, determinatio tamen earum sit à Deo, non à nobis.

Pari modo, propositum recte, & ordinate loquendi, est actus, ad quem se voluntas determinat: quia tamen etiam hac determinatione posita, non raro fit, ut contra omne nostrum studium & diligentiam turbetur memoria, species intellectuales, motus linguae &c. ideo quod huiusmodi error omnino caveatur, Deo potius tribuendum est, qui posset permittere huiusmodi turbationes, vel ipsemet causare, prout causavit in lingua Balaam, Numer. 23. qui cum animo destinasset Maledicere Israël, Deus ejus linguam ita flexit, ut Benediceret.

Hanc explicationem ita à me conceptam, reperi postmodum approbatam à P. Cornelio à Lapide, magisque illustratam, & auctoritate Rabinorum, ac ex ipso textu Hebraeo confirmatam.

Advertit insuper P. Cornelius, Pelagianos hoc textu abusos esse ad suum errorem tuendum, quasi sensus esset: Hominis est inchoare bonum, sed Dei est illud complere: quibus obviatur S. Au-

gustinus, & illum textum mystice intelligens, lib. 2. contra duas Epist. Pelag. ad Bonif. ita locum interpretatur, ut planè stet pro nostra sententia. Ideo, inquit, scriptum est: Hominis est prae- parare cor; non tamen sine adiutorio Dei, qui tangit cor, (ecce! quoddam pravia cognitio, quae tangitur, dicatur adiutorium Dei:.) Homo preparat cor in responsione autem linguae, id est, in eo quod prae- parat cordi lingua divina responderet, nihil operis habet homo: nam sicut dictum est: hominis est prae- parare cor, & à Domino responsio linguae, ita etiam dictum est aperire os, & implebo illud Ps. 80. Quia- vis enim nisi adjuvante illo sine quo nihil possumus fa- cere. Jo. 15. os non possumus aperire, tamen nos aperi- mus illius adiutorio, & opere nostro: nam quid est, preparare cor, & os aperire, nisi voluntatem parare? & tamen in eisdem literis legitur: Preparatus vo- luntas à Domino. & labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Et infra. Quia- propter multa facit Deus in homine bona, quae non fa- cit homo, nulla autem facit homo, quae non facit Deus, ut faciat homo.

CONTROVERSIA VI.

Vtrum ratione Indolis & Complexionis Naturalis, secluso omni extrinseco, unus sit melius dispositus ad bonum usum Gratiae, quam alius.

793. Videri posset haec quaestio supervacua, cum omnes supponant partem animativam, & nemo unquam in dubium vocaret, excepto P. Martino Esparza, qui hoc sensu communi adeo non movetur, ut in fine quaestiones 45. de Passionibus pronuntiet, eos solum partem affirmativam supponere indubitatum, qui ad peccata, maximeque obvia respicientes, facile, ut ait Philosophus, de rebus pronuntiant. Quare enimvero, inquit, infinitus est numerus, sed infinitus contemnendus, ut habetur Ecclesiasticus 1. v. 15. Sapientes vero, uti nullos habuimus, quos sequeremur in hac quaestione, ita nulli sunt, quod sciam, qui contradicant. Ita hic auctor.

Proponit ipse auctor pro parte affirmativa quindecim argumenta, & taretur, quod propter haec argumenta ponderata, communis hominum persuasio sit, Bonam indolem, & passionibus naturaliter temperatas, esse magnum quoddam donum Dei, & plurimum conferre ad felicem exitum, & ad laudabilem totius vitae progressum. Contra hos omnes fert deinde censuram relatam. Videamus argumenta huius auctoris, quanti ponderis sint ad invertendum sensum communem. Deinde, an nullus sapiens illi contradixerit.

794. Itaque P. Esparza supponit pro fundamento, primò, quod in ordine ad spem par- ticularum vitae aeternae vel consequendae vel amittendae, sint planè paria sequentia extrema 1. Peccatum peccandi, & tantumdem spei bene operandi

randi 2. Facilitas patrandi gravissima peccata, & difficillima penitentia, sed rarerer occurrentia: & facilitas committendi peccata non vsque adeo gravia, aut facilioris penitentia, sed occurrentia frequenter 3. Habilitas æque prompta ex se, five ad percipienda & exequenda documenta tum bona tum mala, five ad imitationem tum bonorum tum laudabilium exemplorum, & contraria inhabilitas 4. Mutabilitas æque levis de bono in malum, & de malo in bonum, & immutabilitas contraria.

795. Supponit 2. Quod omnis possibilis naturaliter complexio passionum, constituat hominem quemlibet in alterutro horum extremorum, conjuncto cum altero sibi correspondente, idque sub eadem iustissime mensura & gradu: id quod declarat exemplo S. Pauli, ante & post conversionem, S. Magdalene quoad vim amoris mundani prius, deinde divini, ac denique puerorum, quos ob bonitatem indolis Angelos vocamus, qui æque facile inducuntur ad bonum atque ad malum, qualem scilicet magistrum primò nati fuerint. Rationem hujus à priori reddit duplicem, proximam, & remotam. Proximam quidem, quia appetitus sensitivus dirigitur imprimis cognitione præscindente à ratione honesti & inhonesti, ideoque incumbit & cooperatur pari impetu per singulas species passionum, singulis affinis speciebus electionum voluntatis five pravorum five laudabilium. Remota autem ratio hæc est. Peculiaris dispositio & pronitas ejusdem appetitus ad singulas species affectuum seu passionum, dependet ex peculiari temperamento primarum quatuor qualitatum in vnoquoque, eisdemque iuste respondet: quatuor autem primæ qualitates duplici constant contrarietate ut patet ex philosophia: servant præterea similem contrarietatis modum quoad vim agendi ac resistendi, ut quæ qualitas est maximè activa (*loquor autem*, inquit Auctor, de Qualitate in concreto) eadè sit minimè resistens, & e converso, quæ est maximè resistiva, eadè sit minimè activitatis. Apparet ergo ex ista primarum qualitatum natura, & ex prænotata inter ipsas & passionem seu affectum analogia, eos, in quibus præminent passiones maximè actuosæ, subesse necessariò passionibus ad resistendum minimè idoneis, & qui plura aggredi ac perficere vim maximè possunt, eosdem objectis exterius occurrentibus facile cedere, atque in eorum naturam transire quam citissime. Ex istis sic concludit:

797. Cum igitur, quæ ad salutem animæ & ultimi finis consecutionem requiruntur, omnia ad hæc duo summa capita redigantur. pl. 36. Declinare à malo, & facere bonitatem, hoc est, resistere tentationibus demonis (quasi verò præter demonem non etiam tentaret mundus & caro) & cooperari inspirationibus Dei, clarè concluditur, quorum quoad alteram partem est optima dispositio, eorundem quoad partem alteram æqualiter requisitam esse tantundem pravam di-

spositionem. Quia verò præmissam insuper est vim tam agendi quàm resistendi, nec non defectum virtutis ad agendum & resistendum, five circa difficilia, & rara, five circa facilia ac ordinaria, æque vigere ac deficere in quolibet respectu honesti ac inhonesti, quantum est ex parte appetitus sensitivi secundum se, concluditur denique, omnes cujuslibet generis complexiones passionum ad æquè consideratas, esse absolute æquales, relate ad ultimum finem: nec pro salute animæ esse præferibile ac optabile magis unum aliquod determinatum temperamentum individuale affectuum, quàm quodvis aliud: atque omnia illa mutæ compensationis extrema, initio proposita, omnino subsistere, sibi que invicem correspondere iustissime in omnibus & quibusvis individuationibus intrinsicis ac invariabilibus hominum, secundum se præcisè consideratis, ac præscindendo ab ijs penitus omnibus, quæ unicuique specialiter providentur à Deo extrinsecus & variabiliter. Hæc ille pro sua singulari doctrina.

797. Primum argumentum contra hanc sententiam desumitur ex Sap. 8. ubi Salomon de seipso dicit: *Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.* Hæc prærogativa debet utique intelligi per ordinem ad ultimum finem; nam media non merentur præ alijs medijs commendari, nisi præ alijs conferant ad ultimum finem. Respondet P. Esparza, hoc intelligendum, & verum esse in ordine ad finem proximum, qui est: observantia instructionis paternæ: nempe qui sunt ingeniosi, facilius à parentibus instruuntur: ceterum si nanciscerentur instructores in malo, æque facile corrumpentur, & ideo spectatis intrinsicis, non sunt ingeniosi melius dispositi ad ultimum finem quàm stupidi. Huic tamen responsioni quominus acquiescam, impedit gravium virorum auctoritas (quos nescio an P. Esparza etiam velit censeri in numero Infinitorum) qui disertè asserunt bonitatem ingenij specialiter ad virtutem potius quàm vitia addiscenda conducere. Tertullianus quidem ait: *Deus ita naturam disposuit, ut ea gratia aptissimum fundamentum existeret.* Ergo secundum Tertullianum, dispositio naturæ potest esse minùs magisve aptum fundamentum Gratiæ, non utique præcisè recipiendæ (quamvis & hoc sufficeret contra doctrinam Esparza) sed præbens majorem minorève spem boni vltus. Seneca epist. 96. comparat homines habentes bonam indolem & naturam, Dijs, quod sicut Dijs sunt ex natura sua omnibus virtutibus præditi, ita qui bonam habent indolem, sunt proniores ad virtutem. *Vi Dijs immortales* (inquit) *nullam didicere virtutem cum omni editi, & pars naturæ eorum est, esse bonos, ita quidam ex hominibus egregiam sortiti indolem in ea quæ tradi solent perveniunt sine longo magisterio, & honesta* (NB. nihil simile dicit de vitijs) *complectuntur cum primum audierint.* Aristoteles 3. Eth. c. 9. dicit, quod qui habent ingenium amænum & acre, sunt bene à natura instituti, & ad bonum procli-

proclives. Galenus *Class. 1. tit. Quod animi mores corporis temperaturae sequantur*: expresse docet, quod vitiosus à non vitioso differat antecederet ad ea quae ab extrinseco adveniunt. Non enim, inquit, *ut refert Stoicorum opinio, totum extrinsecus ingruit in nostros animos vitium, sed plurimum in se ipsis homines vitiosi causae habent, quod extrinsecus advenit, longè minus est.* Demùm negari non potest, Ascetarum sensum unanimem esse contra doctrinam P. Esparza. Loco ceterorum sit P. Joannes Crombecius, qui *lib. 1. de studio Perfect. cap. 10.* cuius titulus est: *Plurimum adsumto esse acquirendae Perfectiōni, Temperamenti & Complexionis bonitatem* (qui titulus est conclusio directe opposita doctrinae P. Esparza) sic concludit. *Inter singularia Dei beneficia referri debet, si cui naturam ad virtutem idoneam, si Temperamentum conveniens, si Complexionem temperatam, si passiones moderatas in ipsius formatione tribuat.* Ergo secundum hunc Ascetam, falsum est, omnes complexiones esse aequaliter iustissime idoneas ad progressum in virtutibus. Et n. 3. sic habet. *Quapropter inter eximia ea dona, quae Deus mortalibus largitur, illud reputari haberique imprimis debet, in ortu suo nascisci Temperamentum consentiens; complexionem item temperatam, unde passionum moderatio exurgit, à Deo accepisse.* Et verò subinde Deum rerum omnium architectum singulari providentiâ concurrere ad naturae ad virtutem idoneae ac temperatae fabricam, praesertim si quando quempiam ad singularis sanctitatis fastigium aut officij praecleari dignitatem destinare voluerit, mihi omnino persuadeo. Hæc Crombecius.

Ut nunc ad responsum P. Esparza redeamus, ea, ut dixi non satisfacit. Nam licet ingeniosi facile quoque addiscant vitia; immò aliqua vitia sint, quae ut mandentur executioni, opus habent bono ingenio, uti sunt, quae tendunt ad circumveniendum proximum: ceterum mihi indubitatum est, quod illi qui habent minus ingenij, facilius inducantur ad pleraque vitia: ad hoc enim non est opus magno ingenio, ut patet in rudibus gentilibus: certè manifestum est, quod Idololatria, quae est peccatum gravissimum, sicut & infidelitas, facilius incurritur ab idiotis, quam à doctis & ingeniosis: & hoc scelus omnium maxime praeccludit viam ad salutem; quia fides est initium Iustificatiōis: quapropter mihi certissimum est, quod ingenium per se ac ceteris paribus plus spei faciat consequendae salutis, quam carentia ingenij: quidni enim facilius sperem ab ingenioso agnitionem divinarum perfectiōnum & beneficiorum ad poenitentiam alliciendum, quam à stupido?

798. Secundum fundamentum esse potest, ostendendo, discursum P. Esparza factum ex primis qualitatibus, non esse concludentem. Nam etiamsi demus verum esse, quod omne temperamentum comparatum cum alio, quantum praevallet in virtute agendi, tantum vincatur ab altero in virtute resistendi: hinc tamen non concluditur, quod hocipso vnum sit aequè aptum ad ex-

ercitium virtutum omnis generis, atque est oppositum, & aequè optabile: sicut non rectè inferretur, vnum esse aequè aptum ad conferriōnem sanitatis corporalis & vitae temporariae, quae est alterum.

799. Vltiùs falsum omnino existimo, quod (sunt verba, Auctoris in Respons. ad 4.) qui specialiter dispositi sunt ad peccata omnium gravissima, scilicet ad Odium Dei, Desperationis, & Infidelitatis, sint aequè dispositi ad opera bona heroica omniumque praestantissima: quis enim nescit, quod Odium Dei & Desperatio facilius procedant ab animo turbato, quam ab animo pacato? atqui opera heroica & praestantissima quis expectet aequè ab animo turbato, ac à pacato?

800. Adhuc mihi incredibilis est, quod sequitur, *Qui*, inquit, ex temperamento passionum sunt specialiter idonei ad retinendam incolorem perpetuam innocentiam, non propterea sunt melioris conditionis respectu vitae aeternae: quia iidem sunt specialiter tantundem expositi periculo perpetuae impietatis & desperationis, si semel incidunt in peccatum aliquod. Quis, quaeso, neget, facilius talem resistendum à peccato, ceteris paribus, quam illum qui à natura non est inclinatus ad perpetuam innocentiam? qui enim est à natura inclinatus magis ad innocentiam perpetuam, hac amissa adhuc est inclinatus ad innocentiam proximam perpetuam, hoc est, ut sit minùs sceleratus: sicut, qui à natura est inclinatus ad perpetuam continentiam (ut fuerunt aliquae sanctae Matronae) si tamen precibus parentum, vel ex alia causa contrahant nuptiarum, manent adhuc inclinati magis ad servandam castitatem matrimonialem, quam illi, qui à natura est inclinatus ad omnem lasciviam.

801. Vltiùs P. Esparza multum laborat in ostendendo, quod prorsus aequaliter sit dispositus ad consequendam vitam aeternam ille, qui à natura est inclinatus ad Militiam, ferocitatem, homicidia & rapinas, atque ille, qui à natura est inclinatus ad Mercaturam, quae est exposita periculo minorum furtorum & fraudum. Inter alia (nam nimis longum esset omnia referre) haec habet. *Homicidia & rapinae, quibus est specialiter obnoxius miles, difficilius, ideoque rarius committuntur, quam doli & furta mercatoris: quia prioribus peccatis contradicunt (id est resistunt) ijs quibus nocent, vix potest praescij nocenti, seu potius intentionis nocendi, posterioribus verò nemo usque adeo contradicere, vix potest dolose ac latenter nocentibus.* Sunt item facilius poenitentiae per se, & emendationis homicidia & rapinae militares, quam doli & furta fraudulenta. Quia nihil interest homicide continuata complacencia in homicidio; atque rapinas facit miles ad usum praesentaneum; unde neutro ex facinore inficit sibi compedes, usque adeo impedituros poenitentiam, & reditum ad bonam frugem. at Mercator adhuc quasi viro divitijs inique comparatis, & difficillimè adductus, ut illis renuntiet, verèque poeniteat &c.

Ex hoc

Ex hoc discursu (de cuius veritate vniversali non sum sollicitus) contra hunc auctorem arguuntur hoc modo. Hinc sequitur, quod qui est inclinatus ad Mercaturam, sit in maiore periculo damnationis, quam qui est inclinatus ad militiam: consequens est contra id quod auctor hic nititur probare: ergo doctrina huius auctoris non videtur sibi coherere. Sequelam probabo. Qui est inclinatus ad peccata quæ facilius & frequentius fiunt, & sunt difficilius penitentia, est in maiore periculo damnationis, quam ille, qui est inclinatus ad peccata graviora quidem, sed rariora & facilius penitentia. Sed mercator est inclinatus ad peccata quæ facilius & frequentius fiunt, & sunt difficilius penitentia, quam miles. Ergo &c. Minor est contenta in discursu. Major est ex terminis nota, & colligitur per argumentum à contrario ex ijs, quæ ex hoc auctore superius Num. 2. retulimus, vbi supponit pro fundamento, hæc duo esse paria: *facilitas patrandi gravissima peccata, & difficillime penitentia, sed rarer occurrentia, & facilitas committendi peccata non vsque adeo gravia aut facilius penitentia, sed occurrentia frequentior.* Si hæc sunt paria, ergo inclinatio ad Mercaturam, & ad peccata Mercaturæ, quæ sunt frequenter occurrentia, & difficilis penitentia, nec tamen adeo gravia vt sunt homicidia & rapina, non est par inclinationi ad militiam, & ad peccata militiæ, quæ sunt graviora quidem, sed raro occurrentia, & facilius penitentia.

802. Superest, vt ad argumentum Adversarij respondeamus. Argumentum autem ex dictis ita formari brevissime potest. Sicut in primis qualitatibus se habet virtus agendi ad virtutem resistendi quoad excessum & defectum, ita se habet virtus agendi bonum ad virtutem declinandi à malo, seu resistendi tentationibus: sed virtus agendi vnus qualitatis quantum excedit virtutem agendi alterius qualitatis, tantum eidem cedit in virtute resistendi suo contrario, vt patet in aqua & igne &c. ergo quantum excedit vnus hominis virtus seu inclinatio complexionis ad agendum bonum virtutem alterius; tantum illi cedit in virtute resistendi tentationibus, seu declinandi à malo. atqui virtus agendi bonum & virtus declinandi à malo, pari passu sunt necessitate ad vitæ æternæ consecutionem: ergo non potest vnus hominis inclinatio esse magis idonea ad consequendam vitam æternam præ alia.

Respondeo, negando maiorem & paritatem ibi positam. Disparitas desumitur ex ijs, quæ docentur in Physicis de Virtute resistendi elementorum, prout est contradistincta à virtute agendi eorundem, & post alios videri possunt apud P. Sylvestrum Maurum. Virtus enim maior resistendi v. g. aquæ quam ignis, aliud non est, quam exigentia, ne in præsentia ignis tam celeriter destruitur frigus, quam celeriter destruitur calor ignis in præsentia sui contrarij. At verò virtus resistendi tentationibus nulla ratione potest distinguui à virtute agendi: nec enim est mera exi-

gentia ne tentationes vincant, neque etiam est pura omisio, sed est formalissime virtus agendi & eliciendi actus contrarios illis actibus, ad quos impellit tentatio; & quia sunt actus victoriosi, ideo arguunt maiorem virtutem agendi. Vnde impossibile est, vt quis alterum excedat in virtute agendi bonum necessarium ad salutem, quin eundem excedat in virtute resistendi tentationibus: neque enim aliud bonum est necessarium ad salutem, quam observatio omnium mandatorum, quæ formalissime obinetur per virtutem resistendi tentationibus. Vnde resistere tentationibus, & facere bonum necessarium ad salutem, non sunt, realiter loquendo, duo capita sed vnicum, expressum à Christo Domino dicente: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata.* Matth. 19. & solum possunt esse duo capita, si per *facere bonum*, intelligantur opera supererogatoria, juxta id quod Christus addidit: *Si vis perfectus esse &c.* Virtus autem maior ad opera supererogatoria, non trahit secum virtutem minorem ad facienda opera obligatoria, sed qui vincit in priore, vincit à fortiori in posteriore, vt certum est. Et hæc mihi in hac questione sufficiunt, vt non erubescam esse ex numero *Infinitorum*.

CONTROVERSIA VII.

Vtrum Gratia Christi sit Necessaria ad vincendas graves tentationes.

803. Notandum Primum. Non esse questionem præsentem de Tentatione contra legem obligantem ad aliquem actum supernaturalem ponendum, v. g. ad suscipiendum Sacramentum penitentia, ad quod requiritur actus supernaturalis voluntatis, qui non potest haberi sine prævio auxilio supernaturali, quæ est vtique gratia per Christum.

Notandum 2. Tentationem gravem non sumere suam denominationem à gravitate legis vel materiæ circa quam versatur, sed à vehementiâ quam habet in alliciendo ad actum illicitum, nec potest per aliquam certam regulam mathematicè designari, quanam sit vehemens aut levis tentatio, sed cuiusvis prudentis arbitrio, & ex communi sensu est æstimanda, an talis sit, vt fundet probabile iudicium & periculum futuri lapsus, considerando varias etiam circumstantias, v. g. diuturnitatem: nam quæ, si brevis esset, levis censeretur, si diuturna sit, gravis æstimabitur, & quæ vni ob suam complexionem esset gravis, alteri ob diversam complexionem esset levis.

804. Notandum 3. Questionem procedere tum de omnibus tentationibus gravibus collectivè sumptis, quæ intra longum tempus occurrere possunt (prout in simili infra quaeretur, vtrum possint cum ordinarijs auxilijs vitari omnia venialia collectivè sumpta) tum de singulis seorsim consideratis.

Oo 3

805. No-

805. Notandum 4. In aliquo sensu non posse ullam tentationem vinci sine speciali Beneficio, quod saltem in extrinseca protectione & ordinatione divina consistat, quatenus potuisset Deus permittere tentationis incrementum eoque, ut inferret necessitatem moralem peccandi. Sanè quivis prudenter Deo gratias agit, quòd non obvenit gravior tentatio. Et hanc gratiam ne quidem Semipelagiani negarunt, ut ex Prospero docet Suarez c. 24. n. 17. & 19. Nunc autem questio procedit de victoria tentationis gravis quæ actu hominem invadit.

806. Notandum 5. Non esse hîc questionem de potentia physica antecedente ad vincendum tentationem. Hanc enim certum est præsupponi in omni tentatione ad peccatum, nam quidquid fit sine illa, non est peccatum, quia non est liberum. Est ergo questio de potentia antecedente morali. Et quidem superius supposuimus, in Natura lapsa non dari potentiam moralem vitandi omnia mortalia sine gratia per Christum, adeoque hominem non habere potentiam moralem vincendi omnes tentationes graves, quæ Veritas nunc stabilienda est.

807. Notandum 6. Questionem procedere de natura lapsæ, non de natura integræ. Communis enim & vera sententia est, in natura integræ non fuisse opus speciali auxilio contradistincto ab illis omnibus prerogativis, quibus status ille gaudebat, ad vitanda moraliter tam mortalia quam venialia, quia nec erat rebellio partis inferioris, nec permittebatur vehementior dæmonis insultus, ad præveniendam rationem &c. ita docuit, semperque supposuit S. Augustinus, lib. de Bono Persev. c. 7. dicens: *Qui non infertur in tentationem, nec discedit à Deo, non est hoc omnino in viribus naturæ quales nunc sunt: fuerat in homine, antequam caderet.* His positis

808. Dicendum est primò. Non posse, potentiam morali, sine gratia speciali, vinci omnes tentationes graves collectivè sumptas, quæ per longum tempus occurrere possunt. Hanc Conclusionem existimant aliqui esse de fide. Suarez vocat oppositam temerariam & errori proximam. Vasquez ait, nullum Doctorem Catholicum contrarium docuisse, & licet tribuatur Scotto, Durando, Gabrieli, & Abulensi, hos tamen ab eâ liberat Vasquez, sicut & Oviedo liberat Molinam, ostendens eum locutum fuisse de potentia physica.

Probatur primò, Auctoritate Scripturæ Pl. 17. *In te eripiar à tentatione.* & Pl. 117. *Impulsus eversus sum ut caderem, & Dominus suscepit me.* 1. Cor. 10. *Fidelis Deus qui non patitur vos tentari supra id quod potestis.*

Probatur 2. Auctoritate Pontificum & Conciliorum. Celestinus Papa in Ep. ad Episc. Gall. c. 6. & Innocentius in Epist. ad Concil. Araus. q. 93. dicunt, necesse esse, hominem gratiâ privatum diaboli laqueis irretitum occumbere, dum ad omnia vitæ perficienda mandata, solâ libertate

contendit. Concilium Arausicanum anathematizans asserentes, sine gratia posse impleri divina præcepta.

809. Probatur 3. Ratione à posteriori. Defacto Gentiles tamen adjuventur speciali gratiâ per Christum entitativè & intrinsece naturali, nihilominus ex tot millenis vix unus alter reperitur, qui longo vitæ tempore, inter frequentes peccandi occasiones positus, non peccet mortaliter: ergo rectè colligimus, quòd sine omni auxilio gratiæ nullus planè esset, qui nunquam peccaret in quacunque tentationum frequentia. Atqui quod à nullo fit, arguit impossibilitatem moralem. Ergo &c.

Hinc jam colligi potest ratio à priori. Nam homo naturaliter vehementissimè afficitur bonis delectabilibus, lege naturali prohibitis: Ex altera parte etiam naturalibus viribus cognoscens Deum, & honestatem in evitandis peccatis, per tamen objecta, vtpote à sensibus remota, non nisi valde obscurè penetratur, & debilitatur, quamdiu non accedit spes altioris premii, nec homo impellitur ad illa objecta profundius & attentius contemplanda. Insuper, ut fuit dictum est, per peccatum originale sunt debilitatæ vires naturæ in ordine ad honestè operandum, ex qua diminutione universaliter derivatur in singulos maxima quædam diminutio, & debilitatio, ob mala exempla aliorum, pejorem educationem &c.

810. Dicendum 2. Potest in particulari dari aliqua determinata tentatio tam gravis, ut solis naturæ viribus, sine auxilio indebito superari non possit. Ita communis, contra Superium, Ruardum, Tapperum, Guilielmum, & alios apud Suarez. Probatur ipsæm auctoritatem, quibus prior Conclusio, & colligitur à priori.

811. DICO 3. Nulla tentatio gravis potest sine auxilio gratiæ indebito vinci. Ita communis. Probatur 1. Auctoritate Patrum, qui contra Pelagium astruunt, Naturam lapsam adeo imbecilem, ut interdum dicant, hominem in vincendis tentationibus nihil posse; aliquando verò, parùm posse; quod communiter intelligitur de levissimis tentationibus: nam vincens gravem tentationem non est parùm. Theophrastus in 1. ad Cor. 14. *Quævis*, inquit, *tentatio nostras exsuperat, nisi Deus auxilietur nobis.*

Ratio conclusionis desumitur ex dictis. Nam cogitatio, & inclinatio voluntatis ad bonum, quæ voluntas elevatur ultra meram potentiam physicam ad bene operandum, non est homini post lapsum debita; potuisset enim Deus absque miraculo causas secundas ita disponere, ut cogitatio tam robusta non eveniret mihi, sed alia valde infirma, & præcisè sufficiens ad potentiam physicam.

812. Objic. 1. Solent homines ob aliquod bonum temporale, honoris v.g. vindictæ, luxuriosæ, voluptatis &c. sæpè superare graves tentationes, &

graviores quam quæ tentant contra legem naturalem: ergo sicut illas, ita & has vincere possunt sine auxilio gratiæ. *Re.* Negando consequentiam. Nam illa bona sensibilia & mundana licet minora sint, & esse minora cognoscantur quam sint bona æterna, magis tamen alliciunt naturam corruptam, quam honestas in illis repudiandis, aut premium merè naturale. Nam ut S. Augustinus lib. de patient. c. 24. loquitur; *quando voluntas sua cupiditate rapitur, quanto jucundius æstimat quod habere vel conservare appetit, tanto tolerabilius perferit quod minus sibi est ad perferendum quam aliud ad patiendum.* Quidquid enim illud est, ex creatura est, cuius nota voluptas est, quodammodo enim famulari contactu atque connexu ad excipiendum ejus fructum adjacet amanti creature amata creatura. Huc etiam facit canon. 17. Concilij Araus. 2. *Fortitudinem gentium mundana cupiditas, fortitudinem Christianorum Charitas Dei facit.*

813. *Objic. 2.* Ex ultima Conclusionem sequitur, quod homo relictus suis viribus naturalibus, & victus à tentatione gravi, non peccaret mortaliter, quod est absurdum. Sequela probatur. Nam sicut cum carentia potentie physice homo omnino non peccat, ita cum impotentia morali saltem non peccabit mortaliter. Probatur consequentia. Nam defectus plenæ advertentie facit ut homo non peccet mortaliter.

814. Circa hanc objectionem P. Suarez c. 24. n. 34. & 35. docet, ad peccandum mortaliter omnino requiri non solum potentiam physicam, sed etiam aliquo modo moralem; existimat enim, hominem quando peccat mortaliter, habere potentiam moralem non peccandi, pro singulis instantibus secundum se, & seorsum consideratis, deesse tamen potentiam moralem in ordine ad resistendum tentationi perseveranter, & per mortalem notabilem: unde infert, nullam tentationem reputandam esse gravem, quæ tantum ducet per instans, quantumvis vehemens esset. Suarez in hoc ultimo accedit P. Oviedo.

Hæc tamen doctrina mihi non probatur. Imprimis enim Suarez non procedit consequenter, ut ostendit Lugo. Nam in Natura lapsa homo non posset potentiam morali, sine auxilio gratiæ, diligere Deum super omnia dilectione naturali, & ut auctorem naturæ, ne quidem per instans, ut docet ipse Suarez, cum valde communi sententia, quæ etiam deducitur ex dictis: & tamen tunc haberet præceptum obligans sub mortali ad amandum Deum super omnia, ut etiam facit Suarez c. 31. n. 8. Ergo datur obligatio sub mortali sine potentia morali ad oppositum.

Vergeto magis universaliter. Nam Suarez universaliter docet, nullam tentationem gravem posse vinci sine gratia: atqui datur utique non tantum tentatio gravis contra præcepta negativa; sed etiam contra affirmativa, & quæ incipiunt obligare pro aliquo determinato instanti. Ulterius, etiam si daremus, quod gravitas tentationis contra præceptum negativum posset vnicè desu-

mi à diuturnitate pugnæ, v. g. contra sextum præceptum, attamen quando præceptum est affirmativum, v. g. Nunc eliciendi actum fidei vel spei, tunc diuturnitas pugnæ non facit tentationem gravem, sed potest esse gravis statim in primo instanti obligationis: ergo si tunc naturæ vires sufficiunt moraliter ad vincendam tentationem, non erit univèrsim verum, nullam gravem tentationem posse moraliter viribus naturæ vinci.

Confirmatur 1. Quando anima sententiam damnationis accipit, & primo statim instanti sentit penam sensus, eodem instanti peccat odio Dei, nec habet potentiam moralem non peccandi pro primo statim instanti: ergo ad peccandum mortaliter non requiritur aliqua mora, aut potentia moralis pro singulis instantibus seorsum consideratis.

815. Confirmatur 2. Argumento à contrario, quo utitur P. Arriaga. Potest quis ita esse obfirmatus in Bono, ut illi sit moraliter impossibile etiam pro vno instanti consentire in grave peccatum: ergo econtra potest quis ita esse obfirmatus in malo, ut ne quidem per instans possit moraliter consentire in Bonum.

Ad objectionem ergo respondetur, negando paritatem. Disparitas est, quia ad peccatum mortale requiritur plena advertentia, ad malitiam & prohibitionem objecti, alioquin non erit plene liberum & voluntarium: eatenus enim est voluntarium, quatenus est cognitum: ergo si tantum est semicognitum, erit tantum semivoluntarium. at verò impotentia moralis bene consistit cum plena advertentia ad objectum: unde qui ex gravissimo metu iusto, inferente moralem necessitatem, duceret uxorem, valeret matrimonium: ergo peccatum mortale potest consistere cum impotentia morali ad vitandum; seu cum necessitate morali peccandi. Econtra etiam semiplena advertentia ad malitiam non arguit impotentiam moralem vitandi illam malitiam, sæpe enim cum tali semiplena advertentia vincuntur tentationes, ut notavit Lugo.

816. *Objic. 3.* Quando homo ex motivo alicujus vitij vincit tentationem ad aliud vitium, v. g. ex vana gloria aut avaritia abstinere à fornicatione, tunc utique non vincit per auxilium aliquod gratiæ & illuminationis: ergo vincit viribus naturæ. *Re.* Cum Suarez concedendo totum; sed hoc non facit ad præsentem questionem, quæ procedit de tali victoria, ut non vincamur ab alia tentatione gravi. In casu objectionis autem vinceremur à tentatione gravi, etiam si esset circa materiam leviter tantum peccaminosam.

Replicabis. Ponamus ergo; me longo tempore ex affectu ad materiam venialiter tantum peccaminosam vitare omnia mortalia: ergo possem servare totam legem diu sine speciali gratia. *Re.* Negando casum. Nam hoc ipsum quod est objecta mundana v. g. honoris, avaritiæ, &c. ita proponi, ut non excitent amorem tam immoderatum, qui sit lethaliter peccaminosus, esset magnum

magnam beneficium protectionis extrinsecæ: posse autem per extrinsecum beneficium protectionis servari totam legem, vltro concedimus, & ita respondet Lugo.

817. Aliter tamen adhuc responderi potest ex doctrina tradita lib. 2. De impossibilitate actûs indifferentis. Et imprimis quidem observo, illos qui majus peccatum evitant per minus peccatum, plerumque non solum committere veniale, sed insuper etiam mortale quoad affectum, & quidem ex vi illius tentationis quam videntur vincere, adeoque illam revera non vincunt: v. g. puella vehementer ab alio sollicitata, si non recusat stuprum amore honestatis, sed ex motivo humano, v. g. ne imprægnetur, plerumque habet conjunctum affectum & consensum conditionatum: *si non imprægnarer, facerem*, qui est utique grave peccatum. Verum, quidquid sit de hoc actu, si hunc actum non habet, necessè est, ut vel habeat actum honestum, vel alium actum peccaminosum. Nam illi puella proponitur obligatio non fornicandi propter fornicationis inhonestatem: ergo hæc obligatio & inhonestas debet aliquo modo terminare actû puellæ, quo non vult fornicari, vel tanquam motivum formale fugæ, & sic erit actus honestus (& sumus extra casum) vel tanquam motivum neglectum, & sic puella peccabit, quia dicit: *Nolo fornicari, non quidem ideo quia prohibitum est: hoc enim non curo, sed ne imprægnem*: & hic actus est graviter peccaminosus, & habet saltem malitiam inobedientiæ.

CONTROVERSIA VIII.

Virum sit necessaria Gratia ad vincendam tentationem levem.

818. **N**otandum 1. Ex suprâ dictis constare, nunquam vinci tentationem levem, sine aliquo speciali favore saltem protectionis extrinsecæ, dum scilicet Deus non permittit tentari gravius circa hoc vel aliud objectum, & in hoc nobiscum sentit P. Tannerus & Bellarminus. Nunc autem non est de hoc quæstio, sed: an suppositâ jam levitate tentationis, quando scilicet animus non nisi parùm afficitur erga bonum illicitum, eò quòd non apprehendat nisi ut exiguum bonum: quaritur, an requiratur ulterior gratia ad vincendam talem tentationem levem.

Notandum 2. Ex dictis etiam sequi, quòd casu quo levis tentatio vinci non possit nisi per actum aliquem bonum & honestum, tunc saltem ad potentiam consequentem opus sit gratia, eò quòd nunquam detur actus honestus sine auxilio efficaci, adeoque beneficio speciali, & quia omnis victoria peccati conducit, saltem indirectè, tanquam removens prohibens, ad salutem æternam, & sic jam est gratia per Christum, juxta superius dicta. Hispositis

819. **DICO**, probabilius esse, non posse vinci ullam tentationem levem, quin detur aliquod auxilium indebitum, saltem in aliquo particulari, & in ordine ad elicendum actum honestum oppositum peccato.

Probatur 1. Auctoritate S. Chrysostomi hom. 24. in epist. ad Corinth. dicentis. *Sunt tentationes quas sufferre non possumus: & quænam sint illæ? Omnes, ut ita dicam (in græco legitur) ut semel dicam. & deinde hoc extendit ad tentationes humanas, quarum nomine communi intelligunt Theologi leves & quotidianas, præ illud: Tentatio vos non apprehendat nisi humana.*

820. Ratio à priori est. Quia ut levis tentatio superetur per actum honestum oppositum, debet præcedere cognitio propensio bene statem victoriæ: atqui potuissent objecta respondere sine miraculo, ut quidem objectum peccatum leviter alliceret, v. g. mendacium, sed tamen honestas veracitatis appareret in gradu superiore; ergo semper intervenit beneficium indebitum.

821. **Objic.** 1. Videtur nostra Conclusio coincidere cum propositione vigesima octava Michaëlis Baij, quæ sic habet. *Liberum arbitrium sine adjutorio Gratiæ non nisi ad peccandum valet.* 2. Reponendo propositionem simillimam Concilij Arausici 2. quæ habetur can. 11. *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum.* quæ etiam habetur apud S. Augustinum, in Epist. ad Hilar. 2. Illam propositionem esse probatam in sensu auctoris, scilicet, quòd homo sine gratia ne quidem habeat potentiam antecedentem physicam ad resistendum peccato. Docet enim Bajus teste Suarez lib. 1. c. 24. n. 21. & 22. quòd quando homo peccat, sit ad peccandum necessitatus, & tamen peccatum ei imputetur eò peccatum originale, ita habet propos. 67. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quòd necessarius est.*

822. **Objicitur** 2. Bulla Pij V. & Gregorij XIII. contra eundem Bajum, in qua prohibetur trigesima propositio, quæ talis erat. *Nisi solum fures hi sunt & latrones (Pelagianos intelligit) qui Christum viam & ostium veritatis & viam salutis, sed quicumque aliunde quàm per Christum in viam Justitiæ, hoc est ad aliquam justitiam confecti possunt, aut N.B. tentationi vlli sine gratia ipsius adjutorio resistere hominem posse, si in eam qui non recidat aut superetur.* 3. Cum P. Vasquez d. 2. c. 8. n. 178. & seq. hanc propositionem non solum prohibitam propter doctrinam quam continet, sed propter acerbam censuram oppositæ sententiæ, quam docuerant gravissimi doctores, & idem censura Pelagianismi prohibita est, propter scandalum quòd apud multos genuerat. Hanc interpretationem ait Vasquez se contulisse cum Card. Tolæto, cum adhuc sacri Palatii Conciliator & Theologus esset Anno 1586. qui probat Bulla & damnatione recipienda Lovanium missus est, eamque probavit & germanam esse dixit, propriamque manu subscripsit. Idem dicendum est de illa.

CONTROVERSIA IX.

Vtrum cum Auxilijs Ordinarijs possint per longum tempus vitari Omnia Venialia.

826. **E**X definitione Concilij Tridentini, de fide tenendum est, non solum esse viribus naturalibus, & secluso omni auxilio indebito, impossibile moraliter vitare omnia venialia per totam vitam; (vt volebat Pelagius) sed hoc ipsum etiam impossibile esse cum Communibus & Ordinarijs Auxilijs Gratia, in Statu Viae; quod intelligendum est de adultis. Ita Trid. sess. 6. can. 23. *Si quis, inquit, hominem semel iustificatum, dixerit posse in tota vita peccata etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.*

Probatur hæc veritas ex S. Scriptura Jacobi 3. *In multis offendimus omnes. Eccles. 7. Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum & non peccet. Pl. 142. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. 1. Jo. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus &c.*

827. In reddenda ratione Conclusionis hæctenus quidem auctores convenerunt, hanc moralem necessitatem aliquando peccandi venialiter intra longum tempus, ita intelligendam esse, vt tandem verificetur in aliquo peccato determinato, de quo determinatè sit verum dicere, quod non potuerit moraliter loquendo vitari, si ve hæc necessitas proveniat ex defatigatione in vincendis prioribus occasionibus, vt putat Lugo, si ve ex eo, quod conditio hominis, præsertim in natura corrupta, sit ita constituta, vt considerata cum omnibus alijs causis secundis & occurrentijs, quæ possunt allicere innumeris modis ad lapsum venialem, saltem per subreptionem & inadvertentiam, sit physice necessarium, vt intra longum tempus occurrat circumstantia aliqua determinata, in qua est moraliter impossibile non labi venialiter, vt mihi quidem videtur, & experientia suadet.

P. Martinus Esparza aliam viam ingreditur, & existimat, hanc moralem necessitatem reperiri etiam in collectione omnium illorum venialium, seu omnium occasionum peccandi venialiter, quarum singula essent moraliter superabiles, etiam post alias jam superatas: vnde vltèrius existimat, rationem huius morales necessitatis desumendam esse ex ratione generali, ex qua provenit moralis necessitas alicujus difformitatis in magna multitudine effectuum, habentium causam liberam & contingentem: v. g. est moraliter necessarium, vt qui millies projicit Talos, non semper eundem numerum projiciat, sed aliquando diversum; & huius exempla plura afferri possent. Porro hæc moralis necessitas provenit ex eo, quod summa vniformitas non habeat nisi vnam causam adequatam, hoc est, non potest fieri,

P p

fieri,

de damnatione 29. propol. *Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valeat ad vllum peccatum vitandum.*

823. Obijciunt 3. S. Chrysostomus supra relatus, vbi dicit, tentationes non posse facile superari sine gratia: ergo agnoscit, posse saltem difficilius superari. R. Hunc locum æquè ad verarij explicandum esse. 1. Quia ipsi volunt, tentationem levem posse sine gratia facile superari: si enim non nisi difficulter, jam non esset tentatio levis, sed gravis. 2. Quia S. P. loquitur pariter de levi ac de gravi tentatione, vt ostendit Vasquez, ergo etiam gravis posset difficulter superari, quod nec adversarij admittunt. Voluit ergo solum significare, non deesse libertatem & potentiam physicam.

824. Obijciunt 4. S. Hieronymus lib. 3. con. Pelagium. *Hoc, inquit, & nos dicimus, posse hominem non peccare si velit, pro tempore, pro loco, pro inextinguibili corpore, quamdiu intentus est animus &c.* & infra. *Humana conditio si paululum se remisit, discit fragilitatem suam, & multa se non posse cognoscit: ergo sentit, liberum arbitrium saltem aliquid posse, saltem exiguum, si illud sit accommodatum fragilitati humanæ.* Addit etiam, non rectè inferre Pelagianos, nos posse semper servare legem, & vincere omnes tentationes, ex eo quod possumus levem tentationem vincere. R. S. Hieronymum, vt ex toto contextu capituli primi & quarti patet, non negare, requiri semper auxilium gratia indebitum, sed solum velle, quod per auxilia ordinaria possumus quidem aliquandiu vitare omnia peccata, non tamen semper & perpetuè; vnde exempli causâ affert dictum S. Pauli: *Percutiat te Deus paries dealbate, & existimat, cum non nihil à Christiana patientia recessisse, deinde ait, perpetuitatem impeccantiæ soli Deo reservari, & ei qui Verbum Caro factus est, carnis detrimenta & peccata non pertulit.*

825. Obijciunt 5. S. Augustinus lib. 1. ad Simplic. q. 2. sub finem. dicens, ante electionem ad gratiam, nihil in nobis præcedere, nisi aut majus ingenium, aut humanas disciplinas, aut minora peccata. R. S. Augustinum loqui de electione ad gratiam supernaturalem, vt supra explicatum est.

Obijciunt 6. Idem Augustinus lib. de Perfect. Just. c. 2. ratiocin. 3. dicens, in natura vitata parum esse ad non peccandum voluntatis arbitrium: ergo putat, saltem aliquam tentationem vinci posse. R. Ex hoc loco potiùs colligi contrarium: sensus enim est clarus, parum esse, hoc est, non sufficere arbitrium solum ad non peccandum, sine gratia: sicut, si diceret: parum est ad merendum præmium, scire voluntatem Domini; vel: ad doctrinam Theologicam comparandam parum est intelligere latinam linguam, & nosse scribere, nisi accedat ingenium, studium, & instructio. Deinde dici potest, per *id Parum* significare voluisse, adesse solam potentiam physicam.

fieri, vt Tali millies cadant eodem modo, nisi mille vicibus taliter imprimatur impulsus: vel breuius: hæc vniformitas est vnica; e contra diffinitas opposita huic vniformitati est incomparabiliter multiplex possibilis, vt patet; vnde etiam potest procedere à diuersis causis adæquatis, vt fusè declarat auctor.

Itaque hæc moralis necessitas aliud non est, quam summa improbabilitas oppositi: nemo enim potest prudenter opinari tanquam probabile futurum, vt projiciens Talos millicies, semper projiciat numerum binarium, quamvis singulis vicibus posset moraliter contingere, vt ita projiceret. Hanc deinde doctrinam applicat ad necessitatem moralem peccandi venialiter.

829. Assentior eequidem, hanc moralem necessitatem peccandi aliquando venialiter, intra longum tempus, & occurrentibus plurimis occasionibus, à nemine qui terminos penetret negari posse; est enim prorsus impossibile, quòd Petrus cum ordinarijs auxilijs sit vitaturus omnia venialia continuatâ serie, quæ successivè intra longum tempus committere potest, etiam cum semiplena advertentia, sufficiente tamen moraliter ad vitandum veniale scorsim sumptum. ad hanc enim improbabilitatem asserendam sufficit experientia, quâ deprehendimus innumeros homines, propriâ confessione, sic labi, & nullum scimus qui nunquam lapsus sit.

Cæterum, re sapius consideratâ nunquam inducere animum potui, vt crederem, ad hanc impotentiam moralem, hoc est, ad hanc improbabilitatem respexisse Patres Concilij Tridentini. Non enim credo, voluisse Patres definire hanc veritatem philosophicam: *Improbabile est, vllum hominem cum ordinarijs auxilijs vitaturum omnia venialia per longum tempus, quamvis singula posset moraliter vitare.* Nam hujus rei definitio nihil feriret ad confirmandam Naturæ corruptæ imbecillitatem, & infirmitatem majorem, quam quæ esset in statu puræ & innocentis Naturæ. Fatetur enim P. Esparza, quòd argumentum suum procedat eodem modo de statu puræ & innocentis Naturæ.

830. Confirmo & explico rem totam hoc discursu. Concilium definit, non posse hominem vitare omnia Venialia, collectivè sumpta, cum ordinarijs auxilijs, adeoque à fortiori definit, quòd nullus omnino vitabit. Nam impotentia moralis antecedens, ita ab omnibus explicatur, quòd scilicet physicè posset fieri oppositum, sed nunquam fieri: ergo hæc est propositio contradictoria definitioni Concilij: *Aliquis homo, cum ordinarijs auxilijs, vitat omnia venialia.* Ergo non potest in vlla hypothese stare veritas posterioris propositionis cum definitione Concilij. Subsumo. Atqui, si Concilium solummodo definivisset impotentiam moralem, quæ non sit aliud, quam summa improbabilitas seu inaffirmabilitas, quòd aliquis homo sit omnia vitaturus, tunc posterior propositio non esset contradictoria De-

finitioni Concilij, & posset in bona hypothese stare ejus veritas cum veritate definitionis. Ergo Concilium definivit majorem impotentiam moralem, quam illam, quæ assignatur à P. Esparza: atqui non potest assignari major impotentia moralis, quam dicendo, quòd in natura corrupta unicuique homini intra longum tempus occurrat aliquando occasio peccandi venialiter, quam ex morali necessitate, non potest, etiam determinatè sumptam, in his circumstantijs superare. Ergo ultra illam est admittenda etiam hæc major impotentia moralis. Subsumptum est probandum pro cuius evidentia

Observandum est, quòd quando dicitur: esse moraliter impossibile, hoc est, summè improbabile, magnam aliquam seriem effectuum contingentium poni tali ordine, v. g. Talos millicies projectos, semper ferre numerum binarium, aut senarium &c. quòd, inquam, hoc ita verum sit, vt tamen simul etiam verum sit, esse metaphysicè necessarium, vt defacto projiciatur aliqua certa series numerorum, quam antecedenter ad summationem erat æquè moraliter impossibile, hoc est, summè improbabile projici, atque erat de Binario. Ostendo. Nam quoscunque numeros millenos successivè projicias, antequam periceres, si ille ordo fuisset in charta notatus, & sponso faciendâ, an esses eo ordine projectum, æquè fuisset impossibile, egressuram talem roriam, ac omnes jactus fore aequales. Pari modo, si per mille occasiones peccandi venialiter, cæteris omnibus occasionibus non pecces, non est vlllo modo probabile, quòd potius sis peccaturus primâ & ultimâ vice, quam duabus primis vicibus, & idem est de quibuscunque vicibus assignabilibus: vnde consequens est, quòd quomodocunque deinde eveniet, semper evenitura sit aliqua series actuum, quæ in sensu P. Esparza antecedenter fuit moraliter impossibilis, hoc est, summè improbabilis. Ergo à primo ad vltimum, possunt de vna eademque serie verificari hæc duo: esse moraliter impossibile, hoc est, antecedenter summè improbabile, & inaffirmabile, & tamen, eam defacto poni. Ergo, etiam ponamus aliquem hominem cum ordinarijs auxilijs vitare omnia venialia, non est hæc hypothetice contradictoria definitioni Concilij, si (vt P. Esparza putat) ad eam verificandam plus non requiritur, quam summa improbabilitas. Et sic subsumptum est probatum. Consequentia sunt omnes legitimæ. Antecedens non minus clarè probatur ex fundamento adversarij. Ideo est summè improbabile, me vitaturum omnia venialia, quia hæc conformitas in operando habet vnicam causam adæquatam: seu clariùs: quia non potest poni nisi vnico modo; e contra verò quæcunque diffinitas ponatur, illa opponitur conformitati, & potest diffinitas tot modis fieri, quot modis possunt variari combinationes et dissensibus vel consensibus &c. atqui hoc totum procedit

procedit de quacunque serie determinata excogitabili; illa enim etiam tantum potest poni vno modo; e contra diversitas ab illa serie, potest tot modis poni, quot sunt excogitabiles combinationes, habentes aliam numerorum variationem: ergo est utrobique par improbabilitas.

831. Confirmatur 2. Concilium docet, quod ex speciali privilegio possit homo vitare omnia venialia. Hoc privilegium possit dupliciter concedi. Primo, conferendo auxilia moraliter prædeterminantia seu necessitantia, salvâ potestate physicâ ad oppositum. Secundo modo, si Deus non quidem moraliter necessitaret, attamen pro singulis occasionibus provideret auxilia efficaciacia. Hoc secundo modo nihil penitus augeretur vires ad operandum, nec operationes villo modo facilitarentur magis, quam defacto facilitantur in sententia contraria, volente, quod singula possent moraliter vitari. Caterum nec ex Scriptura, nec ex alio capite poterat Concilium colligere, quod defacto nullus homo sit cooperator omnibus auxilijs præbentibus moralem potestatem, sed opus esse speciali privilegio, si vires non augerentur ad facilius operandum. E contra facili intelligitur hoc privilegium augere vires, si dicamus, quod per speciale privilegium Deus conferret semper auxilia, dantia moralem potentiam, quæ alioquin in natura corrupta deberent aliquando abesse. Ergo impotentia moralis in nostro sensu accepta, est maximè ad mentem Concilij, non item in acceptione adversarij.

832. Confirmatur 3. Si Concilium ex S. Scriptura non collegisset & asseruisset aliam impotentiam moralem, quàm summam improbabilitatem de omnibus peccatis venialibus vitandis, tunc posset quis sine piaculo pronuntiare, esse homini moraliter impossibile, cum ordinarijs auxilijs vitare omnia mortalia per longum tempus. Consequens est falsum, & ab omnibus negatur, ergo &c. Probo sequelam: quia antecederet ad omnes eventus, quibus vnusquisque homo obnoxius esse potest, est maximè probabile, de quovis singulari homine, quod intra longum tempus, vel saltem per totam vitam aliquando peccabit mortaliter, & contrarium est summè improbabile. Ratio est, quia summa raritas est eorum, qui creduntur vixisse sine omni culpa mortali; e contra eorum qui aliquando peccant mortaliter, est infinitus numerus: ergo antecederet ad omnem casum eventualem, v.g. an sit educandus inter Catholicos, vel hæreticos, vel Gentiles, an in aula vel militia, vel religione &c. antecederet inquam ad huiusmodi eventus, nemo prudens posset sperare, loquendo de aliquo determinato homine, quod esset victurus sine mortali per septuaginta annos. Sic nemini nostrum est nunc probabile, quod hodie sit ad eam infaniam perventurus, ut sit occisurus seipsum, abnegaturus Christum &c. quamvis in rerum natura fuerint plures qui hæc patravérunt.

833. Confirmatur denique 4. In sententia adversarij posset rectè & sine absurdo dici, hominem habere simul & semel potentiam moralem, & impotentiam moralem, vitandi omnia venialia: potentiam moralem quidem antecedentem, impotentiam verò moralem consequentem: hoc autem est absurdum; sic enim denique liceret dicere; quod homo haberet potentiam moralem vitandi cum ordinarijs auxilijs omnia venialia, intelligendo de potentia morali antecedente, de qua regulariter accipitur vocabulum *Potentia moralis*, absque eo quod censeretur contradicere Tridentino, quia juxta adversarium Concilium tantum loquitur de Impotentia consequente. Sequela probatur. Nam post evitata v.g. viginti novem venialia, adhuc habetur antecedens potentia moralis ad vitandum Trigesimum, ut fateatur adversarius, & tamè non habetur potentia moralis ad Trigesimum vitandum ex hypothesi, quod viginti novem vitaverit, propter summam improbabilitatem, quod homo sit vitaturus Triginta venialia continuatâ serie. Vnde docet adversarius, quod tunc intellectus determinaretur ad judicandum, quod ex hypothesi quod sint vitata viginti novem, non sit vitandum Trigesimum. Legatur Esparza q. 14. ad 2. Ergo omnibus consideratis, consultius est persistere in communi explanatione Impotentia moralis. Contra quam

834. Objici solet. Actuum frequentia generat habitum: ergo facilitatem: ergo ex frequentia victoriæ, potiùs facilius, quàm difficilius vitaretur deinde peccatum. R. 1. cum Card. Pallavicino, Actum facilitare quidem ad actum similem, non autem ad dissimilem, hoc est, qui deberet vincere graviores molestias; v.g. qui constans fuit in equuleo per aliquod tempus, non habet imposterum majorem facilitatem ex habitu ad perseverandum, quia perseverantia est molestior quàm præterita perperessio. Et hinc potest reddi ratio, cur in statu Naturæ integræ, nulla fuisset necessitas moralis committendi aliquod peccatum: cum enim pars inferior esset omnino subordinata superiori, nullam molestiam aut defatigationem illa observantia præceptorum attulisset.

Respondeo 2. Moralem necessitatem labendi non vnicè induci ex multitudine victoriarum præcedentium, sed sæpè evenire independentè à prævijs victorijs, præsertim in peccatis quæ fiunt per subreptionem, & ut supra notavimus, non potest homo diu vivere, quin huiusmodi occasio occurrat, inferens moralem necessitatem antecedentem, nisi speciali providentiâ gubernetur.

CONTROVERSIA X.

Qualiter sit impossibile, Hominem resistere toti collectioni omnium auxiliorum possibilium.

835. **E**st quaestio non ita pridem excitata, an sit impossibile metaphysicè, ut detur aliquis homo, respectu cuius Deus defacto nullum videat auxilium efficax, id est, (ut quaestionem in nostris principiis disputemus) qui in statu conditionato, ita reddat omnia auxilia inefficacia, omnibus resistendo, ut ex omnibus possibilibus auxilijs, nullum videatur à Deo, de quo sit verum dicere: si Petrus haberet hoc auxilium, illi consentiret. In qua quaestione quidam innominati RR. solam moralem impossibilitatem agnoscetes, negant Metaphysicam impossibilitatem.

836. Dicendum est, esse repugnantiam metaphysicam; quamvis ea non possit evidenter ostendi. Conclusionem supponunt potius, quàm disputant Suarez, lib. 3. opusc. c. 14. Ruiz de Provid. d. 8. Conink de Actib. supern. d. 2. dub. 7. Esparza, & alij.

Probatur 1. Ex S. Script. Proverb. 21. *Cor regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud*: Ad Rom. 9. *An non habet potestatem signus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud autem in contumeliam*. Verum, quia hi textus recipiunt interpretationem, ideo melius

Probatur 2. Auctoritate S. Augustini q. 2. ad simplic. circa medium: *Cum alius sic, alius vero sic moveatur ad fidem, eademque res saepe alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat, aliumque moveat, alium non moveat, quis dicat NB. defuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret &c.* In quibus verbis (ut hoc obiter dicam) advertit Suarez, apparere, quòd S. Augustinus non in praedeterminatione physica constituerit efficaciam Gratiae: Si enim in hac constitueret, cum quacunque vocatione quodlibet induratum cor posset efficaciter movere, quòd vellet: ad quid ergo opus recurrere ad diversitatem vocationis? Sed hoc incidenter. Nunc ad praesens propositum sic argumentor. S. Augustinus pro veritate innegabili habet, potuisse Deum etiam Esau convertere: atqui non esset veritas innegabilis, si potuisset Esau totam collectionem auxiliorum possibilium reddere inefficacem: ergo S. Augustinus sentit hoc esse non posse. Minor probatur. Nam adversarij defendunt, esse possibilem hominem (vocemus eum Esau) de quo sit verum dicere: *Nullum est possibile auxilium, cum quo hic homo converteretur*.

Accedunt alia ejusdem S. P. testimonia lib. de Corrupt. & Grat. c. 14. *Sine dubio, inquit, habens humanorum cordium, quòd placeret, inclinandum omnipotentissimam potestatem*. Ecce! ex infinita potestate deducit, quòd Deus possit quemcunque convertere; atqui est impossibile simpli-

citer, Deum non habere omnipotentiam: ergo secundum S. Augustinum est simpliciter impossibile, aliquem toti collectioni auxiliorum resistere.

Colligitur etiam hac Conclusio satis efficaciter ex illo S. Pauli testimonio, quo induratum supponit, nullum hominem seipsum discernere reprobis, sed discerni à Deo, quatenus, ut supra explicavimus, Deus cuiusvis posset dare auxilium efficax; adeoque est merum beneficium, & quidem speciale, quòd det auxilium efficax, & sic discernat à reprobis. unde sic argumentor. Si homo posset metaphysicè, hoc est, sine ulla applicantia, reddere omnia possibilis auxilia inefficacia, posset etiam eadem possibilitate reddere omnia efficacia: sed talis homo, supposita productione, seipsum discerneret à reprobis, nec enim reprobari posset, quia non posset habere auxilium inefficax, & tamen Deus deberet dare quod auxilium: ergo tam unum quàm alterum est impossibile: quia est impossibile, ut aliquis seipsum discernat, prout supponit Sanctus Paulus.

837. Principua ratio Conclusionis demonstratur ex limitatione Potentiae resistivae quae habet voluntas creata, quae utique est finita & limitata: e contra verò potentia Dei dandi auxilia & vocationes in infinitum diversas & diversis modo allicientes, est infinita: ergo si alterum harum potentialium est ab altera vincenda, utque debet vinci potius potentia limitata, quàm illimitata: atqui necessarium est, ut in casu de quo disputamus, alterutra vincatur: si enim vera est nostra Conclusio, vincit omnipotentia Dei, si verò est falsa Conclusio, vincit voluntas creata, resistendo omnibus vocationibus possibilibus: sicut diceret vincere, si possem cuiusvis volenti me trahere ad se, ita resistere, ut penam immobilis: ergo dicendum est, quòd vincat Omnipotentia.

838. Quidam ingeniosus Hispanus, voluit Conclusionem evincere hoc argumento calculatorio. Est saltem moraliter impossibile, hoc est, valde difficile, ita ut vel nunquam, vel raro contingat, aliquam collectionem maximam finium illustrium auxiliorum totam frustrari, prout omnes concedunt. ergo est simpliciter & Metaphysicè impossibile collectionem infinitam, immò & finitam duplo majorem, frustrari. Probatur Consequentia: quia ab impotentia secundum quid, hoc est, morali, ad impotentiam simpliciter, non est tanta distantia, quanta est ab equilibrio voluntatis, & indifferentia omnimoda ad impotentiam moralem: nam alioquin, qui esset in impotentia secundum quid, superare posset difficultatem duplo majorem, quàm est illa, quam patitur: ergo (contra hypotheseum) non haberet difficultatem nec impotentiam ullam: nam qui cum hoste pugnat, quo duplo fortius vincere potest, nec difficulter illum vincet, nec dicetur esse moraliter impotens ad illum vincendum.

dum. Ex hoc argumento intulit hic Recentior, esse metaphysice impossibile non dari factores, fibros, &c. quia est moraliter necessarium illos dari in Hispania. atqui totus mundus est utique duplo major, & magis indigus factoribus. Verum hoc eodem argumento tam multa possent probari esse chymica, quæ certum est non esse, ut taceat in eo rejiciendo verba perdere. Contra Conclusionem

839. Obicitur. Potest voluntas simpliciter singulis auxilijs resistere, nullo excepto. Atqui singulis resistere, nullo excepto, est omnibus resistere; & singula frustrare, nullo excepto, est omnia, & totam collectionem frustrare: ergo potest voluntas simpliciter, & omnibus auxilijs resistere, & totam collectionem frustrare.

Retorquetur argumentum in Impotentia morali, quam omnes agnoscunt. Singulis auxilijs seorsum sumptis possum resistere moraliter; sed resistere moraliter singulis, est resistere moraliter toti collectioni: ergo possum moraliter resistere toti collectioni, quod adversarij negant. Parimodo non valet consequentia: Potest Deus singulos homines omnium possibilium producere: ergo totam collectionem omnium possibilium. Sed de Regula cognoscendi, quando non valet consequentia à sensu distributivo ad collectivum, dixi libro primo, probans existentiam Dei.

Rationem autem specialem, quare in præfenti materia non valet consequentia, deduco

ex quodam principio alibi explicato, nempe quod omnis actus liber voluntatis creata, in suo tendendi modo, & amplectendi objectum cum certa appropriatione, firmitate aut debilitate, quæ cuius actui ex essentia sua inest, habeat prædicatum essentiale, in quo intuitivè aut comprehensivè cognito, cognosci possit per evidentiam metaphysicam, quod si homo in eodem instanti habuisset debilius auxilium, in aliquo certo gradu debilitatis, non fuisset consenturus, aut contra, si habuisset fortius in certo gradu, fuisset consenturus. Quapropter sicut cujusvis individui existentia essentialiter est connexa cum negatione infinitorum individuorum non existentium, & ideo non valet consequentia à singulis ad totam Collectionem, ut dictum est, ita videtur quilibet actus liber habere essentiale prædicatum, quo transcendentaliter connectatur cum dissensu vel consensu, sub alijs conditionibus & auxilijs futuro; & per consequens, non valet consequentia à singulis ad totam collectionem.

Ad argumentum in forma facilis est responsio, cum sit vitiosum. Concessa majore, & minore, negatur consequentia. Major enim procedit de potentia; Minor de actu: & consequentia iterum de potentia. Debet ergo minor ita formari. Posse singulis resistere, est posse toti collectioni resistere. &

sic negatur minor juxta dicta.

CAPUT III. DE MERITO. CONTROVERSIA I.

Quomodo intelligenda sit Meriti Divisio, in meritum de Congruo, & Meritum de Condigno.

840. **M**eritum, prout consideratur in præfenti, estque effectus præcipuus Gratiæ elevantis, non malè definitur ab Oviedo: Obsequium doni supernaturalis. Hæc definitio abstracta à merito de condigno, & à merito de congruo. Meritum enim de condigno non solum est potens movere ad retributionem, sed etiam exigit hujusmodi retributionem, non item meritum de congruo. Nam homo peccator per contritionem meretur de congruo primam gratiam, & tamen non exigit illam; item, homo justus meretur de congruo Gratiæ & perseverantiam finalem, &

tamen non exigit illam, sicut exigit augmentum gratiæ sanctificantis, ut ex dicendis constabit.

841. Dividitur ergo in Meritum de Condigno, & Meritum de Congruo. Discrimen exponit S. Thomas in 2. dist. 27. q. 1. a. 3. Dicitur aliquis, inquit mereri ex condigno, quando invenitur æqualitas inter præmium & meritum secundum rectam æstimationem. Ex congruo autem tantum, quando talis æqualitas non invenitur, sed solum secundum liberalitatem donantis munus tribuitur, quod dantem decet. Eundem sensum facit, quod alij Theologi alijs verbis dicunt, meritum de Condigno esse meritum simpliciter, meritum de Congruo tantum secundum quid: Item, quod meritum de Condigno sit

gno sit meritum ex Justitia, seu habeat vim exactivam remunerationis, non item meritum de congruo, quod respicit Liberalitatem.

842. Magis adhuc explicatur à Card. de Lugo. Ad meritum de Congruo requiritur, ut opus tale sit, quod quidem æquale non sit præmio tali, possit tamen prudenter movere retributorem ad præmium tantæ præstantiæ largiendum. v. g. si privatus miles egregium facinus Imperatore dignum præstitisset, posset quidem Rex prudenter moveri ad dandum illi præmium etiam Imperatori conveniens, posset tamen etiam dare inferius præmium illo quod Imperatorem decet, absque eo quod miles conqueri posset. Quodsi verò Rex vellet stabularium ob curam equi benè præstitam, adoptare in filium, imprudenter agere censeretur, & ideo illa equi cura ne quidem de congruo meretur adoptionem.

Econtra, quando Militum Imperator seu Dux, egregiam de hoste victoriam refert, dignus est, quem Rex triumphalibus honoribus exornet, & majorem etiam auctoritatem in rebus bellicis concedat &c. ita ut nisi Rex aliquid hujusmodi aut æquivalens præstet, non censeatur Dux condignè præmiatus fuisse, cum præmium non esset æquale operi præstito à tali Persona.

843. Observandum autem est, quòd hic non accipiatur æqualitas operis ad præmium, prout accipi solet æqualitas in contractibus, quo sensu rectè negavit S. Paulus, condignas esse passiones hujus temporis ad futuram gloriam. Mereri enim, inquit acutè Card. de Lugo *disp. 24. de Pœnit. n. 10.* non est emere pro æquali pretio æqualitatem rei, sed est seminare apud æquitatem & gratitudinem Principis. quare æqualitas Meriti non est sicut æqualitas pretij, sed sicut seminis in corde Principis fecundissimi.

Colligitur insuper ex dictis, Condignitatem non residere adæquatè in intrinseca præstantia operis secundum se spectati, sed prout dignificatur à persona operante, ut deinceps dicetur.

CONTROVERSIA II.

Utrum Homo Viator possit aliquid apud Deum Mereri.

844. Doctrina Catholica est, hominem posse verè & simpliciter mereri apud Deum in ordine ad salutem æternam, cooperando Gratia quam accipit à Deo. Eccles. 16. *Misericordia facit unicuique locum secundum meritum operum suorum.* Sapient. 5. *Iusti in perpetuum vivunt, & apud Dominum est merces eorum.* Matth. 5. *Merces vestra copiosa est apud Deum.* & alibi passim.

Congruentia duplex est. Prima desumitur ex eo, quòd opera bona fiant cum respectu ad beneplacitum Dei: ergo sicut quando quis facit aliquid in alterius hominis utilitatem, meretur retributionem, ita quando quis facit aliquid in ho-

norem Dei, meretur retributionem. Secunda. Quia in omni Republica bene ordinata, capite non solum proponi pœnas ad absterrendum ab operibus malis, sed etiam præmia, ut alliciantur subditi ad opera Bona.

Testimonia Scripturæ, quibus videntur heretici, non faciunt ad rem, quia vel loquuntur de operibus Legis Veteris, quali adhuc essent necessaria ad Justitiam, quod negat Scriptura, vel de operibus purè naturalibus, vel de operibus factis in statu peccati: de quibus videndi Commentaristæ.

Inter DD. Catholicos est Controversia, utrum Merita hominis iusti habeant ex Natura sua Condignitatem ad præmium vitæ æternæ, vel solum ex promissione Dei. Negant condignitatem illam Durandus & VValdensis, quibus accedunt videtur P. Coniunk.

845. Dicendum tamen & affirmandum est, cum communi sententia, quæ probatur ex primis ex Scriptura Sap. 3. *Deus tentavit eos, & invenit illos dignos sè.* Ad Coloss. 1. *Non cessamus pro vobis orantes, ve ambuletis dignè Deo per omnia placentes.* & paulò post. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum.* 2. ad Thessalon. 1. *Ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.* Quæ omnia debent in sensu proprio accipi, cum nihil obstat, & longè firmiter ratio accedat, quàm quæ pro contraria opinione fieri videntur.

846. Probatur. 2. à posteriori. Si dignitas operis ad præmium vnicè proveniret ex libera promissione Dei, sequeretur, quòd homo peccator eliciens contritionem, mereretur de congruo primam gratiam & Justificationem, consequens est absurdum. Sequela probatur. Non Deus hujusmodi actui promissit Justificationem.

847. Probatur 3. à pari. Peccata merentur pœnam quæ infligitur, de condigno: Ergo etiam Bona opera merentur de condigno præmium quod retribuitur. Antecedens fatetur universalitèr. Consequentia probatur ex comparatione quam facit Scriptura 2. ad Thessal. 1. *Iustum est apud Deum retribuere tribulationem ijs qui vos tribulant, & vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum.* Item 2. ad Cor. 5. *Ideo contendimus sive absentes sive præsentès placere illi, omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut unusquisque referat propria corporis prout gessit, sive bonum sive malum.* In his affirmatur apertè, exerceri à Deo Justitiam tam in retribuendo pro bonis quàm pro malis operibus: atqui opera mala non habent suam condignitatem & exigentiam ex promissione: ergo et bona opera. Hinc patet, ad probandam prædictam Conclusionem commodè afferri posse omnes illos Scripturæ Textus, quibus Gloria vocatur merces, & quibus Deus dicitur eam dare ex Justitia, quæ sanè sunt innumera; Sed eluduntur ab adversarijs, quòd fundentur in promissione. Ceterum promissio facta non excludit hujusmodi condignitatem & exigentiam, ut patet in parvis, quæ

quos Deus etiam minatus est. Quo sensu dixit etiam Tridentinum *sess. 6. c. 16.* bene operantibus proponendam esse vitam æternam, tanquam mercedem ex Dei promissione bonis ipsorum meritis & operibus reddendam.

848. Probatur denique ratione à priori. Gratia est semen Gloriam, & constituit filium adoptivum ac Hæredem vitæ æternæ: ergo ipsius operationes supernaturales & ex se meritoria, merentur de condigno præmium dignum filio Dei, sunt enim operationes filij Dei: atqui nullum aliud præmium est dignum & commensuratum dignitati filij Dei, nisi quod vel est ipsa vita æterna, seu augmentum illius, aut quod ad ipsam intrinsecè ordinatur, sicut augmentum Gratia. Ergo &c.

849. Obijciunt 1. illud ad Rom. 8. Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam. R. 1. S. Paulum voluisse solum negare nostris operibus Aequalitatem Arithmetici pretij ad mercedem, non autem aequalitatem proportionis, qualis est feminis etiam minimi ad gignendum fructum maximum apud æquitatem Remaneratoris, ut supra notavi ex Card. de Lugo, & eandem responsionem tradit reipsa Suarez n. 18. R. 2. Cum Ruaro, Bellarm. & Suarez, S. Paulum comparasse cum gloria æterna passionibus externis & materialiter sumptis, quæ utique non habent ullam condignitatem. Patet ex ipso contextu: dixerat enim prius: *Quicumque spiritui Dei aguntur, hi sunt filij Dei, si autem filij & hæredes, hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* deinde subiungit. *Existimo enim, quod non sunt condignæ passionibus &c.* nempe, nisi eas toleremus constituti in gratia, & filij Dei: nam secundum se considerate sunt leves & momentaneæ, ut dixit idem Apostolus 2. ad Corinth. 4.

850. Obijciunt 2. Vita æterna vocatur in S. litteris, Gratia. ergo nostra opera non habent ex se condignitatem & aequalitatem ad illam ut ad præmium. Quod enim est Gratia, non est debitum. R. Vocari Gratiam in radice, quatenus ipsæ operationes procedunt ex gratia.

Obijciunt 3. Axioma Theologorum, quod Deus præmiat nostra merita ultra condignum. R. Illud estatum diversos recipere sensus, in quibus verificetur. Primus, quod nostra opera secundum se spectata, seclusa dignificatione proveniente à Gratia sanctificante, non sunt condigna, ut paulo ante dictum est. Secundus sensus esse potest, præmium condignum suscipere magis & minus, & esse triplex, sicut pretium iustum dicitur esse triplex, summum, medium & infimum: Vnde Deus dando summum censetur præmiare ultra condignum. Tertius sensus esse potest, quod Deus ultra præmium essentielle condignum, addat præmia accidentalitè.

851. Obijciunt 4. Opus aliunde debitum non meretur aliquid de condigno, ut patet in operibus mancipiorum: sed nostra opera sunt

Deo infinitis titulis debita: ergo nihil merentur apud Deum de condigno. R. Distinguendo maiorem. Non meretur de condigno, ita ut obligetur Dominus ad præmiandum, transeat; ita ut habeat proportionem & connaturalem existentiam præmij, nego maiorem. Immo & mancipiorum opera hoc modo sunt præmio digna. Vtrum autem posset Deus per absolutam potentiam contra exigentiam hanc agere, penderet ex eo, an Deus posset huiusmodi dispensationem compensare, quod hic non examinamus.

Obijciunt 5. Inter finitum & infinitum nulla est proportio: sed nostra opera sunt valoris finiti, vita æterna saltem ratione durationis est infinita: ergo non potest esse præmium de condigno. R. Argumentum probaturum, quod Deus puniat peccatum mortale ultra condignum, cum sit finita malitiæ, poena autem secundum durationem infinita. Negandum est itaque secundum membrum minoris, nempe infinitudinem durationis esse simpliciter infinitudinem, quæ tollat proportionem inter meritum & præmium. Ratio est, quia actibus supernaturalibus hominis iusti, debetur vita æterna, sicut Hæreditas filio adoptivo: hæreditas autem non datur ad tempus, sed in perpetuum, & vita Beata, ut sit beatitudo & felicitas, debet habere perpetuitatem.

852. Obijciunt 6. Si opera nostra ex natura rei mererentur de condigno Gratiam & gloriam, sequeretur à fortiori, quod Merita Christi auxilient gratiam & gloriam in Christo; sequeretur item, quod unus homo posset de condigno mereri gloriam alteri, cedendo nimirum Jure suo, sicut potest in alijs cedere Jure quod habet in favorem alterius. Vtrumque consequens est absurdum. R. Negando utramque sequelam. Primam quidem ideo, quia Christus habuit suam Gloriam in gradu quem Deus illi decrevit, antecederet ad omne meritum, & præsupponebatur priori naturæ, neque debebat gloria esse præmium illius, ut traditur in Tract. de Incarnat. Gloria autem non augetur Successivè, sicut Gratia & Jus ad gloriam. Secunda verò sequela (de qua tamen agitur in lib. de Incarnat.) interea negatur, & datur disparitas inter alia Jura & Jus ad gloriam, cui ex speciali ratione nemo potest cedere in favorem alterius. Neque refert, quod Christus Dominus potuerit eam alijs mereri de condigno. Nam ejus merita erant Valoris Infiniti, nec per hoc fecit jacturam in propria gloria.

853. Obijciunt 7. Valor nostrorum operum habet se sicut valor monetæ, aut valor laboris diurni alicujus Mercenarij: sed horum valor provenit à forma extrinseca, & quidem arbitraria, institutionis seu taxationis factæ à Magistratu, vel conventionis inter locantem & conducentem &c. ergo idem de valore nostrorum operum dicendum est. Respondetur, negando maiorem & paritatem. Disparitas patet ex dictis, nempe quia homo iustus per gratiam sanctificantem ordinatur

dinatur intrinsecè ad felicitatem supernaturalem, quæ cùm sit capax augmenti, & respectu filij adoptivi ejusdemq; operis boni, non sit aliud præmiũ proportionatum, præterquam augmentum æternæ Gloriæ, inferitur, opera habere intrinsecam condignitatem cum tali præmio, seclusâ omni conventionem aut arbitrariâ taxatione. Metallum autem non habet ejusmodi ordinationem ad commutationes & commercium humanum, nec vnus homo ordinatur per aliquid intrinsecum ad alterum, &c.

CONTROVERSIA III.

Quinam Virtutum actus mereantur de condigno vitam æternam.

854. **P** Adamus Tannerus q. 6. n. 89. docet, nullum actum, quantumvis supernaturalem & procedentem ab homine iusto, mereri de condigno vitam æternam, nisi vel sit actus charitatis, vel à charitatis actu imperetur. Pro eadem sententia citantur Granadus, Scotus, Gabr: Durand. Bellarm. Lorca. Philippus à SS. Trinitate.

Dicendum tamen est cum recepta aliorum doctrina, quemvis actum supernaturalem laudabilem viatoris iusti, mereri de condigno vitam æternam, etiamsi nullo modo, hoc est, nec elicitive nec imperativè procedat à Charitate. Probat 1. Ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 16. & can. 32. asserente, iustos mereri illis operibus, quæ in gratia faciunt, vitam æternam, tanquam mercedem bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddendam. Fundamentum ita statuendi habuit in Scriptura, vbi præbent potum aquæ frigida promittitur merces. Quod si ibi sermo esset de actu Charitatis erga Deum, non erat causa cur Christus adderet: *amen dico vobis non perdet mercedem suam*: volens rationem dubitandi propter vilitatem operis prævenire. Accedit sensus communis fidelium, qui indubitanter existimant, se per omnes actus honestos supernaturales morales, mereri augmentum Gratiæ.

Ratio à priori est, quia omnes actus supernaturales sunt actus aliquo modo ex objecto divini, vtpote habentes beneplacitum Dei pro regula suæ honestatis, vt præcedente lib. exposui, & insuper conveniunt filio Dei, suntque laudabiles ac meritorij alicujus præmij, competentis filio Dei: atqui nullum præmiũ præter augmentum gratiæ & gloriæ, est præmiũ competens filio Dei; nam hoc præmiũ debet excedere omne præmiũ, quod potest homo per actus naturales condignè mereri: ergo omnes actus supernaturales honesti merentur de condigno vitam æternam.

855. Objicit P. Tannerus 1. Concilium Tridentinum, quod can. 26. requirit, vt opera iustorum sint in Deo facta, hoc autem videtur sonare actum Charitatis. 2. Omnia opera superna-

turalia rectè dicuntur facta in Deo, hoc est, facta in fide, quæ credimus Deum remuneratorem esse: nullum enim opus supernaturale honestum datur in via, nisi ex fide in Deum remuneratorem fidem nostram. Præterea sensus illius canonis est satis apertus, nempe damnantur alliterantes, quod iusti non debeant expectare æternam retributionem pro operibus quæ in Deo sunt facta. Sensus, inquam, & intentio Canonis est, agnare discrimen inter opera facta in Deo, hoc est, in statu Gratiæ, & inter opera facta in statu peccati, quod scilicet iustus pro prioribus quidem, non autem pro posterioribus, expectare debet retributionem æternam.

856. Objicit idem 2. S. Thomam, q. 114. a. 4. nec potest negari, esse explicatè difficultas. Nam licet Granadus & Ovidius respondeant, tamen solummodo asseri à S. Thoma, quod bona opera debeant procedere ab homine habente habitum Charitatis, hæc tamen interpretatio vix videtur posse cum textu consistere, cum S. Thomas actus meritorios expressè requirat, vt à Charitate imperentur. Cæterum quæcumque hoc loquens fuerit S. Thomas, fatetur ipse P. Tannerus & ostendit Suarez, S. Thomam alibi nobiliter sentire.

CONTROVERSIA IV.

An donum intrinsecè supernaturale, sit esse præmiũ actus quoddam substantiam naturalem.

857. **P** Gabriel Vasquez d. 189. n. 126. & 127. docet, ante actum fidei supernaturalem, dari in infidelibus actus bonos naturales, qui mereantur de congruo donum supernaturale, hoc est, illuminationem quæ requiritur ad elicendum imperium fidei.

Dicendum tamen est, non dari huiusmodi meritum de congruo, quantumvis illi actus eliciantur ex meritis Christi. Probat 1. Audientiam Conciliorum, quæ definiunt, fidem esse initium Justificationis, vt habet Tridentinum, sess. 6. c. 1. Atqui initium Justificationis dicitur illud, quod conducit primò in ratione meriti ad Justificationem: ergo actum fidei nullum præcedit meritum, cuius præmiũ sit ipse actus fidei. Expresse hoc S. Augustinus lib. de Grat. Christi c. 21. in illa verba Pauli ad Ephes. 2. *Gratiâ salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est, meritis operibus, vt ne quis gloriatur.* ex his inquam verbis concludit S. Augustinus hoc modo. *Illud ergo unde incipit omne meritum, sine merito accepimus, id est ipsam fidem.*

Respondet aliquis, S. Augustinum loqui de merito condigno. Sed contra. S. Augustinus concedit meritum ante remissionem peccatorum, & negat meritum ante fidem: atqui ante remissionem peccatorum non datur meritum de condigno,

condigno, sed tantum meritum de congruo: ergo S. Augustinus exclusit ante fidem etiam meritum de congruo.

878. Probatur 2. Ratione à priori. Inter meritum & primum debet esse proportio; atqui inter meritum ordinis naturalis & primum ordinis supernaturalis nulla est proportio: ergo gratia supernaturalis non potest esse primum actus naturalis. Majorem concedit Vasquez, & declaratur. Proportio inter Meritum & Primum debet ad minimum hoc habere, ut quemadmodum meritum est ordinatum ad consequendum finem, ad quem homo sic operans est ordinatus, spectando naturam ipsius operis, & etiam operantis, quoad ea quæ à tali opere per se loquendo in operante supponuntur, ita primum sit vel pars illius finis, vel certe ordinetur tanquam Medium conducent ad ipsum finem. Facilius hoc intelligitur in premiis quæ solent à Principibus vel Republica offerri cum respectu ad fines immediatos, quos sibi solent divertæ hominum conditiones & gradus præfigere; qui respectus si non attenderetur, inepta esset præmiatio. v.g. si Militi habenti pro fine suarum actionum gloriam militarem, velles in primum actus militaris heroici offerre agnos cereos; item si artificii habenti pro fine divitiarum, velles in primum novæ inventionis extruere statum, &c. hæc inquam præmia essent inepta & improporcionata respectivè, quia non conducunt ad finem, quem operans per opus ipsum querit. Vnde jam subsumitur. Actus ordinis naturalis per se & ex natura sua respicit felicitatem naturalem, ad quam non habet rationem mediæ donum supernaturale; econtra donum supernaturale ordinatur ad finem sublimiorem, & ideo est primum decens filium Dei, ac proinde longè excedens valorem operis non habentis intrinsecam exigentialem connectionem cum statu filij Dei: ergo inter actum naturalem & primum supernaturale nulla est proportio.

879. Confirmatur. Si enim esset proportio, tunc nulla superesset sufficiens ratio, quare actus honestus naturalis, elicited ab homine existente in gratia, non mereretur de condigno augmentum Gratia: hujus enim rei unica ratio est, quia tali operi est per accidens, quod hic & nunc sit opus filij Dei specificativè sumpti; ergo ut promeretur de condigno ejusmodi augmentum, requiritur, ut non per accidens (sicut Musicus ædificat) sed per se sit opus filij Dei, quæ talis: ergo cum opus naturale non sit hujusmodi opus filij Dei, non habet competentem proportionem cum ente supernaturali tanquam præmio.

Confirmat hoc aliter Card. de Lugo. Sicut, inquit, operatio Bruti si esset præmiabilis, non exigeret nisi bonum proportionatum Bruto, & opus puerile solum exigeret præmium proportio-

natum puero, ita opus hominis naturalis solum habet proportionem cum bono quod convenit homini in statu naturali, & sicut non habet proportionem cum præmio Angelico, multò minùs cum præmio ordinis divini. Porro hujusmodi proportionem esse attendendam à prudente præmiatore etiam de congruo, jam supra diximus.

880. Obijciunt 1. Ipsam fidem præcedit pia affectio, immò sæpè etiam oratio, quæ oramus ad impetrandum lumen fidei. 2. Hæc omnia opera pertinere reductivè ad fidem, & gratiam ex qua fiunt, jam esse gratiam fidei, & esse cognitionem supernaturalem intrinsecè, ac per consequens ipsam etiam orationem & piam affectionem, esse intrinsecè supernaturales.

Obijciunt 2. Varia exempla, ubi infideles per opera naturalia leguntur impetrasse donum fidei. 1. Aliqua non facere ad rem præsentem. Nam illæ personæ revera jam habebant fidem, sed necdum erant baptizata, & impetrarunt Baptismum, aut si Baptismum etiam jam susceperant, impetrarunt explicationem propositionem Mysteriorum fidei. 2. In alijs personis id contigisse, non quod de congruo promeruerint, sed quod erga aliquem Sanctum fuerint beneficii, qui Sanctus deinde ex motivo gratitudinis (quæ virtus non attendit æqualitatem Beneficij accepti, sed superat, ut tradit ex communi Suarez lib. 12. c. 30. n. 12.) oravit pro illa persona, & impetravit illi donum fidei à Deo. sic legimus S. Potamienam impetrasse fidem Basilidi suæ Benefactrici. Respondetur potest 3. Aliquos non quidem promeruisse, sed per opera naturalia removere impedimentum fidei, hoc est, fecisse se minùs indignos, prout præcedente capite declaratum est, in expositione axiomatis; *Facienti quod in se est, &c.*

881. Obijciunt 3. In sacris literis promittitur præmium supernaturale actibus moralibus Misericordiæ, v. g. pro potu aquæ frigidæ, neque requiritur supernaturalitas, sed sine discrimine. 2. Negando assumptum. Scriptura enim satis apertè indicat, hujusmodi opera debere procedere ex fide in Deum remuneratorem, & hoc etiam conceptis verbis exprimit Tridentinum: sess. 6. c. 10. & 16. cooperante, inquit, fide bonis operibus: & bene agentibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna.

882. Obijciunt 4. Sancti Patres sæpè commendant opera moralia etiam ex meris motivis naturalibus facta: ergo supponunt quod mereantur de congruo aliquod donum supernaturale. 2. Transeat Antecedens, Nego Conseq. Ad summum enim ea commendant in eo sensu quo præcedente capite explicavimus: nempe quod conducant tanquam Removens Prohibens. Ceterum, SS. Patres longè sæpiùs & clariùs valde contemnunt & extenuant hujusmodi opera, adeo

ut negent mereri propriam rationem virtutis. Audiatur præ cæteris S. Augustinus lib. 4. contra Julian. c. 3. dum impugnat Julianum, quod Gentilium virtutes laudaverit tanquam veras, sæpius asserens, non esse veras virtutes nisi fiant ex fine supernaturali. Ideo, inquit, veras virtutes habemus, quia verum est, propter quod facimus, id est, hoc naturæ nostræ consentaneum est ad salutem, & veram felicitatem. Et paulò pòst. Veræ quippe virtutes Deo serviunt in hominibus, à quo donantur hominibus. Hoc autem probat ex Apostolo ad Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. & explicat illud ad Rom. 2. Gentes naturaliter ea quæ legis sunt faciunt. hoc est, sine legis scriptæ notitia; & propterea, inquit, naturaliter, quia ut crederent, ipsa in eis est per Dei gratiam correctæ natura. Deinde subiungit. Quodsi veras virtutes faciunt, operantur ex fide, aut, si fidem Christi non habent, profectò nec iusti sunt, nec Deo placent.

CONTROVERSIA V.

Virum Status Gratiæ in operante sit conditio necessaria ad merendum de condigno vitam æternam.

463. **E**RROR Michaëlis Baij fuit, quòd ad merendum de condigno vitam æternam, sufficiat obedire legi divinæ, etiam si sic obediens non existat in Gratia, quando ponit actum observantiæ legis. Ita habet prop. 16. Contra quem

Dicendum est 1. Homo existens in peccato mortali, sive originali, sive personali, non meretur de condigno vitam æternam vilo opere bono elicitò in statu peccati. Conclusio videtur omnino definita in Trident. sess. 6. c. 16. cuius Titulus est: De fructu Justificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione. vbi sic loquitur. Hac igitur ratione iustificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuò conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt Apostoli verba: abundate in omni opere bono &c. paulò pòst: Atque ideo bene operantibus usque in finem & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam Gratia filijs Dei per Christum JESUM misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Et iterum paulò pòst. Cum enim ille ipse Christus JESUS, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem infusa, quæ virtus bona ipsorum opera semper antecedit & comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent, nihil ipsis iustificatis amplius deesse credendum est, quominus plenè illis operibus, quæ in Deo sunt facta, vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censentur.

Neque refert, quòd Tridentinum non excludat disertis verbis à ratione meriti, opera facta extra statum Gratiæ, nam hoc satis colligitur ex eo, quòd requirat unionem operantis cum Christo tanquam vitis cum palmitre.

Fundatur autem hæc Concilij definitio in S. Scriptura, ad Rom. 8. Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei, si autem filij, & heredes &c. si tamen compatimur, ut & congloriamur. quibus verbis docet, adultum non posse consequi hereditatem, nisi accedentibus meritis, & quidem in gratia factis, quia factis à filio Dei.

864. Probatur deinde ratione. Si opera hominis peccatoris mererentur de condigno vitam æternam, sequeretur, quòd homo simul posset esse peccator, & simul habere jus absolutum ad vitam æternam: Consequens ex terminis repugnat: peccator enim est dignus privati vili æternæ: ergo non potest simul esse dignus cælestis

865. Dicendum est 2. Neque homo non peccator, si eliceret actum supernaturalem honestum, dum careret gratiâ (quod quidem desiderium nunquam fit, non repugnat tamen fieri, ut patet ex dictis de condonatione extrinseca) mereretur de condigno vitam æternam. Ratio est, quia non requiritur Gratia sanctificans ad meritum de condigno præcisè propter repugnantiam cum peccato, sed propter suam præstantiam, & quia est forma constituens Hæredem Dei, & Cohæredem Christi.

866. Ratio ulterior est, nam licet actus supernaturalis sine gratia elicitus, esset adus potens secundum substantiam suam procedere à filio Dei, non tamen tunc esset actus filij Dei: acquirere vitam æternam excedit meritum cujuscunque personæ, excepto Filio Dei: ergo nulla persona que non sit Filius Dei, potest mereri de condigno vitam æternam.

CONTROVERSIA VI.

Virum de ratione Meriti sit Voluntaria abdicatio alicujus Boni Temporalis.

867. **Q**uestionem hanc ab alijs prætermisam, accuratè pertractat, nec minus solida, ut mihi videtur, resolvit P. Martinus Esparza lib. 3. q. 31. cum quo convenio in puncto principali, non item in Corollario. Itaque

DICO, ad Meritum stricte, magisque propriè sumptum, requiri hujusmodi abdicacionem, seu contemptum alicujus boni temporalis per actum illum honestum qui dicitur meritorius, quo Bono Temporalis quis frueretur, si actum meritorium intermitteret. Dixi, Meritum stricte, magisque

magisque propriè sumptum : Vt præciderem quæ-
stionem de vocabulo : nam si quis vellent omnem
actum laudabilem, quales defacto etiam eliciun-
tur à Beatis, quibus tamen nullo bono temporali
& gaudio se privant, si quis, inquam, vocare
vellet meritum, saltem in actu primo & radica-
liter, faceret quæstionem de nomine, sed minùs
vitare loqueretur.

868. Et quidem loquendo de Merito
Theologicè sumpto, hoc est, vitæ æternæ, Pro-
batur Conclusio efficaciter ex SS. litteris. Impri-
mò ad Rom. 8. *Si tamen compatimur, ut & con-
glorificemur.* Quibus verbis requiritur tanquam
conditio sine qua non sumus conglorificandi,
requiritur inquam compassio seu tolerantia pas-
sionum & ærumnarum, quibus privamur aliquo
bono seu solatio temporali, & quidem adeo ab
hominibus æstimabili, ut propter illud plerique
virtutum passionis & mortificationis negligant.
Hoc ipsum exprimitur Matth. 11. *Regnum Cælorum
vim patitur, & violenti rapiunt illud.* quæ verba con-
tinent sensum exclusivum, nempe quod sine vi
& violentia non obtineatur. Idem dicitur 2. ad
Timoth. 2. *Nemo coronatur, nisi qui legitime certaverit.* 1. ad Cor. 3. *Vnusquisque propriam mercedem
accipiet secundum suum laborem :* quasi diceret : la-
bor est mensura præmij, & mercedis, adeoque ubi
non est molestia laboris, neque erit merces.

869. Probari potest Conclusio 2. à po-
steriori & ab inconvenienti. Si homo iustus
posset in via mereri augmentum gloriæ per actus
non victoriosos, modo dicto, hoc est non con-
temptivos alicujus boni temporalis, tunc Deus
non ex natura rei, sed ex mero libero arbitrio de-
negaret huiusmodi præmium beatis, & jam con-
stitutus in termino, nec potentibus pati jacturam
alicujus boni temporalis æstimabilis, & tamen
elicientibus actus honestos ejusmodi, quales si
elicerentur in via, mererentur secundum adver-
sarios augmentum gloriæ : consequens est incre-
dibile : ergo & id ex quo sequitur. Sequelam
concedunt Adversarij. Minor probatur. Beati,
cæteris paribus, magis amantur à Deo, quàm via-
tores ; amantur enim amore correspondente a-
mori Beatifico, & stabili ac immutabili : ergo
non est censendus Deus denegare velle illis præ-
mium, quod per suos actus merentur. Nam
peccatoribus elicientibus actus meritorios, ideo
vnicè denegat præmium, quia sunt peccatores :
hæc autem ratio negandi non habet locum in bea-
tis : ergo si Deus ex libero arbitrio, contra natu-
ram meritum, negat præmium beatis, vim in-
feret meritis, quod de Dei bonitate non est cre-
dibile.

870. DICES : Ideo hoc non esse incon-
veniens aut incredibile, quia recta hominum
gubernatio postulat, ut tandem sit terminus bene-
merendi & augendi gloriæ, ne detur meritis &

augmento gloriæ locus in infinitum. Sed Con-
tra. Hoc ipso quod recta gubernatio exigit, tan-
dem hominem poni in statu gloriæ immutabili,
hoc ipso inquam exigit, ut in illo statu non sint
possibiles illi actus, qui augmentum Gloriæ de-
condigno merentur, ne scilicet alioquin necesse
sit dicere, Deum neglectâ Justitiæ providentiali
facere perpetuum miraculum, non promotivum
naturæ ad suum ultimum finem, & sine compen-
satione. Jam verò si ad rationem meriti non re-
quiritur victoriosus contemptus boni temporalis,
poterunt poni in statu beatitudinis actus merito-
rij, & tamen negabitur illis præmium contra exi-
gentiam illorum, & hoc sine alia compensatione.
Econtra si ad rationem meriti requiritur ille vi-
ctoriosus contemptus, facile intelligitur, quomo-
do in illo statu non ponantur actus meritorij,
nempe ubi per actus laudabiles beati non privan-
tur vlllo bono temporali æstimabili ab illis : ergo
in nostra sententia omnia melius coherent.

871. Replicabis. Ergo eodem modo de-
beret status damnationis æternæ ita esse constitu-
tus, ut in illo nullum daretur peccatum dignum
pænæ augmento, quia in inferno non augetur
pænâ damnatorum : ergo nec deberent esse ibi
possibilia peccata. R. Negando paritatem.
Nam licet illa peccata sint digna novâ pænâ, non
est tamen contra aliquam Dei perfectionem, sed
potius est effectus maximæ perfectionis divinæ,
& nulli injuriosus, si Deus ex infinita sua miseri-
cordia nolit illa peccata novâ pænâ punire, &
hujus misericordiæ ostensio abunde compensat
illud bonum, quod per inflectionem novæ pænæ
obtineretur ; econtra esset contra perfectionem
Justitiæ providentialis, si Deus non præmiaret
opera suorum amicorum digna ulteriori præ-
mio.

872. Probat jam Conclusio ratione à
priori. Præmiatio est quædam compensatio o-
peris in alterius gratiam exhibiti : atqui ubi nul-
la subitur jactura in operis exhibitione, non po-
test locum habere compensatio : ergo de ratione
meriti debet esse huiusmodi jactura.

873. Objicies 1. Nulla conditio debet
ad rationem meriti requiri, quæ non requiritur à
Tridentino Conc. sed ab hoc non requiritur con-
ditio arduitatis & victoriæ cum contemptu boni
temporalis : ergo &c. Minor probatur. nam
sess. 6. c. 16. ubi agitur de meritis, non plus re-
quiritur, quàm ut opus sit hominis iusti, viatoris,
in Deo factum, hoc est supernaturale. R. Con-
cilium etiam non exprimit in specie Libertatem
actûs, quæ tamen ad rationem meriti requiri-
tur : sicut ergo hæc est subintelligenda, juxta to-
rum contextum & scopum Concilij, ita etiam ar-
duitas ; nam Concilium fundat se in textibus
Scripturæ ibidem relatis ex S. Paulo 1. ad Cor.
15. *Scientes, quod labor vester non est inanis in Do-*
mino.

minor item 1. ad Timoth. 4. *Reposita est mihi corona Justitiae*: nempe respondens certamini, ut explicat ipsum Tridentinum. Adde, quod nullum opus supernaturale laudabile ponatur in via, sine aliqua hujusmodi arduitate contemptiva boni temporalis, ut ex dicendis patebit.

874. *Objic. 2.* Ex nostra Conclusionem sequitur, quod sufficienter premiaretur opus, si tantumdem boni rependeretur, quantum fuit contemptum; servaretur enim aequalitas. *R.* Negando sequelam. Nam praemij ultimatam retributio talis ac tanta esse debet, ut non possit prudenter contemni, utpote pars felicitatis, & ut sit sufficienter impulsivum ad opera difficilia obtinenda, faciatque spem probabilem obtinendi: quae tamen spes haberi non posset, si praecise tantumdem redderetur, quantum contemneretur, quia operans tantumdem haberet, si non operaretur.

875. *Objic. 3.* Ex nostra conclusione sequitur, quod quod est major arduitas & inclinatio ad bonum temporale, eò sit majus meritum, ceteris paribus; Consequens est absurdum: hinc enim sequeretur, Christum & B. V. non fuisse plus promeritos, quam homo corruptissimae naturae, ad omne malum inclinatus, mereretur, immò hic plus mereretur, ob vehementiores inclinationes ad objectum oppositum. *R.* Concedendo sequelam, & negando minorem. Ad cujus probationem negatur sequela, quia cetera non sunt paria. Itaque Christus & B. V. posuerunt merita praestantiora, quia operabantur ex motivis praestantioribus, & oppositis pluribus bonis temporalibus, & cognitis quae talibus; e contra per se loquendo homines obnoxij pravis inclinationibus, nec habent illam claram cognitionem motivorum praestantiorum, & simul à suis passionibus impediuntur, quominus operentur cum tanta intentione, aut appretiatione, cum quanta operarentur, si non essent hujusmodi passionibus implicati. Ceterum si talis ita illuminaretur à Deo, ut eliceret actum valde heroicum & perfectum ex motivo, ut contigit B. Mariae Magdalenae, Mutio larroni crudelissimo, & deinde multorum Monachorum Abbati sanctissimo, utique talis actus esset majoris meriti, ex occasione malorum inclinationum: & hinc tradunt communiter Ascetae, quod unico actu heroico possit quis in maximum sanctum evadere.

876. *Objic. 4.* Actus etiam non contemptivus boni temporalis, est tamen liber, honestus ac placens Deo: ergo homo eliciendo talem actum subicit illum dominio Dei, cui posset illum subtrahere sine ullo piaculo, quia nulla est obligatio illum ponendi: ergo jam est locus retributioni pro re accepta. *R.* Negando hanc consequentiam. Quia Deus non direxit nostris actibus, unde non habet locum retributio quae sit per

modum Commutationis: neque retributionis commutationis est de conceptu praemij; quali commensuretur lucro quod accessit praemij: sed est retributio compensativa jacturae seu damni, quod subit operans, & fit à Deo ut Gubernatore Naturae intellectualis, cujus officium est, considerare, quantum oporteat nobis dari pro opere, ut alliciamur sufficienter ad ponendum opus. Quod si nullum incommodum subimus in opere, sed potius per illud magis perficimur, quam per oppositum, non est opus hac allicientia: ergo nec praemio.

877. *Objicies 5.* Nulla est Repugnancia, quominus possit Deus promittere aliquid homini, si talem actum posuerit, qui non sit arduus modo dicto, sed tamen laudabilis: ergo res praemissa habebit rationem praemij. *R.* Negando consequentiam; alioquin etiam actus naturae possent mereri praemium supernaturale, quia possunt habere rationem conditionis, quae possit Deus hominem elevare, ut supra dictum est. Immo peccatum Adae fuit conditio ad mittendum Christum Redemptorem. ergo pari modo possit actus bonus requiri à Deo ut conditio faciendi aliquid, & tamen non habere rationem meriti. Sic Deus defuncto exaudit orationes Sanctorum, quae sunt instar conditionis, & non habent rationem meriti.

878. *Objicies 6.* Laus est praemium virtutis Aristotele teste: atqui propter omnem actum virtutis, etiam non contemptivum boni temporalis, est homo laudabilis: ergo omnis actus virtutis meretur praemium. *R.* Duplici generis laudem reperiri: alia enim est laus quae propter se est amabilis, etsi non sit induciva ad alius utilitatis: & hoc modo Deus & beatificandus propter suos actus, etiam non meritorios. Alia est laus quae solum amatur, quatenus est reductiva alicujus utilitatis & commodi; & haec non debetur nisi actui virtutis arduo, & contemptivo boni temporalis. Et quidem secundum Aristotelem 2. *Eth. c. 3.* Virtus ex suo conceptu versatur circa arduum & difficile, quod est intelligendum de Virtute strictius sumpta, prout reperitur in viatoribus.

879. *Objicies 7.* Ex nostra doctrina sequitur, quod praestantia actus minus affluenter, quam arduitas seu contemptus boni temporalis. Unde fieri posset, ut ceteris paribus posset actus inferioris Virtutis esse magis meritorius, quam actus superioris virtutis, si nempe per actum inferioris virtutis majus bonum temporale contemneretur. Unde ulterius sequeretur, quod viri sancti, qui nihil amplius afficiuntur erga bona temporalia, sed ea facillime contemnunt, minus mererentur per actus quantumvis praestantissimos, quam qui valde afficiuntur ad bona temporalia. *R.* Negando sequelam: Nam ut etiam ob-

servat P. Esparza, Bonitas actus, quam habet ex obiecto formali motivo, plus confert ad meritum quam difficultas; quia victoria difficultatis intenditur, & proposito premio sollicitatur, ut habeatur bonitas & perfectio operis ac operantis. Vnde ob praestantiam actus potest inesse actui plus meriti, etiam si sit minor difficultas. An autem actus inferioris virtutis possit ob incrementum difficultatis eo usque crescere in ratione meriti, veradequet meritum actus superioris, videri potest Ripalda. d. 30. de Ente supernat. s. 9.

880. Ex conclusione posita P. Martinus Esparza deducere conatur, Personam divinam non potuisse subire officium Redemptoris in natura angelica, vel anima separata assumpta, quia in his non potuisset mereri. Rationem dat. Verbum enim quaecunque naturam assumpsisset, illa debebat esse beata. Jam vero Natura Angelica & Anima separata per ipsam beatitudinem redduntur incapaces operum arduorum contemptivorum boni alicujus temporalis: non item natura humana, habens corpus passibile.

881. Hac tamen deductio mihi necdum est persuasa. Nam certum est, quod Angelica Natura sit capax torturae aequivalentis illis doloribus, quorum capax est corpus, quomodocunque illa tortura explicetur, de qua diximus tract. de Angelis. Porro beatitudo Personae divinae etiam connaturaliter debebat esse impassibilis, quia debebat illi corpus gloriosum; ut tamen pati posset, voluit in hoc dispensare, & assumere corpus passibile. Possit ergo Persona divina, constans natura divina & Angelica, voluisse subire tormentum simile illi, quod patiuntur animae in purgatorio ab igne: hoc sane tormentum non minus opponeretur bono temporali quam opponitur passio in corpore humano: ergo posset adesse bonum contemptibile, & secundum se aestimabile in Natura Angelica, sicut adfuit in Natura humana. Verum in hoc discutendo non vacat, nec operis pretium est immorari.

CONTROVERSIA VII.

Utrum de ratione Meriti sit, esse opus hominis viatoris.

882. Differt hac quaestio à priori, ut mox patebit. Pro cuius resolutione prius dicendum est, quid intelligatur nomine viae, & quinam Theologicè viatores dicantur. Prima quorundam antiquorum explicatio fuit, tamdiu aliquem esse viatorem, saltem respectivè, hoc est respectu alicujus boni consequibilis in termino, quamdiu illud bonum non habet, & simul etiam necdum est redditus incapax illius boni. Ita Durandus, Gabriel, Alensis, Bonau. & alij: vnde

concesserunt, quoddam Angeli, & Beati adhuc sint respectivè in via ad aliquam gloriam accidentalem, quam possint promereri.

Hac explicatio repugnat communi sensui Theologorum. Inde enim sequeretur, beatos omnes, excepta B. V. adhuc esse in via, quia adhuc carent unionem animae cum corpore, cujus aliquando erunt participes: item sequeretur, quod animae in purgatorio adhuc essent in via respectu visionis beatae, & quod eam possint mereri, quia carent illa, & aliquando accipient. Neque refert, quod respectu horum praemiorum jam praecesserit meritum, hoc enim non tollit rationem viae, ut patet in Christo, qui statim à principio meruit totum quod accepit postea, licet idem pluribus titulis promeruerit, ut observavit Suarez. Deinde saltem sequitur, animas in purgatorio posse adhuc mereri augmentum gloriae, quia necdum habent gloriam, & ideo nondum sunt redditae incapaces augmenti gloriae, sicut redduntur beati per ipsam beatitudinem essentialem, quae non recipit successivè augmentum.

883. P. Suarez existimat, statum viae non posse brevius & commodius expediri, quam dicendo, quod via tamdiu duret, quamdiu durat vita mortalis, seu quamdiu quis mortuus non est. Contra quam explicationem (quae reipsa vera est) objicit sibi ipse exemplum Enoch & Eliae, qui adhuc vivunt in corpore mortali, quamvis sine rebellionem carnis (quod non obstat viae) & tamen non videntur amplius esse viatores; quia ut ipse Suarez probabilius docet, defacto non merentur, quamvis oppositum doceat Viegas, & quidam alij. Respondet tamen Suarez, ideo illos adhuc esse viatores, quia iterum redibunt ad statum merendi in fine mundi. Caterum quod defacto non mereantur, Suarez vnicè refundit in arbitrium Dei, nolentis illorum actus premiare, quamvis secundum se essent praemio digni: & hoc ideo, ne alioquin per tam longum tempus denique possint pervenire ad summam gloriam, & superare quosvis sanctos.

884. Ad hoc autem respondet Viegas, hoc non sequi, quia cum non eliciant actus cum rebellionem carnis, sed valde faciles, ideo sunt parum meritorij. Verum hac responsio non est bona, cum habeat instantiam in Christo & Beata V.

Melius totam difficultatem expedire videtur P. Esparza juxta paulò antè defensionem doctrinam, scilicet, quoddam Enoch & Eliae defacto non mereantur, quia sunt positi in tali statu, in quo non possunt aliquod Bonum temporale contemnere, quod sit impossibile cum eorum actibus, sicut etiam animae Patrum in Limbo, & animae in purgatorio. Quia verò status ille iterum mutabitur, & redituri sunt ad statum, quo possint bona temporalia contemnere, ideo adhuc

sunt viatores. Nam via opponitur status immobilis, seu non amplius mutandus in statum merendi per contemptum Boni Temporalis.

885. Defacto autem eos non posse per actus honestos contemnere aliquid bonum temporale, tanquam impossibile cum tali actu honesto, declarat idem auctor. Quia ex quo à reliquis mortalibus sejuncti vitam agunt omnino placidam & imbellem, sunt expertes omnis molestia liberè declinabilis per omissionem actuum honestorum. Nempe, inquit, habent omnem morum honestatem, cum omnibus commodis, quorum ipsis copia & potestas simpliciter facta est, conjunctam; nec Deo placent vlla eorum incommoda liberè suscepta: separavit enim eos à reliquis, vt pacificè degerent liberi ab omni molestia, omnique incommodo praegravante sanctos ac honestos mores, quoad omnes & singulos eorum actus. Sunt enim liberi à fomitibus vexatione, ex communi sententia, eademque ratione dicendi videntur liberi ab omni alia molestia commodi & incommodi temporalis, valentis retrahere ab amore honestatis, vel totaliter, vel quoad partem, & ingerentis difficultatem aliquam placidæ prosecutioni ejusdem honestatis adequatè sumptæ. Hac ille.

886. Hinc autem (vt ad quæstionem tituli veniamus) deducitur cum eodem Authore, & P. Vasquez, contra Suarez, ex natura rei, & non merè ex arbitrio Dei provenire, quòd ratio via fit de conceptu meriti. Quia status viatoris est convertibilis cum indifferentia ad prosecutionem & contemptum arduum commodi temporalis, impossibilis cum actu honesto meritorio; quæ indifferentia, vt probatum est, requiritur ad rationem meriti.

Neque refert, quòd Enoch & Elias adhuc censeantur esse viatores, & tamen non possint nunc mereri. Nam non est necesse, vt viator pro omni tempore possit mereri: alioquin infantes & amentes non essent viatores: satis ergo est, quòd ad statum merendi possint redire aut pervenire.

887. Econtrario infertur, animas Patrum in Limbo & in Purgatorio, & infantium decedentium sine Baptismo, non esse viatores, quia non sunt amplius capaces actuum arduorum contemptivorum boni temporalis! eo prorsus modo quo de Enoch & Elia declaratum est, cum hoc discrimine, quòd illæ animæ non sint amplius rediturae ad statum merendi, sicut rediturae sunt Enoch & Elias.

CONTROVERSIA VIII.

Quomodo mereamur Gratiam & Gloriam.

888. **T**Am Gratia, quàm Gloria correspondens Gratia, dupliciter considerari potest: primo, quoad primam collationem ad Justificationem, intuitu ultimæ dispositionis ad Justificationem, itidem quoad gloriam correspondentem Gratia primò collata: Secundo, quoad augmentum Gratia, & similiter quoad correspondentem augmentum Gloriae.

Certum imprimis est, & videtur omnino definitum in Tridentino sess. 6. can. 32. hominem justificatum mereri per opera elicitia in Gratia augmentum ipsius Gratia habitualis. Neque enim admittenda est interpretatio P. Gabriels Vazopinantissimè posse Tridentinum intelligi saltem de, quòd plus non velit, quàm quòd iusti faciant magis Sancti per ipsa bona opera. Hanc interpretationem nullo modo patiuntur verba Tridentini. Si quis, inquit, dixerit, non justificatum bonis operibus, non verè mereri augmentum gratia &c. Si hoc non esset aliud, quàm fieri magis sanctos, idem esset ac si diceret, non mereri ipsa nostra opera, per quæ firmus magis sancti: non ergo intellexit solum illud augmentum sanctitatis, quod provenit formaliter à ipsis operibus.

889. Dubitatur 1. An per ultimam dispositionem ad gratiam, seu justificationem, peccato obtinendam, mereamur aliquo modo primam infusionem gratia.

Prima sententia negat ultimam dispositionem, qualis est perfecta contritio, omnem rationem meriti, etiam de congruo. Ita Capreolus, de tus, Hostius, & inclinat Stapletonus ac Medina apud Suarez.

Secunda sententia est, illam dispositionem non solum habere rationem meriti de congruo, sed etiam de condigno. Ita viri docti in Hispania docuerunt, teste Turriano.

Tertia & vera sententia est, negans quidem illi dispositioni meritum de condigno, concedens tamen Meritum de Congruo.

890. Prior Pars probatur ex dictis. Primo; In tantum meremur aliquid donum supernaturale de condigno, in quantum actus meritorius dignificatur à Gratia sanctificante: ut patet ex ultima dispositio ad infusionem Gratia, non potest dignificari à Gratia infundenda intuitu illius dispositionis: ergo &c. Minor probatur ex illa Theologorum Regula: Principium Meriti non cadit sub Merito. Atqui Gratia dignificans est principium Meriti, immò forma denominans meritum.

meritum de condigno: ergo illa gratia quæ dignificat, non cadit sub Meritum, hoc est, non est premium ad quod dignificat. Huc facit illud ad Rom. 7. *Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem*: & ad Titum 3. *Non ex operibus Iustificati quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam quæ nos fecit.*

Probat jam secunda pars. Nam vltima dispositio est actus supernaturalis & honestus: ergo de congruo meretur omne illud, quod meretur de condigno, si fieret in gratia: atqui tunc meretur de condigno augmentum gratiæ: ergo quando non fit in gratia, meretur de congruo gratiam.

891. Dices, hoc argumentum probari posse, quod non solum actus perfectæ charitatis, sed etiam actus aliarum virtutum mererentur de congruo iustificationem. R. Distinguendo sequentiam, in actu primo remoto, concedo: in actu primo proximo, nego. Ratio est, quia non omne quod meretur de congruo, illud ipso facto consequimur. Soli actui Charitatis hoc privilegium defacto Deus concessit, non alijs actibus; quamvis si & his concederet, non esset retributio imprudens, ut patet ex eo, quod (ex probabilis sententia) in antiquo Testamento præmiaverit fidem parentum iustificatione parvulorum.

892. Probat eadem secunda pars ex SS. litteris, in quibus apertè dicitur, quod Iustificationem mereamur, aut mereri possumus operibus bonis, sive remotè & mediare, sive proximè. Ad Hebr. 7. *Beneficentie autem & communionis nolite oblivisci, talibus enim hostijs promeretur* (id est propitiis redditur) *Deus*. Atqui hoc non est meritum de condigno: ergo de congruo.

Probat 3. Auctoritate S. Augustini *Epist. 107. Neque ipsa, inquit, remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides illam impetrat: neque enim nullum est meritum fidei*. Vbi observandum est, quod S. Augustinus in viatoribus pro eodem accipiat, impetrationem, & meritum, quia oratio viatoris ita est impetratoria, ut etiam sit meritoria. Hinc autem

893. Confirmatur argumentum. In Sacris litteris dicuntur peccatores impetrare Iustificationem: ergo etiam rectè dicuntur eam promereri, præsertim cum ratio meriti plus laudabilitatis includat, quam ratio orationis, & præterea difficilior sit, seu minus probabilis spes impetrandi veniam sine merito, quam eam promerendi: peccator enim est odio dignus, & exaudicio orationis (secluso merito) est pura puta liberalitas, non involvens vllam retributionem, qualem involuit præmiatio. Antecedens autem probatur ex Matth. 18. *Serve nequam omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me*. Lucæ 18. cum publicanus dixisset: *Deus propitijs esto mihi peccatori*:

subjungitur. *Descendit hic iustificatus in domum suam*.

894. Dubitatur 2. & difficilius, an de condigno mereamur primam gloriam, correspondentem primæ gratiæ, acceptæ intuitu vltimæ dispositionis. In qua re RR. multum dissentiunt.

Prima sententia affirmat, Contritionem extra Sacramentum iustificantem, licet primam gratiam mereatur tantum de congruo, mereri tamen primam Gloriam de condigno, nimirum quia dignificatur à gratia. Ita Suarez, Vasquez, Granadus, Tannerus, Valent. quibus ob auctoritatem accedit Arriaga.

Secunda sententia negat. Ita quidam antiqui, quos sequitur Card. de Lugo d. 6. de Incarn. f. 3. n. 59. & P. Esparza, ac probabilissimam vocat Arriaga.

Tertia sententia distinguit inter primam productionem vltimæ dispositionis, & inter ejusdem continuationem. Quoad primam productionem negat, & sic convenit cum secunda sententia; Quoad continuationem affirmat illum actum non solum mereri de condigno augmentum gratiæ & gloriæ, sed etiam primam Gloriam, eò quod ille actus quoad substantiam maneat idem: adeoque licet quoad durationem mereatur augmentum gloriæ, quoad substantiam tamen actus merebitur primam gloriam de condigno; quia in secundo instanti jam est actus dignificatus à prima Gratia. Ita P. Oviedo. Pro resolutione

895. Notandum est, Gloriam dari Beatis duplici titulo; nempe titulo Hæreditatis, & titulo Mercedis, sive præmij. Titulus Hæreditatis est Gratia sanctificans; unde infantes Baptizati consequuntur gloriam præcisè titulo Hæreditatis. Titulo verò præmij & mercedis datur in super intuitu meritorum, dignificatorum gratiæ sanctificantis, & quidem immediatè; hoc est, gloria est æquè præmium immediatum, ac est illud augmentum gratiæ, quod datur intuitu operis dignificati, quia titulus præmij non est Gratia, sed opus meritorium dignificatum. Hoc supposito

Displicet tertia sententia ex duplici capite. Primum est, quia supponit, actus vitales intentionales esse entitates physicè permanentes, quod in philosophia rejici solet à pluribus, quibus & ego assentior. Secundò displicet, quia etiam dato quod actus meritorij essent permanentes, falsum tamen est, quod substantia actus meritorij dupliciter, & bis præmiatur, nempe de congruo & de condigno; de congruo quidem in primo instanti, deinde in posteriore de condigno, adjuncto simul alio præmio intuitu continuationis, quod asserit hæc sententia singularis. Itaque

896. DICO,

896. DICO, probabilius, aliisque principijs conformius esse, quod prima Gloria non cadat sub meritum de condigno. Probatur. Si Contritio quâ justificatur peccator mereretur de condigno primam gloriam, deberet posse assignari gratia, à qua dignificaretur ad illud præmium: sed non potest assignari: ergo &c.

Respondet Arriaga, Contritionem dignificari ab illa Gratia, quam meretur de congruo, & quidem dignificari in signo posteriore: Nam sicut in signo posteriore Gratia collata dat formaliter jus ad gloriam, ut ad hereditatem, ita etiam reddit actum Contritionis dignum ad gloriam, ut ad præmium. Sed contra. Contritio per ipsam gratiam præmiatur ultra condignum, est enim præmium de congruo tantum, & non supponit Contritionem aliunde dignificatam: ergo in illo signo, in quo Deus videt & invenit Contritionem ut meritoriam, & decernit illi liberale præmium, non invenitur dignificata ad suum præmium immediatum: ergo si Contritio dignificaretur à suo præmio congruo ad Gloriam, tunc Gloria non esset præmium immediatum, sed esset præmium Contritionis, ut jam de congruo & ultra condignum præmiatur per primam gratiam, quæ est titulus hereditatis: hoc autem videtur inconveniens. Nam si præmium potest dignificare ad novum præmium, sequitur absurdus processus, qui in quibusdam casibus admittendus esset, nempe quando secundum præmium esset iterum dignificativum ad tertium, & tertium ad quartum, & sic deinceps: v. g. (est exemplum Lugonis) proponat Rex præmia militibus hostem victuris, diversa tamen pro diversitate statûs, & conditionis: plebeis quidem det statum nobilium, nobilibus Baronum, Baronibus Comitum, Comitibus Marchionum, Marchionibus Principum &c. jam si Plebeius vincat hostem, ipso facto fit nobilis: ergo si hoc præmium dignificaret ad statum Baronis, jam etiam fieret ex Nobili Baro, & sic deinceps, & sic omnes denique fierent Principes, adeoque æquales, qui antea erant inæqualissimi: sicut ergo in hoc casu Nobilitas accepta in præmium, non dignificaret ad Baronatum, quia ipsa fuit præmium ad æquatum in plebeio, ita & multò minus Gloria prima, quæ est plus quàm præmium ad æquans meritum, dignificabit ad Gloriam tantquam præmium distinctum. Hinc

887. Probatur Conclusio 2. à priori cum Card. de Lugo n. 53. Nam contra naturam meriti est, dignificari à suo præmio pro eodem instanti. Præmiatus enim non movetur à suo præmio, sed ab ijs, quæ præmiandus affert de suo ad acquirendum præmium: atqui in casu de quo disputamus, primam gratiam non affert præmiandus de suo; ergo non potest movere præmiandem ad dandum præmium propter illud ipsum

opus, propter quod præmiandus accipit primum gratiam. atqui dignitas operis debet movere præmiandem: ergo prima gratia non potest dignificare ad ulterius præmium illud ipsum opus, cuius est præmium.

898. Obijciunt vnicè Canon 32. sess. 6. Concilij Tridentini, qui sic habet. Si quis dixerit, ipsum justificatum bonis operibus quæ ad regnum Dei gratiam, & JESU CHRISTI meritis, cuius viduum membrum est, fieri, non veri meriti augmentum gratiæ, vitam eternam, & ipsam vitam eternam, si tamen in gratia decesserit, consecrationem, atque etiam Gloriæ augmentum, anathema sit. Ut illud maxime ponderatur, quod de Gratia loquimur dicatur, iustum mereri illius augmentum de gloria verò seu vita eterna, dicatur, quod homo mereatur & vitam eternam, & ejus augmentum: ergo juxta Tridentinum etiam prima gloria cadit sub meritum de condigno, aliisque frustraneum est illud membrum.

Caterùm vt bene advertunt DD. Adversarij nihil patrocinatur hic locus, si bene consideretur, sed omnibus explicandus est. Nam licet adversarij, quantum ad gloriam velint illam operationem intelligere de vltima dispositione ad justificationem, hoc tamen nullâ ratione dici potest. Loquitur enim totus Canon de operibus factis in gratia, ut consideranti liquet. Atqui fatentur omnes, nos non mereri primam gloriam per opera facta in gratia: ergo non advertitur canon nobis magis quàm adversarijs, hunc sincerè judicare. Superest ergo dicendum, quæ sit ejus legitima interpretatio.

899. P. Martinus Esparza duas novæ interpretationes, modòque defendendi, eodem modo mereamur de condigno primam gloriam, assert, quarum neutra videtur satisfactæ.

Prima est hæc. Jus ad Gloriam, quod convenit justificato ex vi suæ justificationis seu primæ gratiæ, non est omnino absolutum, sed quodammodo conditionatum, & verè capax exceptionis, atque adeo pendens adhuc à futuro, quoad suum vltimum complementum, & non omnino absolutam obligandi Deum ad retributionem Gloriæ, ut patet ex illa particula Concilij: Si tamen in gratia decesserit. Omnia ergo pertinent, & eo modo pertinent ad complementum ejus juris, & exclusionem ejus exceptionis, quæ conferunt, & quomodo conferunt ad perseverantiam finalem in gratia. Opera autem justificati conferunt ad perseverantiam finalem in gratia, duplici ratione. Primum enim, per opera bona superaddita post justificationem, accipitur meritorie gratia habitualis, cum augmento proportionali omnium virtutum infusarum. Quò autem majorem gratiam quis habet, intensioresque virtutes, eò est melius dispositus ad perseverandum finaliter in gratia. Deinde, opera

opera bona iustificati excludunt in genere causæ formalis actus vitiosos, unicuique eorum oppositi-
tos, & impeditivos perseverantiæ finalis in gra-
tis; & quod plura, & pluries huiusmodi impedi-
tione excluduntur, eò redditur certior perseve-
rantia finalis, ac proinde stabilitur magis, mi-
nusque subest exceptioni Jus præexistens ad
gloriam. Frequenti porro usu receptum est, ut
ea, quibus ultimo completur Jus aliquod, atque ab
exceptionibus, quibus ex se subest, absolvitur,
exceptionem idem Jus, sicut univèrsim in rebus quo-
que alijs, unusquisque effectus tribuitur com-
plenti ultimo virtutem inductivam ejus. Ita
ille.

900. Toto hoc discursu concessio & per-
pensis, non videtur vllatenus satisfactum præfenti
difficultati. Præfens enim difficultas non versa-
tur in eo, ut explicetur, quomodo actus meri-
torij facti in gratia, conducant quomodocunque
ad consecutionem vitæ æternæ, sed, an, & quò-
modo vitam æternam mereantur de condigno,
quod est longè diversum à priore. Torus autem
discursus tandem sinit in declaratione prio-
ris, & ne verbulo tangit punctum posterius. Quòd
autem illa sint longè diversa, facile ostenditur.
Imprimis, nullo opere Bono meretur de condi-
gno perseverantiam finalem; & tamen opera Bo-
na conducunt ad perseverantiam finalem duplici
modo prædicto. Quòd autem non mereamur
perseverantiam finalem, ratio est, quia quidquid
dehinc meremur nobis ipsis de condigno, infal-
libiliter consequimur: nullum autem opus Bo-
num habet hoc privilegium, ut post se infallibi-
liter trahat perseverantiam finalem: Ergo aliud
est, conducere quoquo modo ad complementum
Juris ad gloriam, quod est perseverantia finalis;
& aliud, mereri illud complementum de condi-
gno: hoc posterius nulli operi bono convenit.
Deberet autem convenire, ut diceremur hoc
modo mereri de condigno primam gloriam. Bre-
viter. Ultimum complementum Juris ad glo-
riam, non est illa facilitatio inducta per frequen-
ter actus virtutum, sed est ipsa Mors obita in Gra-
tia; hæc autem non cadit sub Meritum de condi-
gno, ut omnes docent.

Uterius; si discursus relatus bonus esset,
posset quis sine inconvenienti dicere, quòd opera
honestæ naturalia, elicitæ in statu gratiæ, mere-
rentur aliquo modo de condigno vitam æternam,
quia etiam conferunt aliquo modo ad perseve-
rantiam finalem, quatenus remouent actus op-
positos; ergo si hoc non sufficit, nihil assigna-
tum est, ex quo probetur meritum de condigno.
Et hæc circa primam novam rationem. Audia-
mus etiam secundam.

901. Dicit præterea potest (inquit P. Mar-
tinus) præscindendo à Concilio, Adultum, præ-
eunte propria dispositione iustificatum, eo ipso
mereri de condigno primam gloriam seu vitam

æternam quoad substantiam, condignitate me-
rentis, licet non mereatur eandem de condigno
condignitate Operis Meritorij. Sensus est: quòd
homo per ultimam dispositionem aliquo modo
(hoc est saltem de congruo) meretur Gratiam
& Gloriam: & quia illi in eo ipso instanti super-
additur gratia, per quam fit dignus gloria, potest
dici meritis esse gloriam de condigno, non con-
dignitate operis, sed operantis.

Cæterum, hæc doctrina & facit quæstionem
de modo loquendi, & non servit ad explicatio-
nem Canonis, quod agnoscit P. Martinus illis
verbis. *Præscindendo à Concilio.* Ratio est, quia,
ut is ipse docet, Concilium loquitur de actibus
factis in gratia; hæc verò explicatio loquitur de
ultima dispositione ad gratiam. Deinde Conci-
lium turpiter æquivocasset, usurpando in eodem
contextu rationem *Meriti condigni*, in duplici di-
verso sensu; semel pro merito condigno con-
dignitate operis, & deinde pro merito condigno
solum condignitate operantis. Alia ergo inter-
pretatio nobis quaerenda est. Pro qua

902. Adverto 1. Adversarios vnicè vr-
gere, ut ostendatur, quid diversum significant
illa voces: *vitam æternam*: & *augmentum Gloriæ*,
nisi per illud prius significetur prima Gloria: a-
liquin fatendum erit (inquiunt) quòd in illo ca-
none sint aliqua verba superflua. Hæc tamen
adversariorum sollicitudo est nimis scrupulosa;
cùm omnibus fatendum sit, in illo canone esse
aliqua verba eatenus superflua, quatenus idem
diversis vocibus bis dicitur. Dicant enim mihi
adversarij, quid aliud significant hæc verba: *vitam
æternam mereri*: quàm hæc alia: *vitæ æternæ con-
secutionem*? & tamen utrumque ponitur.

903. Adverto 2. Adversarios, ad asseren-
dum, quòd per ultimam dispositionem homo me-
reatur de condigno vitam æternam, induci ex
falsa suppositione, nempe quòd nullus adultus
possit consequi vitam æternam solo titulo hære-
ditatis, sed debeat insuper consequi titulo præmij
& mercedis. & hoc putant definiri cap. 16. ubi
dicitur, proponendam esse vitam æternam, tan-
quam Gratiæ Filijs, & tanquam mercedem pro
meritis. Hoc, inquam, falsum est, ut ex adver-
sarijs fatetur Oviedo & Suarez; posset enim ad-
ultus hodie habere attritionem v. g. vel, si nun-
quam peccavit, actum fidei & spei, cum propo-
sito servandi totam legem, & cras suscipere Ba-
ptismum, ac post Baptismum mori, nullo alio actu
interveniente: quo casu, sicut nullo actu merere-
tur de congruo primam Gratiæ, ita nec vitam æ-
ternam; & tamen salvaretur, adeoque Beatitudinem
consequeretur solo Titulo Hæreditatis. Itaq; loco
citato solum præcipitur, ut proponatur vita æterna
ut Merces hypotheticè, videlicet, si ponantur meri-
ta. Nunc ad explicationem canonis veniendo,

R r

904. Di-

904. Dicendum est, Vitam æternam dici primum non ultimæ dispositionis, ut jam superius ostensum est, sed actus meritorij, procedentis in statu Gratiæ, & quidem non unius solius, ratione conservationis ejusdem in secundo instanti, ut volebat P. Oviedo, sed omnium planè, ut ex adversarijs optimè probat Suarez, & patet ex toto contextu. Hoc autem imprimis sufficienter verificatur, si dicatur, nos per illos actus eatenus mereri vitam æternam, quatenus hæc continetur in quovis gradu augmenti Gratiæ. Neque hic loquendi modus est inusitatus; sic enim dicimus, nos per singula peccata mortalia mereri penam æternam: sic etiam dicitur aliquis per capitale delictum mereri mortem, tametsi independentè à delicto sit obnoxius mortis, & per delictum solummodo mereatur qualitatem & accelerationem mortis.

905. Neque obstat, quòd Concilium diversimodè loquatur de Gratiâ & Gloria, ut in objectione urgebatur, nempe quòd non dicat, nos mereri Gratiâ & ejus augmentum, sicut dicit, nos mereri Gloriam & ejus augmentum. Nam ad hoc duplex est Responsio.

Respondetur primò, hoc discrimen esse, quòd dum meremur augmentum Gratiæ, Gloriam necdum possideamus in se, sed tantum in sua radice, seu in suo jure, hoc est Gratiâ, & quidem in jure solum conditionato, ut supra notatum est. At verò, quando meremur augmentum gratiæ, gratiam jam habemus pro priori natura. Jam verò ex communi modo loquendi solet ratio Præmij tribui illi rei, quæ nondum habetur in se. (licet habeatur in sua radice) & cujus largitio necessaria est ad obtinendum illud, quod formaliter promeremur; non ita solet ratio præmij tribui illi rei, quam jam actu in se possidemus dum meremur. Declaratur in exemplo. Filius legitimus, ratione filiationis habet jus ad hereditatem, saltem quoad legitimam, v.g. trientem: quodsi accedant merita, ob quæ illum pater scribat heredem ex asse, potest simpliciter dici factus hæres ob merita sua; e contra, si habeat à patrefamilias peculium aliquod, & cum illo ita negotietur, ut peculium augeat, non rectè diceretur per negotiationem acquisivisse peculium, sed solum auxisse peculium, quia scilicet ad negotiationem præsupponitur actu habere peculium, non tamen ad hereditatem ex asse consequendam præsupponitur consecutus esse trientem, sed tantum in spe, & jure quodam conditionato: nisi sua culpa mereatur exheredari. Sic se res habet in nostro casu: nam Gratiæ augmentum quod formaliter meremur, non potest acquiri sine gloria quoad substantiam, nec possidetur gloria quoad substantiam in se tunc, quando promeremur augmentum gratiæ, sed solum possidetur in spe & jure conditionato: e contra, dum meremur augmen-

tum Gratiæ, jam actu præsupponitur possidere Gratiâ quoad aliquem gradum. ergo ostenditur, cur Gloria dicatur simpliciter esse præmium, autem Gratiâ ut sic.

906. Responderi potest 2. Cum Cast. de Lugo & Arriaga, diversimodè comparati meritum nostri operis ad augmentum Gratiæ & Gratiæ. Nam augmentum Gratiæ ita meretur, ut nullo modo possimus Gratiâ mereri de condigno, nisi præsuppositâ aliâ gratiâ sine meritis de condigno habitâ, quam quidem possimus merendo augere, non tamen primò producere. At verò bonis operibus in gratia factis, ita meremur gloriam, ut etiam si Deus noller dare gloriam, intuitu gratiæ precedentis habitæ merito, adhuc opus factum in gratia meretur vitam æternam & gloriam: E contra, ideo non dicimur promereri gratiam, sed augmentum gratiæ, quia illud meritum bonum non sufficit ad finem gratiæ, sed, ut sumus gratiores, eo quod sumus grati.

DICES. Si res ita se habet, non debet Concilium plus dicere, quam quòd meremur vitam æternam, nihil addendo de augmento ejusdem. R. Concilium non immerito destinxisse inter vitam æternam, & ejus augmentum; nempe, ut specialiter damnet hæreticos qui ita negant nos mereri vitam æternam, ut etiam si hoc concederent (prout forsitan alii concesserunt) adhuc negarent augmentum Gratiæ, seu Gratiæ inæqualitatem in Beatitudine, provenientem ex inæqualitate meritorum: in qua finem adducunt Parabolam de denario dummodo æqualiter soluto inæqualiter laborantibus.

CONTROVERSIA IX.

Vtrum Actus nostri possint ab extrinseco participare formaliter rationem Meriti. ubi etiam: de conjunctione cum meritis Christi.

907. Quæstio movetur, quo sensu accipienda sit celebris illa doctrina Alcerarum, qui hortantur, ut quis ad exordium diei omnia sua opera, quæ toto diei decursu facturus est, offerat ad Gloriam Dei. Quæstio, inquam, nata est, quid circa opera postea subsequenda operetur illa prima intentio generalis? an operibus subsequentibus tribuat aliquam vim merendi & merendi præmium? Nisi enim ad hoc servetur illa intentio relativa operum ad Gloriam Dei, non apparet, quam utilitatem tantopere commendabilem habeat.

908. Dicendum est primò. Operibus extrinsecis, hoc est, non formaliter liberis, nihil recedit ab hujusmodi intentione. Conclusio sufficiens

cienter probata est libro præcedente, ubi agentes de actu externo, diximus, nos per illum nihil formaliter mereri ultra meritum actus interni im-
perantis. Multò minùs poterit actus externus, non imperatus ab intentione univèrsali, partici-
pare rationem meriti ad majus præmium.

909. DICO 2. Actus interni liberi, ex proprio objecto directo indifferentes, (de quibus maxime procedit præsens questio) nullam participant vim merendi ab intentione ordinati-
va hujusmodi actuum ad gloriam Dei. Probatur Conclusio ex dictis de conceptu Meriti in ge-
nere. Vbi non est nova & victoriosa arduitas ac electio honestatis, quæ talis, non est novum meritum, nec augmentum præmij. Sed, quan-
tumvis præcesserit hujusmodi intentio ordinati-
va, inde tamen actus indifferens subsequens non firmius victoriosus & electivus honestatis, quàm esset, si talis intentio non præcessisset. Non enim potest intentio præcedens facere, ut actus subsequens habeat aliud objectum, quàm quod habet per essentiam suam. Ergo &c.

910. DICO 3. Neque Intentio præterita potest facere, ut actus subsequentes honesti ex proprio objecto habeant simul adjunctam specialem honestatem ex motivo intentionis præteritæ, sique plus mereantur, quàm mererentur sine illa præcedente intentione. Paret Conclusio ex præcedentibus. Sicut enim se habet simpliciter ad simpliciter, ita secundùm quid ad secundùm quid, atqui intentio præcedens non potest simpliciter communicare formalem honestatem actui ex se indifferenti: ergo nec potest actui honesto communicare aliam formalem honestatem. In favorem tamen doctrinæ Asceticæ & ad verum intellectum illius.

911. DICO 4. Hujusmodi intentio ma-
trina eatenus conducit ad augendum præmium per actus subsequentes, quatenus occasione spe-
ciorum recentium ab illa relictarum, in memoria faciliùs reiteratur intentio quædam tenuis, con-
fusa vel implicita honestatis præintente, suffi-
ciens tamen ad laudabilitatem & meritum: so-
letque hujusmodi implicita intentio exprimi his vel similibus verbis: *Volo hoc facere, ut expleam, quod hodie proposui, ut consequar finem intemum ho-*
die. Declarabitur hæc Conclusio, quando age-
mus de Virtuali intentione Ministris in admini-
strandis sacramentis. Nunc

912. Resolvitur alia non absimilis quæ-
stio, utrum nostra opera bona ex conjunctione cum meritis Christi, habeant formaliter plus me-
riti ad consequendum plus præmij, quàm conse-
querentur, si sine meritis Christi elicerentur.

Prima Sententia affirmat. Ita Cajetanus, Sotus, Ruardus, & alij. quos refert & sequitur P. Suarez, eam prolixius declarans, ac extendens

non solum ad augmentum gloriæ accidentalis, sed etiam substantialis. Secunda negat, quam ex professio propugnat Vasquez 1, 2, disp. 214.

913. DICO 1. Loquendo de possibili, valde probabilis est prima Sententia. Probatur à pari. Defacto infantibus confertur ex solis Christi meritis Gratia & Gloria, ergo posset Deus ex iisdem Christi meritis conjunctis nostris meritis dare plus præmij, cum illa sint infiniti valoris.

914. DICO 2. Si Deus hoc modo con-
fetter plus Gratiæ, non diceremur verè & prop-
riè illud augmentum mereri de condigno, pro-
pter conjunctionem cum meritis Christi; adeo-
que posset Deus sine miraculo hoc augmentum negare. Probatur. Non enim in præmio con-
digno retribuendo attenditur Dignitas extrin-
seca, sed quæ est propria personæ operantis.

Respondet P. Suarez, hominem justum, hoc ipso quodd accepit Gratiâ sanctificantem ex meritis Christi, & per eandem gratiam aliquo modo unatur Christo, fiatque vnum corpus cum illo, hoc ipso, inquam, accipere etiam dignita-
tem aliquam specialem à persona Christi, pro-
pter quam & Deo amabilior sit, & in majori præ-
tio habeatur. Nam Filius Amici, quantumvis ob proprias qualitates amabilis, amabilior tamen est, quia est filius amici: ergo etiam nos amabi-
liores sumus Deo, quia fratres sumus Christi fi-
lij naturalis. Sic etiam mulier nobilis per ma-
trimonium Regis, fit in estimatione morali no-
bilior: sic per contactum physicum Reliquiarum Sanctarum, nobilitantur res aliæ non sanctæ.

915. Sed contra. Hoc quod est: pergra-
tiam nos fieri vnum corpus cum Christo, & fra-
tres ejus; reipsa aliud non est, quàm nos primam Gratiâ consequi ex meritis Christi; per hoc autem non videtur crescere dignitas ad majus præmium illo, quodd acciperemus, si Gratiâ haberemus independentem à meritis Christi. sic-
ut, si quis acciperet nobilitatem immediatè ab Imperatore, non propterea pretiosiora forent ejus merita, quàm si ex stirpe Nobilis esset.

916. Confirmatur. Si enim hæc conjun-
ctio cum Christo tanquam cum capite, dignifi-
caret opera ad Gratiæ augmentum, posset simili-
ter dici, quodd Contritio hominis baptizati, ha-
bentis characterem, dignificaretur à conjunctio-
ne cum Christo per characterem ad primam gra-
tiam, & sic mereretur eam de condigno, quod quidem hætenus nemini venit in mentem.

DICES: Hoc non sequi; quia ratione peccati est simpliciter indignus. Sed contra 1. Peccatum in instanti contritionis dimittitur, & homo affert aliquam dignitatem ad primam gra-
tiam; ergo licet ratione peccati sit simpliciter indignus

Rr 2

indignus gratiâ, purè liberaliter conferendâ, posset tamen dici aliquo modo de condigno mereri, casu quo ponat actum ex se meritorium de congruo, cui accedat dignitas à Christo. Contra 2. Ergo saltem si peccatum esset extrinsecè remissum, posset talis de condigno mereri primam gratiam. Item dici posset, in sententia docente, quòd Christus venisset, etiam si Adam non peccasset, dici inquam posset, quòd Adamus meritus esset primam gratiam de condigno, quia pro priori naturæ accepisset ex meritis Christi auxilium præveniens, quo fuisset Christo capiti conjunctus.

917. DICES. Si res ita se habet, ad quid ergo iudari solet, ut nostra bona opera jungamus cum meritis Christi, & sic ea offeramus Patri Cælesti? Vtique enim hoc fit, ut inde valoris augmentum accipiant. R. Illius utilissimæ doctrinæ Asceticæ non posse esse sensum quem replica intendit: sive enim opera nostra per affectum jungamus cum meritis Christi, sive non jungamus, semper habebunt illam dignitatem extrinsecam à meritis Christi, cui o-

perans est incorporatus. Dicendum igitur est, affectum illum conjunctionis habere vim concupiscentis & impetrationis, quatenus per merita Christi petimus, non quidem augmentum gratiæ, sed ut intuitu meritorum Christi, Deus conferat nobis alia beneficia utilia ad salutem, quæ quidem de congruo meremur, sed non propterea infallibiliter consequimur: quare ut major sit spes ea consequendi, impedit implorare merita Christi juxta Christi promissum: *Quidquid petieritis in nomine meo, dabo vobis.*

Restarent adhuc duæ Controversiæ examinandæ. Prima: utrum ad rationem meriti aliquando sufficere possit prioritas finis, non obstante, quòd præmium præcederet tempore, ut ut meritum anticipatè præmiaretur, sicut præmium potest antecedenter ad mercis exhibitionem solvi. Secunda, utrum purus homo possit de condigno mereri alteri primam gratiam. Has duas questiones expediam in Tract. de Incarnatione, ubi specialem habent utilitatem.

FINIS SECUNDI LIBRI.

CON-